

Laulunopettaja yrittäjänä

Kolmen pop/jazz-laulupedagogin kokemuksia opettamisesta yrittäjänä

Tutkielma (Maisteri)

21.2.2023

Riina-Sofia Peltola

Musiikkikasvatuksen aineryhmä

Sibelius-Akatemia

Taideyliopisto

Tutkielman nimi	Sivumäärä
Laulunopettaja yrittäjänä: Kolmen pop/jazz-laulupedagogin kokemuksia opettamisesta yrittäjänä	79
Tekijän nimi	Lukukausi
Riina-Sofia Peltola	Kevät 2023
Aineryhmän nimi	
Musiikkikasvatuksen aineryhmä	
<p>Tässä tutkielmassa käsitellään yrittäjänä toimivan laulupedagogin työnkuvaa. Pyrkimyksenä on kolmen haastattelun avulla kuvata laulunopettaja-yrittäjän työnkuvaa niin lauluopetuksen kuin yrittäjyydenkin näkökulmista. Näin ollen myös teoreettinen viitekehys on jaoteltu kahteen eri osaan, joita ovat pop/jazz-laulupedagogiikan erityispiirteet ja pop/jazz-laulupedagogin työnkuva sekä luovan alan yrittäjyys.</p> <p>Tutkimuskysymykseni on:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Minkälainen on haastateltavien laulunopettaja-yrittäjien työnkuva? <ol style="list-style-type: none"> 1.1. Minkälaisia kokemuksia haastateltavilla on laulunopettamisesta yrittäjänä? 1.2. Minkälaisia kokemuksia haastateltavilla on yrittäjyydestä luovalla alalla? <p>Tutkimus on laadullinen tapaustutkimus ja tutkimusmenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua haastattelua muistuttavaa teemahaastattelua. Tutkimuksen haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina etäyhteydellä ja niihin osallistui kolme pop/jazz-laulunopettajan koulutuksen saanutta henkilöä, joilla kaikilla on oma yritys. Päätoimisena yrittäjänä toimii kaksi haastateltavista ja kolmas haastateltava on sivutoiminen yrittäjä.</p> <p>Yrittäjyys kulttuurialalla on yleistä ja sen uskotaan lisääntyvän entisestään. Näin ollen on tärkeää tiedostaa ja ymmärtää erilaisia kulttuurialaan liittyvien yritysten työnkuvia. Tässä tutkielmassa perehdytään erityisesti yrittäjinä toimiviin laulunopettajiin, mutta tulokset ovat paikoin yleistettävissä ja sovellettavissa myös muiden instrumenttipeettajien yrittäjämäiseen toimintaan.</p> <p>Tutkimustulokset osoittavat laulunopettaja-yrittäjien työnkuvan olevan varsin monipuolinen. Siihen sisältyy moninaisia töitä riippuen yksilön mielenkiinnon kohteista. Yrittäjänä toimivan laulunopettajan työnkuvaan kuuluu lauluopetuksellisia erityispiirteitä liittyen esimerkiksi opetuksen suunnitteluun ja opetuksen sisältöihin. Myös yrityksen ylläpitoon liittyvät seikat, kuten lauluoppilaiden hankkiminen ja kirjanpidon laatiminen ovat osa monen yrittäjänä toimivan laulunopettajan työnkuvaa. Lisäksi asiakkaan rooli näyttyy merkittävänä lähes kaikissa tilanteissa.</p> <p>Laulunopettaminen yrittäjänä koetaan pääasiassa mieluisana työnä, jota kuitenkin varjostaa yrittäjyyteen liittyvä toimeentulon epävarmuus ja yhteiskunnan tukien vähäisyys. Toisaalta niin kollegiaaliset kuin taloudellisetkin tukiverkostot auttavat jaksamaan ja selviytymään paikoin äkillisestikin vaihtuvissa tilanteissa.</p>	
Hakusanat	
laulaminen, laulupedagogiikka, yrittäjyys, luovat toimialat, musiikkikasvatus	
Tutkielma syötetty plagiointitarkastusjärjestelmään	
21.2.2023	

Sisällys

1 Johdanto	5
2 Ammattina pop/jazz-laulupedagogi	8
2.1 Laulunopetus	8
2.1.1 Estill Voice Training ja Complete Vocal Technique.....	10
2.1.2 Laulutunnin sisältö ja suunnittelu	13
2.2 Opettaja-oppilassuhde laulutunnilla	15
3 Yrittäjäyys.....	17
3.1 Yksinyrittämisen määrittelyä.....	17
3.2 Luovien toimialojen yrittäjäyden määrittelyä	19
3.3 Yrittäjäyys luovilla aloilla.....	21
3.3.1 Markkinointi ja verkostoituminen	23
3.3.2 Yrittäjän sosiaaliturva	24
3.4 Ammattina yksityinen laulunopettaja.....	26
4 Tutkimusasetelma	29
4.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	29
4.2 Laadullinen tapaustutkimus.....	29
4.3 Teemahaastattelu	31
4.4 Analyysi.....	32
4.5 Tutkimusetiikka.....	34
5 Tulokset.....	36
5.1 Haastateltavien esittely	36
5.2 Kokemuksia laulunopettajuudesta yrittäjänä.....	37
5.2.1 Asiakkaat ja asiakkaiden hankkiminen.....	37
5.2.2 Opettaminen laulunopettaja-yrittäjänä.....	41
5.2.3 Opetuksen suunnitelmallisuus	45

5.2.4 Yrittäjän kokemat haasteet toimiessaan laulunopettajana	49
5.3 Kokemuksia yrittäjyydestä laulunopettajana	51
5.3.1 Haastateltavien kuvaus itsestä laulunopettaja-yrittäjänä ja syitä ryhtyä yrittäjäksi	51
5.3.2 Laulunopettaja-yrittäjän moninaiset työtehtävät	53
5.3.3 Yrityksen ylläpitoon liittyvät haasteet	55
5.3.4 Tukiverkostot ja kilpailu.....	60
5.3.5 Laulunopettaja-yrittäjän hyvinvointi	62
6 Pohdinta.....	65
6.1 Johtopäätökset ja tulosten tarkastelu	65
6.2 Luotettavuustarkastelu.....	69
6.3 Tulevia tutkimusaiheita	71
Lähteet.....	73

1 Johdanto

Useat taidealalla työskentelevät yksilöt uskovat yrittäjämäisen työskentelyn lisääntyvän tulevaisuudessa (Ruusuvirta ym. 2022, 89). Kirjalainen (2010) toteaa ammattikorkeakoulusta valmistuneiden urakehityksiä käsittelevässä selvityksessä, että kulttuurialalta valmistuneet toimivat yleisesti sekä osa-aikatoissa että yrittäjinä. Selvityksen mukaan yrittäjänä, ammatinharjoittajana ja freelancerina toimiminen jossain valmistumisen jälkeisessä vaiheessa on toteutunut noin yhdellä kymmenestä selvitykseen osallistuneista kulttuurialan toimijoista. Samalla kiinnostus yrittäjyyttä kohtaan näyttää nousujohteisena. (Kirjalainen 2010.)

Taidealan toimijoille on yleistä tehdä useita erilaisia töitä taiteilijuuden lisäksi. Yleisimpiä toimialoja taiteen kentällä ovat opettaminen, kouluttaminen sekä erilaiset ohjaustehtävät. (Ruusuvirta ym. 2022, 26, 38.) Usealle muusikolle opettamisella on merkittävä rooli toimeentulon ja työnkuvan suhteen ja monelle se on tärkein tulonlähde esiintymisten ohella. Yhä useammat muusikot suunnittelevatkin siirtyvänsä opetustehtäviin. (Tolvanen 2011, 68.) Samanlaista kehitystä on havaittavissa myös kansainvälisesti. Esimerkiksi Uudessa-Seelannissa useat muusikot toimivat instrumenttiopettajana niin kouluissa kuin yksityisellä sektorilla. (McPhail 2010.) Näin ollen myös musiikkikasvatuksen näkökulmasta yrittäjyyden tutkiminen eri musiikinopetuksen konteksteissa on tärkeää, jotta tietoisuus erilaisista taidealan työtehtävistä kasvaa. Kasvavan taidealan yrittäjyyden vuoksi niin Albinsson (2018) kuin Hietanen ja Ruismäki (2021) kannustavatkin yrittäjyyden opetuksen lisäämistä musiikin ammattiopintoihin. Lisäksi Hietanen ja Ruismäki (2021, 451) huomauttavat, että yhteistyön lisääminen yrittäjien kanssa edistää sekä opettajien yrittäjämäistä osaamista että opiskelijoiden yrittäjämäistä toimintaa. He osoittavat myös, että opiskelijoiden tietoisuutta yrittäjyydestä ja yrittäjäidentiteetistä on tarvetta vahvistaa jo koulun alimmilla luokilla.

Laulunopettamisen ja yrittämisen yhdistäminen on kiinnostanut minua jo ennen kuin valmistuin musiikkipedagogiksi vuonna 2019 ammattikorkeakoulusta. Perustinkin laulunopettamiseen tarkoitetun toiminimen vuonna 2017 ja olen toiminut yrittäjänä koko Taideyliopistossa opiskeluni ajan. Ajatus tähän maisterintutkielmaan lähtikin juuri omista kokemuksistani, joita olin saanut yrittäjyyteni alkuvuosina. Erityisesti minua kiinnostaa

ajatus monipuolisuudesta ja vapaudesta, joita laulunopettajana toimivan yrittäjän työnkuvaan kuuluu. Koen kuitenkin monipuolisuuden ja vapauden myös yhtenä työnkuvan haasteena, sillä en ole aina varma, mitä minulta todella odotetaan niin opettajana kuin yrittäjänäkin. Erityisesti seuraavia kysymyksiä olen pohtinut usein: Jos yrittäjänä toimiva laulunopettaja voi opettaa mitä vain, mitkä ovat ne tärkeimmät asiat, joita tunneilla tulisi käydä läpi? Tulisiko jokaisen oppilaan tai asiakkaan oppia samat asiat tunneilla? Mitä opettaa, kun ei ole opetussuunnitelmaa, jota noudattaa? Mistä tietää, että oppilas tai asiakas on tyytyväinen saamaansa opetukseen? Entä onko opettaja enemmän asiakaspalvelija kuin opettaja? Muun muassa näiden kysymysten viitoittamana halusin selvittää, mitä alalla minua kauemmin toimineet ajattelevat ammatistaan.

Tässä tutkimuksessa tavoitteeni on selvittää, minkälaisia kokemuksia yrittäjinä toimivilla laulupedagogeilla on sekä laulunopettamisen käytännöistä että yrityksen ylläpidollisista asioista. Erityisesti pyrkimyksenäni oli saada kokonaiskuva laulunopettaja-yrittäjän kokonaisvaltaisesta työnkuvasta samalla tuoden esiin erilaisia teemoja ja asioita, joita ammattiin liittyy. Tässä tutkielmassa sanat laulupedagogi ja laulunopettaja ovat synonyymejä keskenään ja niillä tarkoitetaan muodollisen laulupedagogisen ammattipätevyyden omaavia henkilöitä. Lisäksi käytän sanaa oppilas puhuttaessa laulupedagogiikkaan liittyvistä asioista ja sanaa asiakas yrittäjyyteen liittyvissä tilanteissa.

Yrittäjyyden tutkimus taiteen aloilla on suhteellisen nuori tutkimusala. Kiinnostus kulttuuriyrittäjyydestä kuitenkin kasvaa koko ajan ja uusia tutkimuksia on julkaistu enenevässä määrin vuodesta 2006 (Dobrevä ym. 2020, 31). Aikaisemmat tutkimukset, joissa yhdistyy taiteen alalla toimiva yrittäjyys, ovat käsitelleet muun muassa muusikkona ja artistina toimimista (ks. Schwetter 2018), yleisesti yrittäjyyttä kulttuurialalla (ks. Dobrevä & Ivanov 2020), yrittäjäidentiteetin muovautumista musiikkialalla (ks. Hietanen & Ruismäki 2021) sekä yksityisen laulunopettajan ja oppilaan välistä suhdetta (ks. Patenaude-Yarnell 2004). Näin ollen tämän tutkimuksen kaltaista näkökulmaa, jossa tarkastellaan yksilön toimimista niin laulupedagogina kuin yrittäjänä, ei ole aikaisemmin juurikaan tutkittu.

Koronapandemia on vaikuttanut merkittävästi kulttuurialalla toimimiseen viime vuosina. Yhtäältä se on tuonut yrittäjille mahdollisuuden tarjota opetusta myös etäyhteyden välillä, mutta toisaalta se on vaikuttanut merkittävästi myös tulojen vähenemiseen töiden peruuntumisten takia. Tämän tutkielman aihe on siten yhteiskunnallisestakin

näkökulmasta tarkasteltuna merkittävä. Yhteiskunnan tukien vähetessä niin musiikkialan toimijoille kuin myös instituutioille, päätyvät yhä useammat taidealalta valmistuvat opiskelijat yrittäjiksi jopa oman tahtonsa vastaisesti, sillä kaikille valmistuville ei riitä työpaikkoja instituutioissa. Kirjalainen (2010) huomauttaakin kulttuurialalta valmistuneissa olevan enemmän työttömiä kuin muilla aloilla, ja työttömyysjaksot ovat yleisiä kulttuurialalta valmistuneiden keskuudessa. Ruusuvirta ym. (2022) tuovat puolestaan esiin kokemuksen yrittäjyyteen pakottamisesta. Heidän mukaansa yrittäjyyteen pakottaminen on varsin yleistä luovilla aloilla toimivien keskuudessa. Toisaalta Albinsson (2018) huomauttaa, että koska yrittäjyyden tiedetään edistävän hyvinvointia, sillä on myös yhteiskunnallista arvoa.

Tutkimukseni alkaa teoreettisella viitekehyksellä, jossa pääteemat ovat pop/jazz-laulupedagogiikka ja yrittäjyys luovilla aloilla. Sitä seuraa tutkimustehtävien ja tutkimuksen eri vaiheiden esittely sekä tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden esittelemine. Tämän jälkeen vastaan tulososiossa tutkimuskysymyksiin haastateltavien kertomusten pohjalta ja lopuksi koostan tuloksista johtopäätöksiä ja pohdin saatuja tuloksia verraten niitä lähdeaineistoon.

2 Ammattina pop/jazz-laulupedagogi

Tässä luvussa tutkin pop/jazz-laulupedagogin työnkuvaa. Aluksi tarkastelen (alaluvussa 2.1) pop/jazz-laulupedagogiikkaa yleisesti esitellen lyhyesti pääpiirteitä aineiston pohjalta esiin nousseista Complete Vocal Technique (CVT) ja Estill Voice Training (EVT) -äänenkäyttömenetelmistä. Tämän jälkeen tarkastelen opettaja-oppilassuhdetta samalla sivuten oppijalähtöisyyden toteutumista laulutunnilla (alaluvussa 2.2). Käytän käsitteitä laulupedagogi ja laulunopettaja synonyymeina, jotka tarkoittavat muodollisen pätevyyden omaavia äänenkäytön opettajia.

2.1 Laulunopetus

Valtasaari (2012, 24) kiteyttää laulupedagogien omaavan sekä laulajan koulutuksen että ainekohtaiset pedagogiset opinnot. Pedagogisiin opintoihin kuuluvat äänifysiologiaan perehtyminen niin puhe- kuin lauluäänen toiminnan kannalta. (Valtasaari 2012, 24.) Laulunopetus tapahtuu useimmiten yksilöopetuksena (Mesiä 2019, 60) ja työ on tavallisimmin viikoittaista (Patenaude-Yarnell 2004, 395). Opetussuhteiden pituus on myös usein avoin ja monissa tapauksissa opettajan ja oppilaan välinen suhde pysyy aktiivisena koko oppilaan laulu-uran ajan (emt., 395). Laulupedagogit voivat työskennellä muun muassa musiikkiopistoissa, kansalaisopistoissa, konservatorioissa ja erilaisissa järjestöissä. Lisäksi ammatinharjoittajana toimiva laulunopettaja voi antaa yksityistunteja. Työnkuvaan katsotaan sisältyvän myös oppituntien suunnittelu etukäteen ja kyky itsenäiseen ja oma-aloitteiseen työskentelyyn. (KEHA-keskus.)

Laulunopetus voidaan rinnastaa käsityöläistaidon hallitsemiseen ja sen opettamiseen. Hyry (2008, 52) nostaa esiin Richterin (1993, 495) ajatuksen instrumenttiopettajasta käsityöläismestarina, joka tietää instrumenttinsa tekniset mahdollisuudet sekä sen, kuinka soittaja tai laulaja pystyy niitä toteuttamaan. Instrumenttiopettaja tuntee itsensä siis osaksi instrumenttia. Instrumenttiopettajan osaaminen näkyy niin toiminnassa kuin soittamisessa sekä tiedossa siitä, miten soitetaan. (Emt., 52.) Vartiainen (2013, 183) puolestaan summaa instrumenttiopettamisen taidot käsittämään sekä taiteellis-tekniset valmiudet että vuorovaikutustaidot. Myös Hyry-Beihammer ym. (2013, 159) huomauttavat laulunopettajilta edellytettävän monipuolista musiikillista ja pedagogista osaamista sekä myös muita taitoja, kuten kykyä suunnitella, budjetoida ja toteuttaa erilaisia projekteja.

Boyce-Tillman ym. (2012) katsovat laulunopettajan työnkuvaan kuuluvan ymmärryksen äänen anatomiasta, fysiologiasta ja akustiikasta. Lisäksi yksityiskohtainen tietoisuus erilaisten musiikkityylien ominaispiirteistä kuuluu merkittävänä osana laulunopettajan työhön. Vaikka kaikille laulutyyliille onkin yhteistä opiskella äänenkäyttöä, musiikillisia tyyliä ja rakenteita, erilaisia ohjelmistoja sekä esiintymistaitoja, vaativat eri laulugenret erilaisia laulutaitoja eriävien tonaalisten ihanteiden vuoksi. Esimerkiksi jollekin tietylle tyyliä, kuten oopperalle tai folk-musiikille, tyypillinen ohjelmisto asettaa erilaisia musiikillisia ja laullisia vaatimuksia, joiden läpäisemiseksi tarvitaan tietynlaista laulutaitoa. Laulunopettajalla onkin siis oltava käsitys siitä, kuinka ääntä käytetään turvallisesti ja tehokkaasti kussakin harjoiteltavassa kappaleessa ja tyyliä. (Boyce-Tillman ym. 2012, 10, 22.) Valtasaari (2017, 90) huomauttaa, että musiikin erilaisten tyyliä vaatimat erilaiset tavat tuottaa äänellistä ilmaisua koetaan usein yhdeksi laulunopetuksessa vastaan tulevaksi haasteeksi. Mesiä (2015, 40) sen sijaan toteaa, ettei pop/jazz-musiikissa ole yhtä ideaalia tapaa laulaa, ja yksilön henkilökohtaiset tulkinnalliset valinnat sekä laulajan persoonallinen ääni ovat toivottuja.

Laulutunneilla opettajat käyttävät opetuksen tukena lauluun liittyviä fysiologisia termejä ja käsitteitä (Serra-Dawa 2010, 198), minkä vuoksi onkin tärkeää, että opettaja ja oppilas luovat yhdessä yhteisen kielen puhuakseen lauluteknisistä asioista ymmärrettävästi (Gaunt 2008, 225). Lisäksi laulunopettajat käyttävät erilaisia laulajalle sopivia mielikuvia ja merkityksellisiä metaforia (Boyce-Tillman ym. 2012, 8) sekä antavat itse esimerkkejä joko äänellisesti tai kehollisesti riippuen läpikäytävästä asiasta (Serra-Dawa 2010, 194–195). Imitointia sen sijaan hyödynnetään silloin, kun opettaja haluaa oppilaan kuulostavan kanssaan samalta. Opettaja voi myös imitoimalla pyrkiä jäljentämään oppilaan tekemää virhettä, tarkoituksena saada oppilas kuulemaan ja huomaamaan virheensä. (Emt., 197.) Mesiä (2019) puolestaan huomauttaa, että laulunopettajan ja oppilaan äänenkäytössä on eroavaisuuksia. Tilanteessa, jossa laulunopettaja ja oppilas edustavat keskenään eri sukupuolta tai eri äänityyppiä, eroavat heidän instrumenttinsa toisistaan. Tämä vaatii laulunopettajalta luovia pedagogisia käytänteitä, jotka ovat opettajan mallintamisen ulkopuolella, sillä opettaja ei välttämättä kykene tekemään kaikkia esimerkkejä omalla äänellään johtuen opettajan ja oppilaan äänten välisestä merkittävästä eroavaisuudesta. (Mesiä 2019, 63.)

Hyry-Beihammer (2013, 156) tuo esiin tilanteen, jossa oppilas oppii ja toimii opettajalle vieraalla tavalla tai jossa oppilaan harjoittelu ei tuota tulosta. Tällainen tilanne on hänen mukaansa erityisesti nuorille opettajille tyypillinen. Ratkaisuksi hän ehdottaa opettajalle

itselleen toissijaisten, mutta oppilaalle ensisijaisten oppimisen ja hahmottamisen tapojen etsimisen ja keksimisen. Esimerkiksi kuulonvaraisesti oppivan opettajan tulee ratkaista, kuinka hän visualisoisi oppilaalle opetettavan asian. (Emt., 156.) Nix ym. (2012, 2) huomauttavatkin, että laulunopettajan tulee kyetä tekemään havaintoja oppilaasta sekä kuulon- että näönvaraisesti.

Laulunopettajan työnkuvaan kuuluu merkittävänä osana myös palautteenanto, jonka avulla opettaja pyrkii ohjaamaan ja korjaamaan oppilaan tekemistä (Boyce-Tillman ym. 2012, 10). Opettajan antaman palautteen lisäksi opettaja voi myös pyytää oppilasta videoimaan oman esityksensä ja kommentoimaan siten omaa suoritustaan (Gaunt 2008, 225). Opettaja voi antaa niin positiivista kuin negatiivistakin palautetta huomioiden oppilaan onnistumisia tai antamalla kritiikkiä esiintymisestä. Päämääränä on kuitenkin antaa sellaisia ohjeita, jotka auttavat oppilasta kehittämään itseään jatkossa. (Serra-Dawa 2010, 30.) Opettajan tehtävä on siis jatkuvasti tarkastella, milloin oppilas on valmis etenemään ja oppimaan uusia taitoja (Boyce-Tillman ym. 2012, 8).

Kyseleminen on yksi laulunopettajan opetusmetodeista, jonka tavoitteena on saada oppilas refleктоimaan omaa oppimistaan ja tekemistään. Kun opettaja esittää oppilaalle kysymyksiä, oppilas pohtii ja perustelee automaattisesti omia taiteellisia näkemyksiään. (Gaunt 2008, 225.) Kahdenkeskisellä tunnilla onkin mahdollisuus saada kysymyksiin vastauksia nopeasti ja tehokkaasti, mikä rohkaisee oppilasta kyseenalaistamaan tunnilla käytäviä asioita ja kyselemään opettajalta oppilaalle itselleen epäselvistä asioista. Lisäksi kyseleminen auttaa oppilasta kommunikoimaan omia ideoitaan selkeämmin. Kaikki tämä kehittää oppilaan itsenäistä ajattelua ja tulkintoja. (Cencer 2007, 31.) Myös Mesiä (2015, 40) huomauttaa keskustelun olevan tärkeä tiedonjakamisen väline laulutunneilla.

2.1.1 Estill Voice Training ja Complete Vocal Technique

Pop/jazz-laulupedagogiikassa käytetään usein erilaisia äänenkäytön menetelmiä. Näistä menetelmistä yhdysvaltalaisen Jo Estillin kehittämä *Estill Voice Training* (EVT) sekä tanskalaisen Catherine Sadolinin kehittämä *Complete Vocal Technique* (CVT) ovat sekä Suomessa että muualla Pohjoismaissa yleisimmin käytössä olevia sertifioituja laulupedagogiikan suuntauksia (Mesiä 2019, 54; Valtasaari 2017, 84). Yhteistä näille suuntauksille on erilaisten musiikkigenrejen äänentuottotapojen tunnistaminen ja eteneminen äänielimistön toiminnallisista yksityiskohdista kohti ilmaisukeskeistä lopputulosta (Valtasaari 2017, 84). Lisäksi molemmat äänenkäytön menetelmät

pohjautuvat pitkälti tutkittuun fysiologiseen tietoon ihmisen anatomiasta ja äänielimistön toiminnasta (Annola ym. 2016, 10).

Estill Voice Training -äänenkäyttömenetelmän filosofia perustuu jokaisen mahdollisuuteen tulla kuulluksi laulajana. Estillissä ei ole ääni-ihanteita ja kaikki turvallisesti tuotettavissa olevat äänenkäyttötavat ovat sallittuja (Annola ym. 2016, 10, 12). EVT:n ydin perustuu ”figures for voice” -äänikuvioihin, joiden avulla pyritään luomaan erilaisia äänenvärejä ja äänenkäyttötapoja eri tarkoituksia varten (emt., 10). Lisäksi EVT-äänenkäytön menetelmään sisältyy kuusi erilaista äänen kvaliteettia, joita ovat *speech*, *falsetto*, *sob*, *twang*, *opera* ja *belting* (Valtasaari 2017, 84; Annola ym. 2016, 18).

Näistä *speech*-kvaliteetti tarkoittaa modaalista, puheenomaista äänenlaatua (Steinhauer ym. 2017, 13), jota kuullaan muun muassa folk-lauluissa, popissa ja jazzissa (Annola ym. 2016, 18). *Falsestolla* puolestaan tarkoitetaan äänenlaatua, jota voi kuulla esimerkiksi poikabändien korkealta lauletuissa stemmoissa tai hennosti laulavan lapsen äänessä sekä naisten puheäänessä. *Falsestto* on käytetty äänenkäytöntapa muun muassa jazzissa, popissa ja folkmusiikissa. (emt., 18.) Sen sijaan *Sob*-kvaliteetti on ”itkunomaista” äänenkäyttöä, jota kuulee muun muassa surumielisten kehtolaulujen ja laulelmien laulamissa (Steinhauer ym. 2017, 13) sekä jazz- ja blueslaulajien tulkinnoissa (Annola ym. 2016, 18). Äänenkvaliteeteista *Twang* mielletään usein nasaaliksi, teräväksi ja eteenpäin tunkeutuvaksi äänenkäytön tavaksi. Sitä kuulee esimerkiksi country-musiikissa, gospelissa sekä myös itäeurooppalaisessa kansanmusiikissa. Nimensä mukaisesti *Opera*-kvaliteettia on kuultavissa klassisen musiikin laulutyyllissä ja siinä yhdistyvät *speech*, *sob* ja *twang*-kvaliteetit. *Belting* on korkea intensiteettiä vaativa äänenkäyttötapa. Sitä käytetään useissa eri musiikkityyleissä kuten musiikkiteatterissa, pop/rock musiikissa ja soulissa. (Annola ym. 2016, 18–19.)

Myös Complete Vocal Technique korostaa jokaisen ihmisen kykyä oppia laulamaan. Opetuksen lähtökohtana ovat laulajan omat taiteelliset valinnat tietyn musiikkityylin tavanmukaisuuksien sijaan. CVT:ssä kannustetaan laulajaa tuottamaan kaikkia haluamiaan ääniä ja todetaan niiden kaikkien olevan mahdollista tuottaa terveesti vahingoittamatta äänielimistöä. (Sadolin 2011, 7.) CVT-pedagogiikka on oppijälähtöistä, mikä tarkoittaa, että opettajan ja oppilaan roolit ja näkemykset ovat keskenään tasavertaisia. Näin ollen CVT korostaa oppilaan oman kokemuksen ja mielipiteen keskeisyyttä opettajan omien musiikillisten mieltymysten sijaan. Lisäksi lauluopintojen

eteenpäin vieminen tapahtuu yhteistyössä opettajan ja oppilaan välillä. Lähtökohtana onkin, että lauluoppilas oppii pohtimaan itsenäisesti omia kehityskohteitaan. (Laaksonen 2015, 21–22.)

CVT-äänenkäytön menetelmässä äänen eri kvaliteetit jaetaan kahteen suurempaan ryhmään, joita ovat metalliset äänet ja ei-metalliset äänet. Metalliset äänet kuvataan korkeiksi, karkeiksi ja suoriksi, kun taas ei-metalliset kuvataan taipuviksi, pyöreiksi ja pehmeiksi. Metalliset äänet jaetaan vielä täysmetallisiin ja puolimetallisiin ääniin, joista täysmetalliset jaetaan vielä kahteen eri ryhmään. (Sadolin 2011, 8.) Näin jaottelemalla syntyvät CVT:lle ominaiset neljä erilaista moodia, jotka ilmentävät erilaisia äänenkäyttötapoja ja joilla jokaisella on omat luonteensa, rajoituksensa ja etunsa. Moodit ovat *neutral*, *curbing*, *overdrive* ja *edge*. (Valtasaari 2017, 85; Sadolin 2011, 8, 16.) Näistä moodeista *neutral* on ei-metallinen ääni, *curbing* on puolimetallinen ääni ja *overdrive* sekä *edge* ovat täysmetallisia ääniä (Sadolin 2011, 8).

Itse laulutekniikka perustuu kolmeen eri pääperiaatteeseen, joita ovat rento leuka ja huulet, perus-twang sekä laulamisen tuki (Sadolin 2011, 19). Näiden periaatteiden päälle ryhdytään rakentamaan haluttua laulusoundia valitsemalla haluttu moodi eli äänen metallisuus. Sen jälkeen ääntöväylän muotoa muokkaamalla lisätään haluttu äänenväri, joka tarkoittaa tummaa tai vaaleaa tai jotain siltä väliltä. Lopuksi, kun kaikki edellä mainitut osa-alueet ovat hallussa, voidaan lisätä halutut efektit korostamaan laulun tulkintaa. (Emt., 16–18.)

Susanna Mesiä (2019) on tutkinut pop/jazz-laulupedagogiikka pohjoismaisissa korkeakouluissa. Tutkimuksessaan hän muodosti viidestä pohjoismaalaisesta laulunopettajista koostuvan verkoston, jonka tavoitteena oli edesauttaa pop/jazz-laulunopettajien välistä kollegiaalista yhteistyötä ammatillista tietoa jakaen ja kehittäen. Tutkimuksessaan Mesiä (2019, 169) tuo esiin huolensa erilaisten kaupallisten laulumethodien ja -mallien vaikutuksesta, joilla on vaarana jakaa laulunopettajat erilaisiin leireihin tai ryhmittymiin. Nämä erilaiset laulumallit ja -menetelmät ovat hänen mukaansa omiaan luomaan tilanteen, jossa laulunopettajilla ei ole yhteistä kieltä laulupedagogiikan suhteen johtuen keskustelun keskittymisestä kunkin metodin sisälle (Mesiä 2019, 2; Mesiä 2015, 38). Lopuksi hän toteaa opettajien eristäytyneisyyden, pedagogiikan akateemisen tutkimuksen puutteen sekä opettajien välisen yhteistyön vähyyden laulumenetelmien ja -mallien välillä haasteiksi, joita on kohdannut toimiessaan myös itse laulunopettajana (Mesiä 2019, 181). On kuitenkin myös huomioitava, että

suurin osa laulunopettajista ei ole sertifioituja tietyn äänenkäytön menetelmän opettajia, vaan moni käyttää opetuksessaan hyödyksi useiden eri menetelmien oppeja.

2.1.2 Laulutunnin sisältö ja suunnittelu

Laulunopettaja kohtaa työssään oppilaita, jotka ovat eri harrastamisen vaiheissa ja tähtäävät keskenään eri tavoitteisiin (Hyry-Beihammer ym. 2013, 152). Boyce-Tillman ym. (2012) huomauttavatkin laulunopettajien tarvitsevan ymmärrystä erilaisista opetuksen ja oppimisen teorioista ja periaatteista, jotka edesauttavat opettajaa kehittämään jokaisen oppilaan yksilöllisiin tarpeisiin sopivia lähestymistapoja (Boyce-Tillman ym. 2012, 22). Laulunopettajalla tulee siis olla valmiudet suunnitella jokaiselle oppilaalle henkilökohtaisesti motivoivaa, tavoitteellista ja oppimista edistävää toimintaa (Hyry-Beihammer ym. 2013, 152). Myös Burwell ym. (2019, 21) korostavat, että yksilöopetuksessa on mahdollisuus vastata jokaisen oppilaan yksilöllisiin vahvuuksiin ja kiinnostuksen kohteisiin jo tuntia suunnitellessa. Tämä nähdään myös merkittävänä yksityisopetuksen etuna (emt., 21). Oppilaan yksilöllisen kehityksen tulisi siis olla perusta opetuksen tavoitteenasettelulle ja suunnittelulle (Hyry-Beihammer 2013, 168).

Boyce-Tillmanin ym. (2012) mukaan opetuksen suunnittelussa ja lauluohjelmistoa valittaessa tulisi ottaa huomioon sekä oppilaan ikä että fyysinen, emotionaalinen ja älyllinen kehitys. Lisäksi tulisi huomioida elämän olosuhteet, musikaalisuus, taitotaso, laulutaidon kehitysvaihe, musiikillinen koulutus ja esiintymiskokemus. Opetuksen suunnittelussa tulisi myös huomioida oppilaan fyysiset taidot, yleissivistävä koulutus ja kielitaito. Laulunopetuksessa opettajan tulee siis tulkita opetuksen sisältöä ja samalla sovittaa sitä oppilaan taustatietoon. (Boyce-Tillman ym. 2012, 9, 22.) Mesiä (2019) kuitenkin nostaa esiin pop/jazz-laulunopettajien kokeman haasteen liittyen opetuksen sisällön valitsemiseen. Hänen mukaansa yleisesti määritellyn ja yksityiskohtaisen opetussuunnitelman puuttuminen luo opettajille suuren vastuun opettavien asioiden valitsemisessa, jolloin opettajien tulee käyttää omaa harkintaa opettavan aiheen valinnassa. (Mesiä 2019, 152.) Myös laaja-alaisuus, kuten laulutekniikka, eri musiikkityylien perinteet ja muiden vastaavien aiheiden moninaisuus koetaan haasteelliseksi sisällyttää laulutunneille (emt., 115). Mesiä (2019) tuokin esiin tilanteen, jossa oppilas haluaa oppia opettajalle vieraampaa aihetta tai asiaa. Tällaisessa tilanteessa, jossa opetus ei perustu opettajan aiheen hallintaan, korostuu oppilaan rooli ottaa vastuuta oppimisestaan. Lisäksi on tärkeää, että opettaja pyrkii ohjaamaan oppilasta ottamaan vastuuta oman taiteellisen ilmaisun etsimisessä. (Mesiä 2019, 173.)

Serra-Dawan (2010) mukaan laulutuntien sisällöissä on havaittavissa erilaisia rakenteita, joista osa on opettajan tietoisia valintoja ja osa puolestaan hetkessä esiin nousseita seikkoja. Hänen mukaansa tunnin alussa tapahtuva yhteinen keskustelu sisältää muun muassa kuulumisten vaihtoa sekä laulamiseen ja uraan liittyvää keskustelua. (Emt., 175–178.) Lisäksi huomionarvoista on se, että tyypillisimmin jokaiselle laulutunnille sisältyy merkittävänä osana ohjelmiston laulamista (emt., 182). Sen sijaan hän ei näe lauluteknisen harjoittelun tai kehon lämmittelyn olevan kovinkaan yleistä, johtuen siitä, että opettajat kokevat näiden harjoitteiden tekemisen olevan oppilaan omalla vastuulla harjoitella ennen laulutuntia tai tulevan esiin tunnilla harjoiteltavan kappaleen kautta. Näin ollen erillisille lauluteknisille ja kehollisille harjoitteluille ei koeta tarpeelliseksi käyttää aikaa laulutunnilla. (Emt., 180–181.) Muita laulutunneilla käytäviä asioita ovat lisäksi muun muassa laulukieleen, musikaalisuuteen, tulkintaan, hengitystekniikkaan sekä kehollisuuteen, kuten lauluasentoon, liittyvät harjoitukset (emt., 175, 183–187). Mesiä (2019, 152) sen sijaan listaa laulutekniikka-harjoitukset, erilaiset esiintymistaitoihin liittyvät aiheet sekä eri musiikkityylien estetiikan kuuluvaksi yleisesti laulutunneilla käytäviksi aiheiksi.

Myös oppilaan kokemat henkilökohtaisen elämän haasteet ja niistä johtuvat tunnetilat haastavat laulunopettajan työtä ja vaikuttavat laulutunnin sisältöön. Opettajan tulisi kyetä valitsemaan juuri oikeanlainen lähestymistapa oppilaan kohtaamiseen, jotta oppilas kokisi laulamisen mahdolliseksi tunnetilastaan huolimatta. Laulunopettajalta vaaditaankin siis erityistä herkkyyttä kohdata oppilas tällaisessa tilanteessa. (Serra-Dawa 2010, 21.) Myös Patenaude-Yarnell (2004, 395) huomauttaa laulajan ongelmista, jotka eivät ole teknisiä, vaan jotka liittyvät laulajan emotionaaliseen tai fyysiseen hyvinvointiin, mikä vaikuttaa lopulta äänen terveelliseen toimintaan. Tällaisessa tilanteessa laulunopettajan on tehtävä tietoinen valinta siitä, kuinka paljon hän haluaa puuttua ja keskustella asioista, jotka vaatisivat ennemminkin terapeutin pätevyyttä. (Emt., 395.) Mesiä (2019, 173) esittääkin pedagogisesti haastavien tilanteiden ratkaisuksi sisällöltään laajan laulopedagogisen koulutuksen, joka sisältää tietoa ja taitoa musiikista ja laulutekniikasta sekä myös syvää ymmärrystä pedagogiikasta ja riittävät tiedot psykologiasta.

2.2 Opettaja-oppilassuhde laulutunnilla

Lauluopettajan ja oppilaan välinen vuorovaikutussuhde on yksi herkimmistä ammatillisista suhteista, sillä laulamissa on läsnä yksilön koko persoona, ja opettaminen on kokonaisvaltaista ihmisen opettamista (Patenaude-Yarnell 2004, 395). Myös Hyry-Beihammer ym. (2013, 157) huomauttavat suhteessa olemisen ja vuorovaikutuksen liittyvän vahvasti laulunopettamiseen. Valtasaari (2012, 26) lisää opettajan ja oppilaan välisen inhimillisen vuorovaikutuksen olevan merkittävässä roolissa hyvän äänenkäytön ja musiikin oppimisen tukemisessa. Lisäksi Patenaude-Yarnell (2004, 395) korostaa keskinäisen kunnioituksen tärkeyttä toimivan opettaja-oppilassuhteen mahdollistajana ja huomauttaa suhteeseen vaikuttavan merkittävästi myös molemminpuoliset odotukset yhteistyöstä, joissa kuitenkin oppilaan etu on aina prioriteettina. Myös Cencer (2007, 32) korostaa, että instrumentinopiskelussa on erityisen tärkeää, että opettaja keskittyy täysin oppilaaseen. Gaunt (2009, 203) puolestaan toteaa, että jotta oppilas pystyy kehittymään, tulee hänen voida luottaa opettajaan.

Serra-Dawa (2010) on tutkinut laulunopettajien ja oppilaiden välistä vuorovaikutussuhdetta. Hänen mukaansa laulunopettajat nähdään usein ystävinä, mikä lisää oppilaan ja opettajan välistä luottamusta ja on siten eduksi oppilaan henkilökohtaiselle ja musiikilliselle kehitykselle. Hän myös huomauttaa, että mikäli oppilaan ja opettajan välinen suhde ei ole toimiva eikä tuloksia synny, on tärkeää, että oppilaalla on mahdollisuus vaihtaa opettajaa niin halutessaan. (Emt., 17, 158.) Carey ym. (2015) mukaan laulunopettajan ja oppilaan välisen vuorovaikutuksen ja yhteistyön onnistumisen kannalta merkittävää on se, että sekä oppilas että opettaja mukautuvat toistensa persoonallisuuksiin ja opetus- ja oppimistyyleihin. Lisäksi vuorovaikutuksen ja yhteistyön kannalta on tärkeää löytää tasapaino oppilasvetoisen ja opettajan johtaman opettamisen välillä. (Carey ym. 2015, 17.) Gaunt (2009, 203) sen sijaan esittää huomion opiskelijoiden tavasta omaksua ja myötäillä yksityistunneilla opettajan mielipiteitä ja näkemyksiä oppilaan ja opettajan välisestä suhteesta. Myös Cencer (2007, 33) huomauttaa oppilaiden halusta miellyttää opettajaa.

Laulunopetus on pohjautunut pitkälti mestarin ja kisällin väliseen suhteeseen tai toisin sanoen asiantuntija-noviisiperinteeseen, jossa nuorempaa alan noviisia ohjaa ja kouluttaa käytännönläheisesti vanhempi ja kokenempi asiantuntija (Hyry-Beihammer ym. 2013, 150). Mestari-kisälliperinteeseen liittyy vahvasti mallintaminen eli oppiminen jäljittelemällä, jolloin laulettavan esimerkin antaa joko opettaja itse tai esimerkin voi

katsoa tai kuunnella erilliseltä tallenteelta. Mallintamisessa oppilaan tehtäväksi jää useiden toistojen jälkeen omaksua annettu esimerkki. (Emt., 170; Boyce-Tillman ym. 2012, 10.) Toisaalta Mesiän (2019) tutkimuksen pop/jazz-laulupedagogit kuvaavat opettajan tapaa jakaa tietoa opiskelijoille jokaiseen tilanteeseen erikseen sopivaksi tiedon ”kaatamisen” sijasta. Tutkimuksessa opettajan rooli kuvattiin ohjaavana, vuoropuhelevana ja tarjoavana. (Mesiä 2019, 166; Mesiä 2015, 40.) Voisikin siis sanoa, että laulunopettajat ovat siirtyneet mestari-kisällimallista oppilaslähtöisempään opetustapaan, jonka mukaan oppilas on opetuksen keskiössä. Lisäksi oppilaslähtöisessä opetuksessa tärkein opetuksen näkökulma on opiskelijoiden tarpeet ja tavoitteet ja vastuu oppimisesta kuuluu oppilaalle. (Mesiä 2019, 104.)

Oppijalähtöiselle opettamiselle on ominaista reaaliajassa tapahtuva ongelmanratkaisu. Laulutunnilla keskitytäänkin sellaisten taitojen hankintaan, joita oppilas tarvitsee juuri sillä hetkellä kehittyäkseen. On huomioitava, että erilaiset tavoitteet vaativat erilaisia taitoja, eli esimerkiksi artistiksi tähtäävän tulee tietää syvällisesti juuri hänen tyylilleen ominaiset piirteet, kun taas laulunopettajaksi opiskelevien tulee hankkia laajempi tietopohja. (Mesiä 2019, 153.) Lisäksi oppijalähtöiselle opettamiselle ominaisia ovat sellaiset lähestymistavat, jotka antavat oppilaalle valinnanvaraa ja kannustavat oppilasta itsereflektioon (McPhail 2010, 35). Weimerin (2013) mukaan oppijalähtöisyyteen kuuluu lisäksi oppilaiden sitouttaminen työhön, jota oppiminen vaatii. Vaikka oppijalähtöiseen opettamiseen kuuluu vahvasti oppilaan oma vastuu oppimisesta, on opettajalla kuitenkin vastuu opettaa oikeanlaisia oppimistaitoja. (Weimer 2013, 15.) Mesiä (2019, 171–172) huomauttaakin, että oppijalähtöisyyden toteutuminen voi olla haastavaa silloin, jos oppilas välttelee vastuutaan tai jos oppilaalla ei ole oppimiseen vaadittavia taitoja (Mesiä 2019, 171–172).

3 Yrittäjyys

Tässä luvussa avaan yrittämisen käsitettä Suomessa. Katsontakanta on rajattu erityisesti yksinyrittämiseen, jonka muodoista avaan tarkemmin toiminimiyrittäjyyttä ja kevytyrittäjyyttä. Lisäksi tarkastelen yrittäjyyttä yleisesti luovilla aloilla selvittäen alan ominaispiirteitä. Lopuksi kuvaan yrittäjänä toimivan laulunopettajan ammattia kirjallisuuden ja tehtyjen tutkimusten pohjalta.

3.1 Yksinyrittämisen määrittelyä

Tilastokeskus määrittelee yrittäjäksi henkilön, joka ”harjoittaa taloudellista toimintaa omaan laskuun ja omalla vastuulla”. Yrittäjän tunnistaa yksilöivästä y-tunnuksesta, jonka viranomaiset ovat antaneet kaikille oikeudellisille yksilöille. Yrittäjä voi olla joko työnantajayrittäjä tai yksinyrittäjä. Näistä yksinyrittäjä on henkilö, jolla ei ole palkattua työvoimaa palveluksessaan, ja jolla on henkilökohtainen vastuu kaikesta yritystoiminnasta. (Tilastokeskus.) Yksinyrittäjää voidaan kutsua toiminimeksi, yksityiseksi elinkeinonharjoittajaksi, ammatinharjoittajaksi tai liikkeenharjoittajaksi. Nämä kaikki termit ovat enemmän tai vähemmän toistensa synonyymejä ja ne kuvaavat sitä, että yrityksen takana on yksityinen henkilö. (Yrittäjät.) Yksinyrittämiseen kuuluu oman työn myyminen, jota varten yrittäjän tulee verkostoitua, hallita asiakassuhteita, markkinoida ja esitellä omia ideoitaan (Pärnänen ym. 2014, 14). Yksinyrittäjät maksavat palkkaa vain itselleen, ja tarvittaessa käyttävät kolmansia osapuolia, mikäli maksavat palkkioita muille (Karhumaa ym. 2010, 219–220). Yrityksen kasvattaminen tai muiden työllistäminen ei useinkaan ohjaa yksinyrittäjän toimintaa, vaan pyrkimyksenä ja tavoitteena on saada elanto itselleen ja perheelle itsensä työllistämisen kautta (Wilenius 2004, 99).

Verohallinto määrittelee kevytyrittäjäksi henkilön, jolla ei ole perustettua omaa yritystä, mutta joka työllistää itsensä ja toimii yrittäjämäisesti. Kevytyrittäjä ei siis tarvitse yrityksen yksilöivää y-tunnusta, eikä siten ole velvollinen laatimaan kirjanpitoa (Yrittäjät). Kevytyrittäjälle ominaista on laskuttaa asiakastaan laskutuspalveluja tarjoavan yrityksen kautta, joka myös ottaa vastaan asiakkaan maksun ja välittää sen edelleen kevytyrittäjälle. Laskutuspalvelu ottaa kuitenkin oman osuutensa palkkiosta. Lisäksi kevytyrittäjä vastaa palveluidensa markkinoinnista ja asiakashankinnasta sekä

sopii työstä maksettavan korvauksen suuruudesta ja muista palveluun liittyvistä ehdoista. (Verohallinto.)

Sen sijaan OP-kevytyrittäjillä eli Osuuspankin tarjoaman yrityspalvelun käyttäjillä on y-tunnus, mikä tarkoittaa sitä, että yritys on rekisteröity verohallinnon rekistereihin. Tällöin kevytyrittäjän katsotaan käytännössä olevan toiminimiyrittäjä. OP-kevytyrittäjänä ei tarvitse itse hoitaa yrityksen niin kutsuttuja paperitöitä, joita ovat kirjanpidon laadinta ja laskujen lähettäminen. Lisäksi palvelu tarjoaa myös mahdollisuuden yrittäjän eläkevakuutuksen (YEL) hankkimiseen kautta sekä myös muiden vapaaehtoisten vakuutusten kuten vastuuvakuutuksen hankkimiseen. (OP kevytyrittäjä.)

Kirjallisuudessa yrittäjyydelle ei ole yhtä tiettyä määritelmää. Useissa lähteissä kuitenkin listataan erilaisia yrittäjälle ominaisia piirteitä ja ominaisuuksia. Tällaisia tyypillisiä yrittäjillä olevia ominaisuuksia ovat oma-aloitteellisuus, itseluottamus, epävarmuuden sietäminen, intohimo, kokeileminen, tilaisuuksien tunnistaminen, päätöksenteko epävarmuudessa, riskinottokyky, luovuus, vastuullisuus, sitoutuneisuus, sinnikkyys, sisäinen motivaatio, vastuullisuus, virheistä oppiminen sekä omistautuneisuus (Gibb 2005; Reizabal ym. 2020). Lisäksi Reizabal ym. (2020, 357) mainitsevat kyvyn antaa mielikuvituksellisia ja innovatiivisia ongelmanratkaisuehdotuksia, joiden katsotaan olevan hyväksi nykypäivän yrittäjille. Samojen piirteiden katsotaan pätevän myös taidealalla toimiville yrittäjille.

Klamer (2011) puolestaan pitää menestyvää yrittäjää kaukonäköisenä sekä tietoisena budjetista ja muista mahdollisista rajoituksista. Hänen mukaansa yrittäjä tarvitsee rohkeutta, toivoa ja uskoa, sillä ilman toivoa yrittäjä ei tekisi niitä uhrauksia, joita yrittäjyys usein vaatii ja ilman uskoa itseensä yrittäjän visio ei kantaisi tai innostaisi muita. Hyvä yrittäjä onkin Klamerin mukaan rohkea, muttei holtiton, hänellä on visio, muttei liian ankaria periaatteita, ja lisäksi hän on vakuuttava kohdeyleisönsä silmissä. (Emt., 152–153.) Albinsson (2018, 354) lisää vielä yhteistyökyvyn hyvän yrittäjän ominaisuudeksi. Lisäksi erityisesti muusikko-yrittäjälle hyödyllisiä ominaisuuksia ovat ongelmanratkaisukyky, hyvät sosiaaliset taidot sekä myynti-, johtajuus- ja pedagogiset taidot (emt., 354).

3.2 Luovien toimialojen yrittäjyyden määrittelyä

Työ- ja elinkeinoministeriö määrittelee luovat alat liiketoimintana, jotka tuottavat uutta arvонуontia ja syntyvät luovasta osaamisesta sekä luovista aloista. Luova talous voidaan jaotella ministeriön mukaan luoviin sisältöihin, luoviin palveluihin sekä luoviin tuotteisiin ja kulttuuriin. Luovien sisältöjen ryhmällä tarkoitetaan muun muassa verkossa olevaa julkaisutoimintaa, lehtiä, musiikkia ja peliteollisuutta. Tämän ryhmän jakelukanavat ovat pääasiassa digitaalisessa ympäristössä ja tuotteet ovat monistettavissa. Lisäksi liiketoiminta luovien sisältöjen ryhmässä on kansainvälistä. Sen sijaan luovien palvelujen ryhmässä luovaa osaamista hyödynnetään muilla toimialoilla. Näitä ovat esimerkiksi arkkitehtuuri, vaatesuunnittelu ja muotoilu. Luovien palvelujen merkitys piilee erityisesti asiakkaille tuodussa lisäarvossa. Yritykset tällä alueella ovat niin mikroyrityksiä¹ kuin suuriakin yrityksiä. Luovat tuotteet ja kulttuuri -ryhmä kattaa puolestaan muun muassa eri kohderyhmille suunnatut palvelut, esitykset ja tapahtumat. Ryhmään kuuluvia toimialoja ovat esimerkiksi festivaalit, konsertit, museot ja esittävä taide. Tämän ryhmän yritykset ovat pääasiassa paikallisia ja alueellisia ja niiden arvo on erityisesti alueiden houkuttelevuuden lisäämisessä. (Työ- ja elinkeinoministeriö.)

Hausmann ym. (2016, 11) toteavat kulttuurialan yrittäjyyttä kartoittavassa tutkimuksessaan, että loppujen lopuksi kulttuurialalla ei ole yhtä yhtenäistä ymmärrystä yrittäjyydestä luovalla alalla. Myös De Bruin (2005) huomauttaa, ettei yrittäjyyskirjallisuudessa juurikaan käsitellä yrittäjyyden teoretisointia ja soveltamista luovan alan kontekstissa. Hänen mukaansa yrittäjyyden luonteen rajaaminen ja yrittäjän tunnistaminen luovilla aloilla on haastavaa johtuen yrittäjyyden ja yrittäjän vaihtelevista määritelmistä erilaisissa tilanteissa. (De Bruin 2005.)

De Bruin (2005, 144) pyrkii kuitenkin luomaan viitekehyksen luovien alojen yrittäjien tutkimiselle muun muassa yksilötason kautta, jossa vastakkain ovat taiteilija ja luova yrittäjä. Hän siis erottelee taiteilijan ja yrittäjän toisistaan. Taiteilijoiksi hän kutsuu henkilöitä, jotka tekevät teoksen tai ilmentävät ideoitaan omien taiteellisten taipumusten tai inspiraation johdosta. Näin ollen luovan alan yrittäjä on esimerkiksi musiikin tai maalauksen luoja, muusikko, lauluntekijä, taidemaalari tai jokin vastaava, joka lopulta kaupallistaa alkuperäisen teoksen tehden sillä voittoa. Taiteilija siis vastaa luovaa

---

¹ Mikroyritys on yritys, jonka palveluksessa on vähemmän kuin kymmenen työntekijää. (YSO – yleinen suomalainen ontologia)

yrittäjää silloin, kun hän saa ”asiat tehdyksi” eli kaupallistettua taiteensa. (Emt., 144.) Klamer (2011, 145) esittääkin, että hyvä kulttuurialan yrittäjä kykenee toteuttamaan niin kulttuurisia kuin taloudellisiakin arvoja.

De Bruin (2005, 144) esittelee Henry ym. (2004) määritelmän taideyrittäjästä, jonka mukaan taideyrittäjät ovat ”yksilöitä, jotka käyttävät luovaa ajattelutapaa vastauksena kahdelle yrittäjyytensä laukaisevalle tekijälle”. Näitä laukaisevia tekijöitä ovat sekä ulkoiset tekijät, jotka ovat joko asiayhteyteen sidonnaisia tai liiketoimintalähtöisiä, että sisäiset tekijät, jotka sisältävät halun luoda jotain uutta tai sisältävät henkilökohtaisen haasteen tunteen. Scherdin ym. (2011, 3) puolestaan kuvaavat luovan alan yrittäjyydelle olevan tyypillistä uusien taiteellisten ideoiden löytyminen ja niiden saattaminen yleisön tietoisuuteen. Schwetter (2018) sen sijaan tuo esiin Smuditsin (2002) käyttämän käsitteen ”*artpreneur*” kuvaamaan muusikkoa, joka toimii sekä artistina että yrittäjänä samaan aikaan. Toisaalta Kubacki ja Croft (2011) käyttävät käsitettä ”*musicpreneur*” kuvaamaan luovalla alalla toimivaa muusikko-yrittäjää. Heidän mukaansa muusikko-yrittäjä on itsevarma oman brändinsä johtaja, joka on sisäistänyt yrittäjämäisen identiteetin. (Emt.)

Hietanen ja Ruismäki (2021) ovat tutkineet yrittäjä-identiteetin muodostumista musiikkiyrittäjän kontekstissa. He kertovat narratiivisessa tutkimuksessaan *Annan* tarinan, jossa kuvaillaan identiteetin muodostumista ja kehittymistä musiikin harrastajasta muusikoksi, musiikinopettajaksi ja lopulta musiikin yrittäjäksi. Tutkimus koostui kahdesta elämäkertahaastattelusta, jotka osoittavat, että musiikkialalla toimivilla henkilöillä on paljon samankaltaisia piirteitä ja käytösmalleja pienyrittäjien kanssa. Tutkimus myös osoitti, että yrittäjäidentiteettiä voidaan kehittää muusikko- ja musiikinopettaja-identiteetin kautta (Hietanen & Ruismäki 2021, 450). Myös Scherdin ym. (2011) esittävät taiteellisella työllä ja yrittäjyydellä olevan paljon yhtäläisyyksiä, mutta huomauttavat taiteellisen työn eroavan yrittäjyydestä kolmella eri tavalla. Näistä ensimmäinen on luovuuden ja uutuuden merkittävä korostuminen. Toisena on uusien ideoiden esittely ilman välitöntä hyötyä, sillä usein taiteellinen työ heijastaa puhdasta iloa uuden luomisesta ja ilmaisemisesta sekä halua ottaa kantaa yhteiskunnalliseen keskusteluun. Kolmantena peräänkuulutetaan taitelijan kykyä suostutella ja viestitellä kohdeyleisölle muilla keinoin kuin todistelemalla palvelun käytännön hyödyllisyyttä. (Scherdin ym. 2011, 4.)

3.3 Yrittäjyys luovilla aloilla

Suomessa luoviin aloihin ja kulttuuriin liittyvää yritystoimintaa on pyritty kehittämään 1990-luvulta lähtien (Opetusministeriö 2006, 9). Taidealalla kiinnostus yrittäjyyttä kohtaan onkin lisääntynyt viimeisten 20 vuoden aikana. Pääsyyinä tähän nähdään erinäisten kulttuuriyrityksille kohdennettujen julkisten tukien vähentyminen. (Reizabal ym. 2020, 355.) Yleisin syy muusikoiden yrityksen perustamiseen on valtakunnallisen klubi- ja aluekiertuehanke VAKAn (2011, 22) loppuraportin mukaan laskuttamisen helppous. Myös Karhumaa (2000, 226) toteaa laskutuksen helppouden vaikuttavan yrityksen perustamiseen, sillä yritysmuodossa oleva henkilö voi laskuttaa kaikesta toiminnastaan yrityksen nimellä. Albinssonin (2018) mukaan yrittäjyyden suosio on yleisemmin suurempaa nuorempien muusikoiden keskuudessa kuin vanhempien. Taiteen ja kulttuurin barometrin (2021) mukaan vuonna 2020 kulttuurialan yrittäjinä toimi noin joka kolmas kyselyyn vastanneista. Heistä vajaa neljännes toimi musiikkialan yrittäjänä, ja ainoastaan yrittäjänä toimi vain joka kolmas muiden tehdessä yrittäjyyden lisäksi myös muita töitä. (Ruusuvirta ym. 2022, 30.)

Albinsson (2018) on tutkinut ruotsalaisten muusikoiden suhdetta yrittäjyyteen. Hänen mukaansa muusikot pitävät yrittäjyyteen liittyvien tietojen ja taitojen omaksumista tarpeellisena enenevässä määrin. Myös Tolvanen (2011) toteaa, että erityisesti 2000-luvulta lähtien yrittäjinä toimivien muusikkojen määrä on kasvanut ja yrittäjänä oleminen liitetään muusikon ammatinkuvaan kuuluvaksi osa-alueeksi yhä useammin (emt., 69). Halu ryhtyä ja toimia yrittäjänä luovalla alalla on kuitenkin melko matala niin VAKAn (2011) kuin Taiteen ja kulttuurin barometrinkin (2021) mukaan. VAKAn mukaan vain joka neljännellä vastanneista on halua toimia nimenomaan yrittäjänä (Saarela 2011, 22) ja määrä on laskenut, sillä tuoreimman taiteen ja kulttuurin barometrin mukaan mieluiten yrittäjänä töitä tekisi vuonna 2021 vain noin joka kymmenes vastaajista (Ruusuvirta ym. 2022, 33). Taiteen ja kulttuurin barometri siis osoittaa, että taidealan yrittäjyyttä pidetään harvemmin toivottavana toimintatapana huolimatta siitä, että se sopii osalle taiteen alan tekijöistä (emt., 89). Lisäksi Werthes ym. (2018) huomauttavat, että useat kulttuurialalla toimivat yrittäjät eivät luokittele itseään yrittäjäksi yrittämisen alkuvaiheissa huolimatta siitä, että he harjoittavat yrittäjämäistä toimintaa. Tämän katsotaan usein johtuvan siitä, että luova identiteetti on yrittäjäidentiteettiä hallitsevampi ja yrittäjyyteen nähdään sisältyvän negatiivisia mielikuvia. (Werthes ym. 2018, 302–303.)

Huhtasen (2011) mukaan kaikkia taideohjelmien yrittäjiä yhdistää se, ettei liiketoimintaa ja yrittäjää voi erottaa toisistaan. Esimerkiksi muusikko myy musisointia, jolloin musisointi on muusikon myytävänä oleva tuote. Luovan liiketoiminnan avainelementtinä voidaankin siis pitää yksilöön kiinnittyvää luovuutta. (Huhtanen 2011, 27.) Myös Dobrevan ym. (2020, 27) huomauttavat, että kulttuuriyrittäjälle on tyypillistä osallistua henkilökohtaisesti luovaan prosessiin. Lisäksi Pärnäsén ym. (2014, 49) mukaan kulttuurialan yrittäjät ovat usein riippuvaisia yhdestä asiakkaasta. Ruusuvirta ym. (2022) nostavatkin esiin ristiriidan taiteen tekemisen vapauden ja toimeentulon välillä. Heidän mukaansa usein kaupalliset, asiakkaan toiveita noudattavat työt ovat paremmin palkattuja kuin ilman asiakassuhdetta tehtävät työt. Näin ollen osa taiteen alalla toimivista yrittäjistä kokee paremmin palkattujen asiakastöiden olevan uhka taiteen vapaudelle. (Ruusuvirta ym. 2022, 89.) Caves (2003) huomauttaakin osuvasti, että taiteessa motivaatio menee usein taloudellisen hyödyn ohi eli taidetta tehdään taiteen vuoksi.

Taidealalla työskentelevillä on usein monialaisia työtehtäviä, jotka ulottuvat niin taidealalle kuin myös muillekin aloille. Työtehtävät ovat yleisimmin taiteilijoille mielekkäitä, mutta osin myös pakon sanelemia ja välttämättömiä. (Ruusuvirta ym. 2022, 37.) Dobrevan ym. (2020, 27) huomauttavat kulttuurialan epävarmojen ja projektiluontoisten töiden vaikuttavan merkittävästi päätökseen ryhtyä yrittäjäksi. Sen sijaan Tolvanen (2011) toteaa, että yrittäjyys on vähemmän uhkaava tilanne kuin tekijänoikeuksien merkitysten väheneminen ja liiallisten ulkomusiikillisten taitojen korostuminen (Tolvanen 2011, 68–69). Ruusuvirta ym. (2022) huomauttavat yrittäjämäisen toiminnan ja yrittäjyyden sopivan kuitenkin vain osalle taiteilijoista, sillä osalle yrittäjämäinen toimintatapa voi olla liian kuormittava (emt., 52). Taiteen ja kulttuurin barometri (2021) osoittaaakin usean tutkimukseen vastanneen henkilön kokevan yrittäjyyteen pakottamista. Myös Tolvanen (2011) yhtyy Ruusuvirtan ja kumppaneiden (2022) huomioon siitä, ettei yrittäjyys luovilla aloilla ole itsestään selvää, sillä kaikki musiikkia ammatikseen tekevät eivät halua lähteä yrittäjiksi, vaikka paine yrittäjyyttä kohtaan olisikin voimakasta (emt., 68). Myös Albinsson (2018, 348) huomauttaa yrittäjyyteen pakottamisen johtuvan usein muusikon taloudellisesta tilanteesta, jossa toimeen tullakseen yrittäjyys nähdään ainoana vaihtoehtona. Hän kuitenkin lisää, että usein yrittäjyyteen ajaa sekä tarpeisiin että mahdollisuuksiin perustuvat seikat (emt., 355). Sen sijaan Ruusuvirta ym. (2022, 46) huomauttavat, että yrittäjyyteen pakottaminen nähdään sekä uhkana valinnan vapaudelle että luovan entistä epävarmemman kuvan tulevaisuudesta.

Musiikkialan yritykset ovat pääasiassa pieniä mikroyrityksiä, mikä vaikuttaa yrityksen haluun kasvattaa liiketoimintaa sen riskialttiuden vuoksi. Osa luovan alan yrittäjistä myös haluaa pitää yritystoimintansa pienenä, jolloin se koetaan helpommaksi hallita. (Opetusministeriö 2006, 19.) VAKAn (2011) mukaan muusikoiden yrityksistä lähes 40 prosentilla liikevaihto oli alle 10 000 euroa vuonna 2011 (Saarela 2011, 22). Klamer (2011) esittääkin, ettei taidetta ja liiketoimintaa tulisi yhdistää, sillä taidealan yrittäjien päätarkoituksena ei ole saada voittoa vaan mahdollisuus toteuttaa kulttuurisia arvoja. Hänen mukaansa liiketoiminta on vain yhdenlainen väylä tämän tarkoituksen mahdollistamiseen. Toisaalta Werthes ym. (2018, 303) huomauttavat, että mikäli kulttuurialan yrittäjä haluaa ansaita elantonsa työllään, tulee hänen toimia yrittäjämäisesti.

3.3.1 Markkinointi ja verkostoituminen

Scottin (2012) mukaan yrittäjyyden pohja taidealalla muodostuu oikeanlaiselle kohderyhmälle luodusta uudenlaisesta tuotteesta tai palvelusta, kiinnostavuudesta markkinoilla sekä mahdollisuudesta kehittyä niin ammatillisesti kuin taiteellisestikin. Markkinointi, brändääminen, markkina-arvon määrittäminen ja sosiaalinen media eivät kuitenkaan kuulu luontaisesti musiikin perinteiseen koulutukseen (Huhtanen 2011, 24). Yrityksen kautta laskuttaminen on kuitenkin tyypillistä erityisesti esiintyvien muusikoiden kohdalla. Siten muusikot tarvitsevat yhä enemmän kaupallisia ja sopimusteknisiä taitoja, joita ovat esimerkiksi markkinointi, tuotteistamisen hallinta ja tiedottaminen (Tolvanen 2011, 67–68). Huhtanen (2011, 27) toteaaakin, että kehittääkseen yritystä on muusikon kehitettävä itseään niiltä osin, joilta haluaa kehittyä.

Yrityksille on ominaista pyrkiä luomaan asiakkailleen syitä ostaa yrityksen tuotteita ja tuottamia palveluita. Kun yritys tarjoaa palveluitaan asiakaslähtöisesti, saavat asiakkaat keskenään eri tavoin toteutettuja ratkaisuja. Täten uusien, outojen ja jopa yllättävienkin konseptien on huomattu kiinnostavan asiakkaita. Palvelun tuottaessa asiakkaalle jotain merkityksellistä ja erityistä puhutaan lisäarvosta. Erityisen merkittäviä lisäarvon tuottajia ovat asiakkaan kokema arvo ja palveluun liittyvä aineeton arvo. Yleisesti ihmiset ovat valmiita maksamaan enemmän sellaisista palveluista, jotka liittyvät elämän laatuun ja merkityksellisyteen, yksilön kokemaan hyvinvointiin sekä arjen toimivuuteen. Näin ollen yrityksissä tuleekin kyetä tunnistamaan ja tuottamaan tällaisia asiakkaiden edellyttämiä tunne- ja elämyskokemuksia. (Tarjanne 2020, 11–12.) Hoivala (2003, 76)

esittääkin, että mitä paremmin yrittäjä tietää asiakkaansa tarpeet, sitä todennäköisemmin hän osaa tuotteistaa palvelunsa asiakkaalle sopivaksi.

Opetusministeriön laatimassa selvityksessä (2006, 19) todetaan luovilla aloilla toimivien yritysten liiketoiminta- ja markkinointiosaamisen taidot kuitenkin varsin heikoiksi. Myös Huhtanen (2011, 27) yhtyy näkemykseen, jonka mukaan taidealan toimijoille suuntautuminen tuottavaan liiketoimintaan ja markkinointiin sekä yrittäjämäisen asenteen omaksuminen on haasteellista. Erityisesti pienten yritysten selviytymisen kannalta on tärkeää, että yrityksellä on sellaista kulttuuriosaamisen hallintaa, joka tukee sekä uudistumis- että muuttumiskykyä ja jonka voi myös liittää liiketoiminnallisiin taitoihin (O'Connor 2003, 23).

Kulttuurialalla toimiville yrittäjille on tyypillistä pyrkiä yhteistyöhön muiden yrittäjien kanssa. Verkostoille on ominaista niin ystävyys, yhteistyö, tuki, tiedon jakaminen, identiteetin rakentuminen ja kokemusten hankkiminen. (Dobrevä ym. 2020, 27.) Erityisesti kulttuurisektorin paikallisille ja alueellisille toimijoille on ominaista verkostoitua keskenään, minkä vuoksi yrittäjät oppivat toisiltaan sekä kulttuurisia että kaupallisia taitoja (O'Connor 2003, 23). Lisäksi O'Connor (2003) toteaa joustavien ja nopeasti muuttuvien verkostojen olevan kulttuurisektorille tyypillisiä. Näin ollen verkostot ovat tärkeitä kontaktien, tiedon ja tietotaidon tarjoajia. (Emt., 23.) Myös Opetusministeriön (2006, 19) tekemän selvityksen mukaan luovien alojen yritysten kasvumahdollisuudet perustuvat usein verkostoitumiseen yksinyrittämisen sijasta. Verkostoitumisen voidaan nähdä korostuvan myös liiketoimintaosaamisessa, jossa yritys ulkoistaa esimerkiksi markkinoinnin. Jotkut yrittäjät voivat kuitenkin kokea verkostojen muodostamisen haasteelliseksi. (Opetusministeriö 2006, 19.)

3.3.2 Yrittäjän sosiaaliturva

Inhimilliset tekijät, kuten sairastumiset, vaikuttavat yrittäjän mahdollisuuksiin tehdä töitä sovittuna ajankohtana. Tällaisissa tilanteissa yrittäjän pitää usein turvautua työn siirtämiseen toiselle päivälle tai huonoimmassa tapauksessa perua sovittu tapaaminen kokonaan. (Karhumaa 2000, 195.) Taiteen kentällä työskenteleville sosiaali-, työttömyys- ja eläketurvaan liittyvät ongelmat eivät ole harvinaisia, sillä järjestelmät koetaan usein hitaiksi ja monimutkaisiksi. Haasteita aiheuttavat erityisesti taidealalla työskentelevien pirstaloituneet tulonlähteet, joissa kaikissa voi olla eri tavoin hoidetut eläkevakuutukset ja työttömyysturvat. Taidealalla toimivan henkilön tulee siis olla itse aktiivinen ja

omatoiminen selvittääkseen sosiaaliturvaan liittyvät erilliset kysymykset. (Ruusuvirta ym. 2022, 81.) Lisäksi Karhumaa ym. (2010) huomauttavat yrittäjän vastuusta olla tietoinen erilaisista vakuutuksista. Esimerkiksi omaisuusvahinkojen kannalta yrittäjän on suotavaa hankkia jonkinlainen vakuutus arvokkaiden tavaroiden, kuten instrumenttien vakuuttamiseksi. Myös vastuuvakuutus on aiheellinen sellaisille toimijoille, jotka joutuvat asemansa takia korvausvastuullisiksi vahingon sattuessa. (Karhumaa ym. 2010, 230.)

Taiteen ja kulttuurin barometrin (2021) mukaan sosiaaliturvaan ja toimeentuloon liittyvät kysymykset askarruttavat kyselyyn vastanneita taiteilijoita kaikista useimmiten. Riittävän toimeentulon kokemiseen vaikuttaa erityisesti rahoituksen epävarmuus taide- ja kulttuurialoilla, tulojen pirstaleisuus, julkisen rahoituksen väheneminen sekä apurahojen riittämättömyys. Myös useiden eri työmarkkina-asemien päällekkäisyys ja niiden tunnistamiseen liittyvät lainsäädännön tulkintaerot aiheuttavat taiteilijoille lisätyötä ja ahdistusta. (Ruusuvirta ym. 2022, 46.) Myös Pärnänen ym. (2014, 58) huomauttavat, että kulttuurialan yrittäjät kokevat eniten avun tarvetta koskien oman sosiaaliturvan järjestämistä, markkinointiosaamista ja palkkioneuvottelua.

Koronapandemia on osaltaan vaikuttanut myös kulttuurialalla toimimiseen. Tilastokeskuksen (2021, 1) selvityksen mukaan ”kulttuuriammateissa- ja toimialoilla työskentelevien lukumäärä väheni vuonna 2020 edellisvuodesta”. Vuonna 2020 yrittäjinä työskenteli noin joka neljäs kulttuuriammateissa toimivista. Määrä on kuitenkin merkittävä verrattuna muihin ammatteihin, joissa yrittäjinä toimi vain 13 % eli hieman yli kymmenesosa. (Suomen virallinen tilasto 2021, 2.) Myös Taiteen ja kulttuurin barometrin (2021) mukaan reilu kolmannes musiikin alalla toimivista kertoi kokeneensa haasteita koronapandemian aikana joko sosiaali-, työttömyys- tai eläketurva-asioissa (Ruusuvirta ym. 2022, 80). Erityisesti koronapandemian aikana yrittäjän sosiaaliturvan järjestelmien ei koettu olevan kykeneviä vastaamaan taiteen alalla toimivien taiteilijoiden hätään tulojen romahdettua äkisti (emt., 82). Useat taidealalla toimivat yksityishenkilöt kantavatkin huolta sekä eläkkeistään että yhteiskunnan turvarakenteiden toimimattomuudesta sairauden kohdatessa heikon ja ennakoimattoman sosiaaliturvan vuoksi (emt., 46).

3.4 Ammattina yksityinen laulunopettaja

Yksityisiä tunteja antavan opettajan opetus tapahtuu useimmiten pienessä tilassa, joko opettajan tai oppilaan kotona tai vuokratessa työhuoneessa (Davidson ym. 2007, 730). Työtilan on hyvä olla viihtyisä ja toimiva. Toimivaan työtilaan kuuluu erilaisia fyysisiä elementtejä, kuten peili, nuottiteline, piano ja hyvä valaistus. (Emt., 739–740.) Yksityisille laulunopettajille työpäivän pituuden vaihtelu on tyypillistä. Toiset haluavat työskennellä kymmenen tuntia päivässä, kun taas toiset kokevat olevansa tehokkaita pienemmällä työmäärällä. Pitkät työpäivät ovat taloudellisesti tehokkaampia, mutta opettajan on tärkeää huomioida oma jaksaminen, jotta työnlaatu pysyy hyvänä. (Patenaude-Yarnell 2004, 396–397.) On myös varsin tavallista, että samalla opettajalla yksittäisten laulutuntien pituudet vaihtelevat keskenään merkittävästi (Serra-Dawa 2010, 173).

Mesiä (2019) huomauttaa, että yrittäjänä toimivat laulunopettajat voivat vapaasti päättää, mitä haluavat opettaa, kun taas instituutiossa opettavan laulunopettajan tulee opettaa niitä asioita ja aiheita, mitä opetussuunnitelma määrää opetettavaksi. Onkin yleistä, että asiakkaat eli oppilaat valitsevat opettajan tämän erityisosaamisensa mukaan. (Mesiä 2019, 10.) Näin ollen Burwell ym. (2019) toteavatkin, että samalla, kun yksityisopetus laajenee useisiin eri tyyliin, laajenevat myös sekä opetukseen että oppimiseen käytettävät lähestymistavat. Siten yksityistunteja antavien opettajien käyttämä pedagogiikka on moninaista, eikä opettajilla välttämättä ole yhteneväisiä näkemyksiä opetuksen käytänteistä. (Burwell ym. 2019, 13, 22.) Mesiä (2019, 178) selittää tätä kehitystä laulunopettajien välisillä työelämän kilpailuasetelmilla, jotka voivat vaikuttaa kielteisesti avoimen asiantuntijuuden jakamiseen.

Laulunopettajuus koetaan usein yksinäiseksi ja eristäytyneeksi (Mesiä 2019, 27). Toisaalta Mesiä (2015) tuo esiin myös yksilön mahdollisuuden vaikuttaa omiin valintoihinsa. Vaikka laulunopettajan työ voi olla yksinäistä ja eristäytynyttä, on kuitenkin joillekin laulunopettajille tyypillistä keskustella ja jakaa tietoa oman työpaikan ulkopuolisten kollegoiden kanssa. Yleisimmin tietoa jaetaan koskien opetustapoja, uusia laulumetodeja, erilaisten äänten kanssa työskentelyä sekä omaan opettajaidentiteettiin liittyviä asioita. (Mesiä 2015, 40.) Mahdollinen kollegion ulkopuolelle jättäytyminen on siis paljon opettajasta itsestään riippuvaista. Musiikkialan ammattiteissa itsenäisyys on kuitenkin hyvin yleistä (Karhumaa 2000, 38).

Yksityiset laulunopettajat voivat joutua erilleen ammatillisen tietopohjan kehityksestä, mikä sisältää tietoa niin yleisesti opettamisesta kuin myös oppimisesta (McPhail 2010, 33). Valtasaari (2012, 26) huomauttaakin, että laulunopettajille on jopa välttämätöntä alan kehittymisen ja täydennyskoulutusten tiivis seuraaminen. Myös DeFazio (2013, 38) alleviivaa opetustaitojen ja -tietojen sekä viestintätaitojen jatkuvan kehittämisen olevan merkityksellistä myös yrityksen kannattavuuden näkökulmasta. Hänen mukaansa yksityisten musiikinopettajien, kuten laulunopettajien, tulisikin ajatella yrittäjämäisesti. Hänen mukaansa opettajien on luotava arvolupaus, valittava kohdemarkkinat ja käytettävä teknologiaa ennakkoluulottomasti, kuitenkin omaa taiteilijuutta ja sen jatkuvaa kehittämistä unohtamatta. (Emt., 38.) Werthes ym. (2018) huomauttavatkin, että luovilla aloilla toimivat yrittäjät tasapainottelevat tyypillisesti oman muusikkouden, talouden ja itsensä kehittämisen välillä.

DeFazion (2013) mukaan oppilaiksi pyrkivistä koostuvat jonotuslistat ovat merkityksellisiä yksityisinä musiikin opettajina toimiville, sillä ne tuovat turvaa erityisesti heikon yleisen taloustilanteen aikana. Hän perustelee väitettä sillä, että jonotuslistoille hakeutuu usein henkilöitä, joilla on varaa maksaa yksityisistä palveluista. On kuitenkin huomioitava, että oppilasmäärän kasvaessa myös opettajan aikapanos yritystä ja opetusta kohtaan kasvaa. (Emt., 37.) Patenaude-Yarnell (2004) toteaa, että joillakin oppilailla voi olla ajatus tai luulo siitä, että yksityisiä laulutunteja antavat opettajat ovat tavoitettavissa aina joko puhelimitse tai sähköpostitse jopa laulutuntien ulkopuolella. On opettajia, jotka haluavat yksityistunnilla keskittyä vain laulamiseen ja siten sopivat laulutunnin ulkopuoliselle ajalle tapaamisia esimerkiksi koskemaan ohjelmiston valintaa tai uran muutoksia. Tällainen on laulunopettajalle kuitenkin hyvin kuormittavaa vieden paljon opettajan aikaa ja energiaa. Vaikka oppilaan tarpeisiin vastaaminen saakin oppilaan tuntemaan itsensä tärkeäksi opettajan silmissä, on kuitenkin suotavaa, että opettaja asettaa erilaisia rajoitteita yhteydenoton suhteen samalla lieventäen oppilaan mahdollisia epärealistia odotuksia opettajan saatavuuden suhteen. (Emt., 396.)

Yksityisenä laulunopettajana toimivan on lisäksi tärkeää laatia yleiset peruutusehdot ja toteuttaa niitä yhdessä oppilaiden kanssa. Koska yksityinen laulunopettaja ei toimi minkään instituution alaisena, ei hän saa peruutetuista tunneista palkkaa. Patenaude-Yarnellin (2004) mukaan 24–28 tunnin peruutusehto on yleisesti hyväksytty aika, jolloin oppilas voi perua tunnin, mikäli kyse ei ole äkillisestä sairastumisesta tai jostakin muusta vakavasta ja ennakoimattomasta tilanteesta. Hän myös huomauttaa, että äkillisesti peruutetusta tunnista maksaminen on oikeudenmukaista opettaen myös vastuunkantoa.

Lisäksi säännöt luovat keskinäistä kunnioitusta jättäen tilaa kuitenkin myös ymmärrykselle ja myötätunnolle. (Emt., 396.)

DeFazio (2013) mukaan yksityisenä toimivan opettajan on hyvin haastavaa kasvattaa yritystään johtuen liian vähäisestä liiketoimintaan liittyvien asioiden pohtimisesta kuten siitä, miten yritys on organisoitu ja kuinka sen tulisi toimia. Lisäksi opettajana toimiva yrittäjä on usein yrityksen keskipisteenä, eikä ole halukas antamaan yrityksen hallintaa kenellekään toiselle, mikä tekee yrityksen kasvattamisen lähes mahdottomaksi. Ratkaisuksi yrityksen kasvattamiselle DeFazio (2013) ehdottaakin vastavalmistuneiden laulupedagogien palkkaamista, jolloin itse yrittäjälle jää enemmän aikaa asiakkaiden hankkimiseen ja siten yrityksen kasvattamiseen. (DeFazio 2013, 37.)

Usein yksityisenä opettajana toimivalle yrittäjälle jää kaikkien työntekoon liittyvien kulujen, kuten työhuonekulujen jälkeen ansioksi vain pieni määrä rahaa. Näin ajateltuna yrittäjyys yksityisenä opettajana ei ole kovinkaan kannattavaa. (DeFazio 2013, 37.) Lisäksi Burwell ym. (2019, 26) huomauttavat, että yksityisiä laulutunteja antavien työnkuva on ”ongelmallinen etuoikeus”, sillä opetusta antavilla henkilöillä ei välttämättä ole erikoistumiskoulutusta laulupedagogiikasta. Yrityksmaailmassa edellytetään kuitenkin sitä, että jos henkilö esiintyy jonkin asian asiantuntijana, hänen tulee olla täysin pätevä tähän toimeen saadakseen täyden korvauksen työstään. Lisäksi on äärimmäisen tärkeää, että opetusta antavalla henkilöllä on soittotaidon lisäksi myös pedagogista osaamista, sillä instrumenttiopettajana voi toimia kuka vain. (DeFazio 2013, 38.) Sama huomio pätee myös yksinyrittäjistä puhuttaessa, sillä kuka vain koulutustaustastaan riippumatta voi perustaa yrityksen ja toimia sen kautta esimerkiksi juuri laulunopettajana.

4 Tutkimusasetelma

Tässä luvussa esittelen tutkimuskysymykseni ja kerron laadullisesta tapaustutkimuksesta käsitteenä. Lisäksi tuon esiin tutkimukseni toteutustavat ja tarkastelen tutkimukseni eettisiä arvoja, joita olen pyrkinyt noudattamaan tutkielmaa tehdessä.

4.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkimukseni tavoitteena on selvittää, minkälainen on laulunopettajana toimivan yrittäjän työnkuva. Lähestyn aihetta tarkastellen haastateltavien kokemuksia sekä laulunopettamisesta yrittäjänä että yrittämisestä luovalla alalla. Tutkimuksessani haastattelen kolmea laulunopettaja-yrittäjää, jotka antavat yksityisiä laulutunteja. Minua kiinnostaa erityisesti laulunopettajana toimivan yrittäjän kokonaisvaltaisen työnkuvan laajuuden tarkastelu.

Tutkimuskysymykseni on:

1. Minkälainen on haastateltavien laulunopettaja-yrittäjien työnkuva?
  - 1.1. Minkälaisia kokemuksia haastateltavilla on laulunopettamisesta yrittäjänä?
  - 1.2. Minkälaisia kokemuksia haastateltavilla on yrittäjyydestä luovalla alalla?

4.2 Laadullinen tapaustutkimus

Laadulliselle tutkimukselle on keskeistä moninaisena tunnustetun todellisen elämän kuvaaminen. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään mahdollisimman kokonaisvaltaiseen kohteen tutkimiseen, jossa tarkoituksena on löytää ja paljastaa tosiasioita. Toisin sanoen päämääränä ei ole jo tiedettyjen totuuksien todentaminen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2005, 152.) Tutkielmani tarkoituksena on tarkastella laulunopettajana toimivan yrittäjän työnkuvaa mahdollisimman kokonaisvaltaisesti ja monipuolisesti, minkä vuoksi tutkielmani vastaa laadullista tapaustutkimusta.

Eskola ja Suoranta (2003, 15) listaavat erilaisia laadullisen tutkimuksen tunnuspiirteitä, joista yksi on aineistonkeruumenetelmä. Yleisimmin laadullisessa tutkimuksessa käytetty aineisto on tekstiä, joka on syntynyt joko tutkijasta riippuen tai riippumatta.

Tekstiaineisto voi koostua esimerkiksi tutkijan keräämistä haastatteluista tai havainnointimateriaaleista kuten päiväkirjoista tai omaelämäkertojen kirjallisista aineistoista. (Emt., 15.) Laadullisessa tutkimuksessa tutkijalla ei tule olla ennakkoon lukkoon lyötyjä olettamuksia tutkittavasta aiheesta tai tutkimuksen tuloksista (emt., 19–20). Ymmärrän, että omat kokemukseni yrittäjyydestä laulunopettajana vaikuttavat tutkimukseni ennakko-odotuksiin, mutta pyrin tiedostamaan nämä odotukset ja ottamaan ne huomioon tutkimuksen esioletuksina.

Tyypillisimmin kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään mahdollisimman perusteellisesti analysoimaan varsin pientä tapauksien määrää. Aineiston tieteellisyyden kriteeri painottuukin enemmän laatuun kuin määrään. Hankittua aineistoa analysoidaan useimmiten aineistosta lähtien eli puhutaan aineistolähtöisestä analyysistä. Sille ominaista on teorian rakentaminen vasta aineiston keräämisen jälkeen. (Eskola ym. 2003, 19.) Myös prosessinomaisuus on tyypillistä laadulliselle tutkimukselle, sillä tutkimuksen eri vaiheita voi olla haastavaa jäsenellä etukäteen. Laadullisessa tutkimuksessa ratkaisut koskien tutkimustehtävää ja aineistonkeruuta voivatkin elää ja muuttua tutkimuksen edetessä. (Kiviniemi 2010, 70; Eskola ym., 15.) Tutkielmani tutkimuskysymys muotoutuikin lopulliseen muotoonsa vasta aineiston analyysin ja johtopäätösten jälkeen. Lisäksi ennen aineiston hankintaa etsin pohjalle teoriaa, jota täydensin ja kohdensin aineiston hankkimisen jälkeen tukemaan saatua aineistoa mahdollisimman hyvin.

Tutkielmani näkökulmana on tapaustutkimus. Tapaustutkimusta voidaan pitää tutkimusstrategiana tai lähestymistapana. Tapaustutkimuksia tehdään useilla tieteenaloilla monenlaisista lähtökohdista ja tavoitteista käsin. Näin ollen tapaustutkimukselle on haastavaa antaa yhtä yleispätevää ja kattavaa määritelmää. (Eriksson & Koistinen 2014, 4.) Kuitenkin voidaan katsoa, että tapaustutkimuksessa tutkittava asia on jokin laajempi asiakokonaisuus tai ilmiö, josta pyritään saamaan mahdollisimman monipuolinen kuva tutustumalla aiheeseen kokonaisvaltaisesti (Vuori). Tavoitteena tapaustutkimuksissa on pelkän tutkimuskohteen kuvaamisen sijaan lisätä ymmärrystä tutkimuskohteesta tapauksen selityksen tai kuvauksen avulla (Vilka, Saarela & Eskola 2018). Laadullista tutkimusta tehdessä kohdejoukko valitaan tyypillisesti tarkoituksenmukaisesti eikä sattumanvaraisesti (Hirsjärvi ym. 2005, 155). Tässä tutkimuksessa kohteena eli tapauksena ovat tarkoituksenmukaisesti valitut yrittäjinä toimivat laulunopettajat, joiden työnkuvaa pyrin tarkastelemaan mahdollisimman kattavasti.

4.3 Teemahaastattelu

Teemahaastattelu perustuu siihen, ettei haastattelun kysymyksiä muotoilla tarkasti etukäteen, eikä niitä esitetä aina samassa muodossa. Teemahaastattelu sijoittuu täysin strukturoidun ja strukturoimattoman haastattelun välimaastoon, jossa kysymykset muotoillaan vapaasti ennalta määritetyistä aihepiireistä eli teemoista. (Hyvärinen, Suoninen & Vuori; Eskola, Lähti & Vastamäki 2018; Hirsjärvi ym. 2005, 197.) Aineiston keräämiseen sovelsin puolistrukturoitua haastattelua muistuttavaa teemahaastattelua.

Teemahaastattelussa haastattelija voi turvautua tukilistaan tai teemarunkoon, jossa on eriteltynä haastattelussa käsiteltävät aiheet. Tukilista ei kuitenkaan välttämättä sisällä valmiita kysymyksiä ja teemahaastattelun tarkoitus onkin olla keskustelu, jossa haastattelija reagoi haastateltavan vastauksiin. Teemahaastattelussa itse haastattelut voivat poiketa toisistaan käsiteltävien aihealueiden järjestyksien ja laajuuksien suhteen. (Eskola ym. 2018; Eskola ym., 2003, 86.) Haastattelurunkoni koostui neljästä eri teemasta, joita olivat taustatiedot, yksinyrittäjyys luovalla alalla, laulunopettajuus yrittäjänä, lauluopetuksen suunnittelu sekä lopuksi vapaa sana. Näiden teemojen alla oli useita täsmentäviä kysymyksiä, joita käytin tarvittaessa. Testasin haastattelukysymyksiä haastatteleamalla yhtä musiikkikasvatuksen opiskelijaa, joka toimii myös musiikkialan yrittäjänä. Näin pyrin varmistamaan, että kysymykset ovat selkeitä ja helposti ymmärrettävissä.

Haastattelutilanne on eräänlainen vuorovaikutustilanne, jossa molemmilla osapuolilla on vaikutusta toisiinsa (Eskola & Suoranta 2003, 85). Haastattelu itsessään antaa haastateltavalle mahdollisuuden kertoa itseään koskevia asioita mahdollisimman vapaasti. Haastattelu sopiikin hyvin tieteessä vähemmän tunnettujen ja vähän tutkittujen aiheiden kartoittamiseen. Tällaisessa tilanteessa on suotavaa, että haastateltavalla on mahdollisuus kertoa aiheesta laajemmin, kuin mitä tutkija on kyennyt ennalta ajattelemaan. (Hirsjärvi ym. 2005, 194.) Edellä mainitun vuoksi koin haastattelun ja erityisesti yksilöhaastatteluna toteutetun teemahaastattelun sopivaksi aineiston hankintamenetelmäksi tutkimuksessani. Kaikki haastattelut etenivät suurilta osin samassa järjestyksessä. Kuitenkin vastausten laajuus eri kysymyksiä kohdalla vaihteli.

Halusin haastateltavien valinnalla pyrkiä monipuolisiin ja toisista poikkeaviin vastauksiin. Haastateltavien valintaan vaikutti siten myös paikkakunta. En halunnut, että kaikki haastateltavat edustavat esimerkiksi pääkaupunkiseutua vaan pyrin laajempaan

tarkoituksenmukaiseen valintaan. Tässä tutkimuksessa haastateltavat toimivat kaikki eri puolella Suomea: Helsingissä, Tampereella ja Oulussa. Tutkimukseni kannalta oli oleellista, että haastateltavilla pop/jazz-laulupedagogeilla on vähintään kolme vuotta vanha ja edelleen aktiivisena toimiva y-tunnus, mikä kertoo siitä, että yritys on rekisteröity ja yrittäjämäinen toiminta on ajankohtaista. Lähestyin kolmea minulle tuttua laulunopettajaa sosiaalisessa mediassa tarkoitukseni pyytää heitä osallistumaan tutkimukseeni haastateltavan roolissa. Kaksi näistä opettajista oli yrittäjiä, mutta kolmas ei ollut. Kolmas henkilö antoi kuitenkin lyhyen listauksen henkilöistä, joiden tietää olevan myös yrittäjiä ja siten sopivia haastateltaviksi. Tästä listalta löysin tutkimukseeni kolmannen haastateltavan. Tutkimukseni haastateltavista kahdelle laulunopettaja-yrittäjyyden on päätoimista, kun taas yksi toimii sivutoimimisena laulunopettaja-yrittäjänä. Toteutin haastattelut kirjallisen suostumuksen saannin jälkeen etänä, zoom-alustalla yksilöhaastatteluina. Haastattelut kestivät yhdestä tunnista puoleentoista tuntiin. Tallensin kaikki haastattelut niin puhelimeeni kuin tietokoneellekin varmuuskopioinnin takaamiseksi ja kerroin äänityksen aloituksen ja lopetuksen haastateltaville.

4.4 Analyysi

Laadulliselle tutkimukselle tyypillisesti tarkoitukseni on luoda aineistoon selkeyttä aineiston analyysin avulla ja siten tuoda esiin uutta tietoa tutkittavasta asiasta (Eskola & Suoranta 2003, 137). Ennen aineiston syvällisempää analyysiä litteroin haastattelut kirjalliseen muotoon eli kirjoitin haastattelut sanasanalta puhtaaksi (Hirsjärvi ym. 2005, 210). Tässä tutkimuksessa litteroinnin tarkkuustaso ei kuitenkaan huomioi huokauksia, taukoja tai äänenpainoja (Ruusuvoori & Nikander 2017), sillä olen kiinnostunut vain asiasisällöistä, joita haastateltavieni vastauksissa käy ilmi. Näin ollen olen jättänyt litteroinnin ulkopuolelle tutkimukseni kannalta epäolennaisia täytesanoja sekä joitakin murteellisia sanoja, jotta tuloksien lukeminen helpottuisi ja olisi mahdollisimman selkeää.

Litteroinnin jälkeen ryhdyin jäsentelemään aineistoa koodaten sitä Word-tekstinkäsittelyohjelmassa. Koodauksessa käytin apuna eri värisiä tekstin korostusvärejä, jotta tutkimukseni kannalta oleellisten sekä usein toistuvien aiheiden ja asioiden huomaaminen olisi nopeaa ja vaivatonta. Koodauksen avulla annoin aineiston löydöksille nimet eli koodit. Jokaiselle koodille, tässä tapauksessa värikoodille, kirjoitin auki sanallisen määritelmän, eli kerroin mitä asiaa mikäkin koodi koskee. (ks. Eriksson &

Koistinen 2014, 35.) Litteroidussa tekstissä olen yliviivannut jokaisen alaluvun asian samalla sävyllä kuin alaluvun otsikonkin, jolloin asia ja teema kohtaavat ja ne ovat helposti nähtävillä litteroidusta tekstistä.

Kehitin aineiston jäsentelyyn taulukkomenetelmän. Tein neljä erilaista taulukkoa aiheilla taustatiedot, yrittäminen luovalla alalla, laulunopettaja-yrittäjäyys ja opetuksen suunnittelu, jotka toimivat työni alustavina pääteemoina. Näiden pääteemojen alle loin useita eri alakategorioita, kuten koulutustausta, yrittämiseen liittyvät positiiviset asiat, laulunopettamiseen liittyvät haasteet sekä opetuksen suunnittelun perusta. Tämän luokittelun avulla lajittelin litteroidun aineiston oikeaan kategoriaan, jotta näkisin, mitkä teemat ovat kaikista oleellisimpia työni kannalta. Lopuksi tein tärkeimmistä teemoista uuden taulukon, johon kokosin kaikki työssäni käytettävän aineiston.

Litteroinnin ja koodauksen jälkeen aloitin varsinaisen tulosten analysoinnin. Kvalitatiivisen analyysin apuna on usein vain tutkijan omat ja tutkijakollegoiden ennakko-oletukset, arkielämään kuuluvat perusolettamukset sekä vaihtelevan tasoinen teoreettinen oppineisuus (Eskola ym. 2003, 208). Tuloksien analysointimenetelmänä käytin teemoittelua. Teemoittelussa aineistosta nostetaan esiin tutkimusongelmaa valaisevia teemoja. Pyrkimyksenä on aineistossa esiintyvien tiettyjen teemojen esiintymisen ja ilmenemisen vertailu. (Emt., 174.) Teemoittelussa pyritään siis laadullisen aineiston pilkkomiseen ja ryhmittelyyn erilaisten aihepiirien mukaisesti (Tuomi & Sarajärvi 2018, 105). Teemoittelun avulla tutkimuksen aineistosta saadaan kerättyä kokoelma eri vastauksia esitettyihin kysymyksiin (Eskola ym. 2003, 179). Teemahaastattelussa käytetyt teemat auttavat aineiston analysoinnissa, sillä ennalta valitut teemat muodostavat konkreettisen kehikon, joka auttaa aineiston lähestymistä jäsennellysti (emt., 87). On kuitenkin huomioitava, ettei teemahaastattelussa käytetyt teemat ole sama asia kuin teemoittelu, joka syntyy aineiston analyysin tuloksena (Juhila).

Aineistoni analyysi oli teoriaohjaavaa, sillä analyysini ei suoranaisesti pohjautunut teoriaan, mutta teoria toimi kuitenkin analyysini apuna ja päätelmieni tukena (ks. Tuomi ym. 2018, 109). Verrattuna aineistolähtöiseen sisällönanalyysiin, jossa teoreettiset käsitteet luodaan aineistosta, ovat teoriaohjaavassa analyysissä teoreettiset käsitteet jo ennestään tiedettyjä (emt., 133). Teoriaohjaavassa analyysissä aikaisemman tiedon vaikutus on tunnistettavissa, mutta pyrkimyksenä ei ole testata teoriaa vaan luoda uusia ajatusmalleja (emt., 109). Keskeistä teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä on se, että tutkija pakottaa aineistosta saadut tulokset sopimaan tiettyyn teoriaan sopiviksi aineiston

analyysin edetessä, eikä siis pyri poimimaan aineistosta asioita lähtökohtaisesti jonkin tietyn teorian mukaan (emt., 133).

Lopuksi tulososiossa pyrin havainnollistamaan teemoittelua esittämällä katkelmia eli sitaatteja aineistosta, jotta lukijan on helpompi seurata sitä, mihin teemoitteluni pohjaa. Pyrin nivomaan tuloksiin myös teoriaa vahvistaakseni analyysiäni. Sitaateissa olen käyttänyt kahta vierekkäistä viivaa (--) merkkinä siitä, että lainauksesta on poistettu ylimääräisiä sanoja tai epäolennaisia lauseita, jotta sitaattien luku olisi mahdollisimman vaivatonta ja helposti ymmärrettävissä.

4.5 Tutkimusetiikka

Tutkimusta tehdessäni seurasin ja pyrin noudattamaan opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2012) julkaisemia hyvän tieteellisen käytännön ohjeita. Ohjeita noudattamalla pyrin eettisesti hyväksyttävään tutkimukseen, jossa noudatan parhaani mukaan rehellisyyttä, tarkkuutta ja yleistä huolellisuutta jokaisessa tutkimukseni vaiheessa. Noudattamalla näitä eettisiä periaatteita turvaan hyvät tieteelliset käytännöt.

Kunnioitan tutkimuksessani ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen keskeisintä eettistä periaatetta, joka on tietoon perustuva suostumus osallistua tutkimukseen (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 8). Näin ollen pyysin haastateltavilta sähköpostitse kirjallisen suostumuksen osallistua tutkimukseen ennen tutkimuksen aineiston keräämistä eli ennen haastatteluja. Kerroin myös haastateltaville, että tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja, että heillä on oikeus keskeyttää osallistumisensa tai peruuttaa suostumuksensa milloin tahansa. Haastateltavilla oli myös mahdollisuus kysyä lisää tutkimuksen sisällöstä näin halutessaan. Haastateltavista *Neilikka* halusi luettavakseen itseään koskevat sisällöt ennen tutkielman palauttamista. Näin myös toimittiin.

Kunnioitan haastateltavien yksityisyyttä menettelemällä tietosuojalainsäädännön edellyttämällä tavalla. Tämä tarkoittaa sitä, etten loukkaa tutkittavien yksityisyyden suojaa (huolellisuusvelvoite) sekä suojaan henkilötiedot niin, ettei kolmannet osapuolet pääse niihin käsiksi (suojaamisvelvoite) (ks. Kuula 2011, 64). Haastattelut tehtiin etäyhteyksin niin, että minä tutkijana olin yksin kotonani ja haastateltava jossain itselleen sopivassa paikassa, jossa ulkopuoliset eivät pystyneet kuulemaan keskustelua.

Henkilötiedoista keräsin nimen, yrityksen perustamisvuoden sekä laulunopettajan koulutustaustan ja nykyisen työpaikan. Suojatakseni haastateltavien yksityisyyttä käytän heistä tutkimuksessani peitenimiä eli pseudonyymejä. Pseudonymisoinnilla pyritään vaikuttamaan siihen, ettei henkilötietoja pystytä yhdistämään johonkin tiettyyn henkilöön ilman muita lisätietoja (Kuula 2011, 215). Lisäksi tutkimuksen tulosten raportointivaiheessa olen pyrkinyt poistamaan aineistosta sellaisia kohtia, jotka viittasivat selkeästi tiettyyn henkilöön tai yritykseen.

Säilytän aineistoa huolellisesti tutkimustyöni ajan siihen asti, kunnes tutkimukseni on hyväksytty, enkä enää tarvitse tietoja. Tietojen säilytyksestä, mahdollisesta jatkokäytöstä ja tuhoamisesta informoin haastateltavia suostumusten keräämisen yhteydessä. Tässä tutkimuksessa ei ollut tarvetta säilyttää aineistoa työn valmistumisen jälkeen, joten tutkimukseni päätyttyä poistin eli hävitin haastattelujen ääni- ja videotallenteet.

5 Tulokset

Tässä luvussa tarkastelen kolmen yrittäjänä toimivan pop/jazz-laulunopettajan kokemuksia laulunopettamisesta yrittäjänä sekä toimimisesta yrittäjänä luovalla alalla. Tutkimusaineisto on jaoteltu kahteen suurempaan teemaan. Ensiksi tarkastelen laulunopettamista yrittäjänä ja lopuksi laulunopettajana toimivan yrittäjän yrittäjyyteen liittyviä seikkoja. Seuraavaksi, ennen varsinaisia tuloksia, esittelen jokaisen haastateltavan käyttäen peitenimiä *Pioni*, *Kielo* ja *Neilikka*.

5.1 Haastateltavien esittely

Pioni on valmistunut laulunopettajaksi ammattikorkeakoulusta 2000-luvun alussa. Hän on toiminut laulunopettajana yli 20 vuotta tehden työtä jo heti opiskelujen aikana. Työtehtävät ovat olleet vaihtelevia satunnaisista sijaisuuksista aina konservatorion päätoimisuuteen. Laulunopettaja-yrittäjyyden hän on aloittanut vuonna 2010 perustettuaan osakeyhtiön yhdessä muutaman kollegan kanssa. Muutamaa vuotta myöhemmin hän irtaantui osakeyhtiöstä ja perusti nykyisen toiminimensä. Hän on toiminut laulunopettaja-yrittäjänä siis 13 vuotta (vuonna 2023). Nykyään *Pioni* opiskelee ylempää ammattikorkeakoulututkintoa (YAMK) ja tekee yrittämisen ohessa toisinaan sijaisuuksia erilaisissa oppilaitoksissa laulunopettajana. Yrittämisen työnkuvaan laulunopettamisen lisäksi hänellä sisältyvät vaihtelevasti keikkailu, ääninäyttely, äänenkäytön koulutusten pitäminen, oman musiikin tekeminen ja studiolaulamien. Hän on kuitenkin pyrkinyt kaventamaan töiden moninaisuutta ja pyrkii keskittymään enemmän juuri niihin töihin, jotka kiinnostavat häntä eniten.

Neilikka on *Pionin* tavoin valmistunut laulunopettajaksi ammattikorkeakoulusta 2000-luvun alkupuolella. Laulunopettajan pätevyys lisäksi hän on vuodesta 2011 ollut myös valtuutettu CVT-opettaja. Hän on tehnyt laulunopettajan töitä yli 20 vuotta. Työt ovat olleet sekä sivutoimisia että päätoimisia töitä eri oppilaitoksissa kuten konservatorioissa, musiikkiopistoissa ja ammattikorkeakouluissa. Toiminimen *Neilikka* perusti vuonna 2008 aluksi sivutoimiselle yrittämiselle, josta myöhemmin muodostui päätoimisuus. Yritys sai alkunsa kolmen kollegan kanssa perustetun osuuskunnan johdosta, jossa kaikki osapuolet perustivat oman toiminimen osuuskunnan alle. Yrittäjänä hän on toiminut siis 15 vuotta (vuonna 2023).

Kielo toimii OP-kevytyrittäjänä ja on ollut sivutoimisena yrittäjänä kahdeksan vuotta (vuonna 2023). Hän on valmistunut laulunopettajaksi ammattikorkeakoulusta vuonna 2016 ja on työskennellyt laulunopettajana kansalaisopistossa jo ennen korkeakouluopintojen alkua. Tällä hetkellä hän on tehnyt laulunopettajan töitä kymmenen vuotta, joista seitsemän vuotta hän on toiminut päätoimisena laulunopettajana. Myös *Kielo* opiskelee ylempää ammattikorkeakoulututkintoa (YAMK) ja lisäksi hän on päätoiminen tuntiopettaja konservatoriolla. Opintojen ja laulunopettajan töiden lisäksi hän täydentää ammattitaitoaan suorittamalla Estill-lauluopintoja.

5.2 Kokemuksia laulunopettajuudesta yrittäjänä

Tässä luvussa tarkastelen haastateltavien kokemuksia laulunopettajuudesta yrittäjänä. Alaluvussa 5.2.1 esittelen haastateltavien ajatuksia koskien asiakassuhteita ja asiakkaiden hankintaa. Yrittäjyyden vaikutusta laulunopettamisen käytäntöihin avaan alaluvussa 5.2.2. Näkökulmia opetuksen suunnittelusta esittelen luvussa 5.2.3 ja lukuun 5.2.4 olen koonnut haastateltavien mainitsemia haasteita liittyen laulunopettamiseen yrittäjänä.

5.2.1 Asiakkaat ja asiakkaiden hankkiminen

Haastateltavista molemmat päätoimisina yrittäjinä toimivat laulunopettajat kuvailevat tunneilla käyviä henkilöitä ennemminkin asiakkaiksi kuin oppilaiksi. He kokevat, että asiakkuuteen liittyy palvelun ostaminen ja pääsykokeiden puute. Myöskään oppilas- tai opiskelija-sanaa ei koeta tarpeeksi kuvaavana kattamaan kaikkea sitä, mitä tunneilla käydään läpi.

No kyllä tavallaan [on asiakkaita], koska ne niinku ostaa multa palvelun niinku henkilökohtaisesti tavallaa, eikä oo mitään pääsykokeita. - - Asiakkailta saattaa olla tosi erilaisia ne tavoitteet, että ehkä se oppilas tai opiskelija -sana ei vaan kata kaikkee. - - Asiakas kuvaa musta parhaiten tätä mun tilannetta. (Neilikka)

Sivutoimisena yrittäjänä toimiva *Kielo* kokee puolestaan tunneilla käyvät henkilöt ehdottomasti oppilaiksi. Hänen mukaansa oppilas-nimikkeeseen liittyy kokemus tuttuudesta. Lisäksi koti opetusympäristönä vaikuttaa tuttuuden tunteeseen ja siten henkilöiden kokemiseen oppilaina.

Mitä pitempään se oppilas on käynyt tunnilla, niin sitä enemmän se on oppilas ja vähemmän asiakas. - - Että, jos mä tunnen hänet jo pitkän ajan päästä, niin hän on silloin oppilas ja sitten asiakkaita on ehkä ne yhden-kolmen kerran tota treffit. - - sitten ne, ketkä käy mulla kotona, niin ehkä se koti ympäristönä kans vaikuttaa. Että, kun mä otan heidät kotiin, niin niistä tulee enemmän niinku oppilaita. Joo, ehkä mä ajattelen mun yrityksen oppilaat enemmän oppilaina kuin asiakkaina. (Kielo)

Haastatteluissa käy ilmi, että laulunopettaja-yrittäjien asiakkaat koostuvat niin ensikertalaisista, vasta-alkajista kuin laulun ammattilaisistakin. Osa asiakkaista käy tunneilla säännöllisesti, kun taas suurin osa käy ”epäsäännöllisen toistuvasti”. Myös asiakassuhteiden pituudet vaihtelevat yhdestä kerrasta jopa useampaan vuoteen.

Suosituin oppilastyyppejä on säännöllisen epäsäännöllinen. - - 6-7 vuotta on ollu nyt vanhin opetussuhde, ehkä. Jotkut saattavat tulla 'hei, mä kävin silloin, saako tulla taas?' et on tosi pitkiäkin ja itekin tykkään niistä pitkistä suhteista. (Pioni)

Yrityksen kautta, ne on sitten tosi vasta-alkajia monet. - - niitä [oppilaita] niinku tulee ja menee ja sitten ne saattaa yhtäkkiä sitten taas ottaa yhteyttä ja sitten taas niitä on. - - Nyt käy ainakin kerran kuussa, yleensä ne käy joka toinen viikko, jotkut käy joka viikko. (Kielo)

Oman yrityksen markkinointia haastatellut laulunopettaja-yrittäjät tekevät vaihtelevalla panostuksella. Erityisesti päätoimiset yrittäjät eivät markkinoi omaa yritystään juurikaan, kun taas sivutoimisena yrittäjänä toimiva *Kielo* panostaa markkinointiin ja asiakkaiden hankkimiseen erityisesti sosiaalisessa mediassa aktiivisesti. Hän kertoo pyrkivänsä vastaamaan potentiaalisiksi katsottavien asiakkaiden kyselyihin niin, että asiakas havahtuisi yksityisen laulutunnin olevan hänelle ajankohtainen ja tarpeellinen hankinta. Hän kertoo tämän taktiikan toimineen ansiokkaasti ainakin muutaman oppilaan kohdalla.

Instagram toimii mulla tosi hyvin ja nytkin, kun mulla oli sellainen taloudellinen kuoppa tilanne, niin mä laitoin Instagramiin vähän enemmän matskua ja puhuin siellä silleen, että nyt voin ottaa enemmän oppilaita. - - Niin sitten mä sain sieltä sen verran oppilaita, että mä pärjään taas. - - Siellä somessa oon aktiivinen, et jos joku laittaa mulle tommosen kysymyksen, niin mä kysyn siltä vastakysymyksen ja avaan sellasen keskusteluyhteyden ja sellasen tietynlaisen suhteen luon siihen ihmiseen siinä jo, että hän tulee kuulluksi. Ja sitä kautta mulla on tullu muutama

ihan parin viikon sisään, tuli niitä uusia oppilaita. Että tota joo, se on mun oppilaiden haalimiskeino. (Kielo)

Lisäksi *Kielo* kokee markkinoinnin ilmaiseksi, sillä hän ei maksa sosiaalisen median alustoille erillisistä mainoksista. Hän kuitenkin käyttää markkinointiin paljon omaa aikaansa, muttei koe tätä menetettynä ansiona, sillä markkinointi tapahtuu usein työmatkoilla sekä äkillisesti peruuntuneiden ennalta sovittujen laulutuntien aikana.

Että se on mulle se markkinointiväylä ja se on mulle ilmainen. Toki siihen menee aikaa et se oma aika, et sitä ei niinku nää mikä rahamäärä sinne menee, mutta mun ei tarvii maksaa mitään niinku mainoksia tai semmosia, koska mun sivutoimisuus ei vaadi. - - Some ja markkinointipuoli niinku sen kautta tapahtuu työmatkoilla eli kun ajan autolla niin silloin mä suunnittelen ja sanelen muistiinpanoihin ideoita ja ajatuksia, mitä mä haluan tehdä ja myöskin itse asiassa konsan työajalla, jos oppilaat on poissa niin sitten siellä. Käytän niitä taukoja joko itse treenaamiseen tai sitten niinku jotenkin sellasten markkinointiasioiden eteenpäin viemiseen. (Kielo)

Päätoimisena yrittäjänä toimiva *Pioni* mainitsee yhtenä markkinoinnin väylistä kolmannen osapuolen kautta tapahtuvan markkinoinnin. Hän on esimerkiksi tehnyt erään laulukoulun kanssa yhteistyösopimuksen palvelun ostamisesta, jolloin ostaja hoitaa palvelun markkinoinnin. Yrittäjänä on siis mahdollista myös myydä omaa palveluaan jollekin instituutiolle ja saada sitä kautta jokin toinen taho tekemään markkinointia yrittäjän puolesta.

Markkinointi on pienempää opetuksen kannalta kyllä, - - mutta toisaalta sitten mä teen just tällä hetkellä yhden laulukoulun kanssa, tuota sinne olen myynyt pari laulukurssia niin, että ne hoitaa sen markkinoinnin. Yleensä menee siis tollasen kolmannen osapuolen kautta, ne ostaa multa palveluja ja ne hoitaa itse markkinoinnin. (Pioni)

Yhteisesti kaikilla haastateltavilla toimii ”puskaradio”, jonka kautta he saavat useimmiten oppilaita esimerkiksi oppilaan ystävien, tuttavien tai aikaisemman lauluopettajan suosituksesta.

Siis kaikkein eniten [saan oppilaita] puskaradiolla. - - Joo siis puskaradio on se, et joku suosittelee, - -. Et jotenkin silleen mä oon vaan toiminu ja se on niinkun riittänyt tähän asti, niinku erittäinkin hyvin. (Neilikka)

Haastateltavat nostavat esiin omaleimaisuuden, aitouden ja työkokemuksen hyväksi tavaksi erottua muista samaa palvelua tarjoavista. Erottumisella ja omien tarjottavien palveluiden määrittelyllä voi samalla myös vaikuttaa siihen, minkälaisia oppilaita tulee tunneille. Näin opettajan ja oppilaan mielenkiinnon kohteet voivat kohdata sopivasti keskenään, mikä edesauttaa oppilaan ja opettajan välisen toimivan suhteen luomista. Tämä on yhteydessä myös aiemmin Carey ja Grantin (2015) esittämään huomioon siitä, että opettajan opetustyyliin sekä tämän persoonallisuuteen mukautuminen vaikuttaa opettajan ja oppilaan väliseen vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön. Erottumisella on siis jopa positiivinen vaikutus asiakkaan näkökulmasta tarkasteltuna.

Kyllä, itsensä brändääminen on hyvä asia ja se tarkoittaa sitä mitä haluaa ite tehdä ja mihin haluaa panostaa. Et mulla se oli biisinkirjoittaminen, demottaminen, laulunäänittämiseen liittyvät asiat, niin sitten alkoi tulla sellaisia oppilaita. (Pioni)

Et mä erotun muista ihan vaa sillä, että mä oon itteni ja rehellisesti, aidosti vaan puhun niitä asioita, mitkä mulle on tärkeitä. Enkä yritä osata kaikkea tai ainakaan esittää, että osaan kaikkea. (Kielo)

Laulunopettaja-yrittäjien oppilasmateriaali sekä opetussuhteiden kestot näyttävät moninaisina. Niin vasta-alkajien kuin ammattimuusikoidenkin on mahdollista opiskella laulamista laulunopettaja-yrittäjän tarjoamalla laulutunneilla ja opetussuhde voi kestää yhdestä kerrasta useampaan vuoteen. Aivan kuten Hyry-Beihammer ym. (2013, 152) toteavat: laulunopettajat kohtaavat työssään oppilaita, jotka ovat keskenään erilaisia niin taitotason kuin tavoitteidenkin suhteen. Asiakkaiden hankkimiseen liittyvät keinot puolestaan eroavat haastateltavien välillä. Päätoimisilla yrittäjillä on pääasiassa vakiintunut asiakaskunta, jolloin markkinointia ei tarvitse juurikaan tehdä. He myyvät palveluitaan kolmansille osapuolille, jotka hoitavat markkinoinnin heidän puolestaan. Sivutoiminen yrittäjä puolestaan tekee paljon aktiivista markkinointia sosiaalisessa mediassa. Lisäksi asiakkaiden antamat suositukset opettajasta ”puskaradiossa” kuin myös opettajan erottuminen muista samaa palvelua tarjoavista nousee esiin yhtenä tehokkaana markkinoinnin keinona.

5.2.2 Opettaminen laulunopettaja-yrittäjänä

Laulunopettaja-yrittäjänä toimimisen hyvinä puolina haastateltavat näkevät erityisesti oppilaiden moninaisuuden sekä heidän keskenään eriävät tavoitteet. Toisin kuin usein instituutioissa, joissa jokainen laulaja tähtää seuraavaan tutkintoon ja jossa opetussuunnitelma antaa kaikille samat asiat läpikäytäviksi, kokevat yrittäjinä toimivat opettajat mielenkiintoisemmaksi harjoittaa jokaisen oppilaan kanssa erilaisia aiheita.

Mä tykkään siitä yksinyrittämisestä, koska kaikilla [oppilailla] on oma [aihe, jota käydä], ei tartte nyt johonkin tutkintoon [varten edetä] tai jotakin tiettyä asiaa vaan koko ajan [tehdä]. (Pioni)

Haastateltavien kuvaukset laulutuntien sisällöistä ja rakenteista ovat keskenään hyvin samansuuntaisia. Yksikään haastateltava ei esimerkiksi käytä yhtä tiettyä kaavaa tunnin pohjana. Lisäksi jokainen korostaa oppilaiden toiveiden olevan etusijalla. Tunnin sisältö koostuukin usein oppilaan toiveista ja toivekappaleista, joiden pohjalta opettaja kehittää tarvittaessa erilaisia teknisiä harjoitteita harjoittelun tueksi. Huomionarvoista on myös se, ettei laulutuntia välttämättä aloiteta ääniharjoituksilla, mikäli oppilas ei niin halua.

Että ei oo kyllä mitään sellasta tiettyä, että 'nämä tehdään aina'. No aina kyllä kysyn, että 'miltä susta on tuntunu tää' ja 'mitä sä haluat', koska se on mulle tosi tärkeä.- - ei me aloteta millään ääniharjoituksilla kaikkien kanssa tai itseasiassa ei varmaan kenenkään kanssa ikinä aloteta ääniharjoituksilla mun tunneilla. (Kielo)

Ei ole mitään semmosta, että 'kun tulet tunneille, niin nämä asiat tapahtuvat' - - jokaisen kaa henkilökohtaisesti käydä se asia läpi, et mitä he haluaa tehdä. - - Et mä en niinku tarjoo mitään. - - Mä kysyn siltä asiakkaalta, että miten hän haluaa sen ajan käyttää. Jotkut haluaa tehdä lämmittely-juttuja ja jotain teknistä jumppaa, jotkut ei ollenkaan tai, että haluaa mennä suoraan biisiin. Sitten taas biisissä tietenkkin, tota sieltä haastavia kohtia, niistä tehdään harjoituksia, mutta tää ei niinku, ei oo mitään semmosta kaava. (Neilikka)

Mesiän (2019) tutkimusta mukaillen myös tässä tutkimuksessa haastateltavien opetus näyttää hyvin oppijalähtöisenä. Oppijalähtöisessä opettamisessa keskiössä on oppilaan oma vastuu oppimisesta ja yhteistyön tärkeys (Mesiä 2019, 104; Weimer 2013, 15). Haastateltavien opetuksessa juuri oppilaan tarpeet ja toiveet ovat etusijalla, eivätkä opettajan. Näin ollen laulutunnilla oppilaan rooli on merkittävä. Lisäksi haastateltavat

katsovat Weimerin (2013, 167) huomion mukaisesti oppilaan olevan yhtä lailla vastuussa tunnin ilmapiiristä yhdessä opettajan kanssa.

Mä oon niinkö sitä mieltä, että se ei oo opettajan tehtävä niinku pelkästään yksin tehdä sitä boogieta siellä tunnilla. Kyllä se niinku oppilaasta lähtee. (Kielo)

Lisäksi *Neilikka* huomauttaa oppijalähtöisen opetustavan edesauttavan opettajan omaa jaksamista, kun opettajan ei tarvitse keksiä kaikkea tunnilla käytäviä asioita itse vaan pyrkii keskustelemaan oppilaan kanssa tämän tavoitteista ja toiveista.

- mutta mä oon sitä mieltä, että se niinku, sen kaltainen aidosti oppijalähtöinen opetustapa myös säästää burnoutilta sitä opettajaa. (Neilikka)

Toisista haastateltavista poiketen *Pionilla* on erityiset rutiinit ensimmäiselle laulutunnille. Kuten *Serra-Dawa* (2010) toteaa: laulunopettajat käyttävät opetuksessaan erilaisia fysiologisia termejä. Näin ollen *Pionille* on tärkeää käydä kyseiset termit läpi heti ensimmäisestä tunnista lähtien. Tällöin myös *Gauntin* (2008) huomion mukaisesti opettajan ja oppilaan välinen ymmärrys käytettävästä sanastosta kehittyy ja kommunikointi opettajan ja oppilaan välillä tulee entistä selkeämmäksi.

Ja on mulla semmoista, että mitä mä aina haluan, minkä mä aina käyn läpi. On aina niinku, että olet kuinka ammattilainen tahansa, niin ensimmäisellä tunnilla käydään aina läpi tuki, hengitys, kurkunpään kaikki härpäkkeet ja kaikki niinku terminologia, miten ihminen hahmottaa asian. - - On se ammattilainen tai amatööri, me niinku keskustellaan jotenkin, että täällä tapahtuu tällaista, että aina kaikki toimii sen terveen äänenkäytön, tarkoituksenmukaisen äänenkäytön ympärillä. (Pioni)

Kaikilla kolmella haastateltavalla on käytössään erilaiset pedagogiset menetelmät tai menetelmät, joihin heidän opetuksensa pohjaa. *Pioni* kuvaa omaa metodologiaa ”mikä naru vetää” -metodiksi, jossa tarkoituksena on löytää jokaiselle oppilaalle sopivimmat harjoitukset laajasta harjoitteiden valikoimasta, joita hän on oppinut vuosien varrella.

Mulla on sellanen 'mikä naru vetää' -metodi, selvitetään mikä naru vetää ja sit me käytetään sitä. Mulla on tietysti aina samat tietyt työkalut, kun tiedän, mitkä toimii. (Pioni)

Kielo sen sijaan käyttää opetuksessa hyödykseen paljon Estill-äänenkäytön menetelmää, ja *Neilikka* puolestaan pohjaa opetuksensa pitkälti CVT:n oppeihin.

Ja Estilleä tosi paljon hyödynnän - - ja CVT-anatomiakuvia otan nuista ihan tutkimuskirjoista, vähän. Tai annan oppilaiden ottaa kuvia. - - Hyvin pitkälti mä ajattelen kaiken Estillessä, - - Mun aivot toimii Estilillä ja CVT:llä, mut tota, kyllähän se [opetusmenetelmä] on niinku sellanen 'pallo' kaikkea, semmonen sekotus kaikkea mitä mä oon ikinä kuullu, kokenu. (Kielo)

Mä oon käyny Estillestä sen 1 ja 2 -levelin, mut mä en tiä siitä tarpeeks ja sitten toisaalta CVT:ssä niinku, tai että ne samat asiat mä voin opettaa sieltä CVT:stä. että siitä mulla on kuitenkin niin pitkä kokemus ja tietotaito ja silleensä syvällisempää ymmärrystä, että tollee niinku puhtaasti lauluteknisesti niin, lauluteknisissä asioissa niin kyllä mä sitä CVT:tä käytän pelkästään. (Neilikka)

Haastatteluista käy ilmi kolme erityistä asiaa, joihin haastateltavien opetus tähtää erityisesti ja joita he pitävät laulutunnin tavoitelluimpina asioina. Yksi näistä on Nummisenkin (2005) laulutaitoa koskevassa väitöskirjassa korostama seikka oppilaan saamisesta ymmärtämään, että jokainen osaa ja on kykenevä laulamaan. Laulukyvyyttömyys ei siis ole yksilön kiinteä ominaisuus, vaan taito, jota voi harjoittaa ja kehittää (Numminen 2005). Toisena opetuksen tavoitteena on ääntöelimistön toiminnan ymmärtäminen niin, että kykenee saamaan aikaan sellaisen äänen, mikä tuntuu hyvältä.

No se, että miten se värkki toimii. Miten siitä saa semmoisen äänen irti, mikä tuntuu hyvältä. Ja toinen mikä on tärkein, että se jokainen, sä osaat jo laulaa, että pitää määritellä suhde laulamiseen uusiksi, jos kokee ettei osaa laulaa. Että kysymys ei ole siitä, ettei osaa vaan kysymys on siinä, että peilaa johonkin sellaiseen, semmoiseen joka on epärealistinen sit sen hetkiseen taitoon, mut se ei tarkoita ettei osaa laulaa. Niin se on ehkä semmonen sen tunnin niinku, se on tärkein asia. (Pioni)

Kolmantena on onnistumisen kokemuksen saaminen jokaisella tunnilla. Neljäntenä mainitaan oppilaan opettaminen kysymään ja sanoittamaan omia toiveita ja tuntemuksia, mikä helpottaa ja auttaa oppilasta kehittymään, kun oppilaalla ja opettajalla on yhteinen kieli. Keskustelevan ilmapiirin nähdään myös olevan tärkeää hyvän oppimisympäristön luomisessa, mikä antaa asiakkaalle mahdollisuuden vaikuttaa entistä enemmän laulutunnin sisältöön ja oppimiseen.

Kyllä mä ajattelen enemmän jokaisen yrityksen kautta tulevan oppilaan kanssa, että ne saisi aina jonkun uuden jutun joka tunnilla, jonkun sellasen selkeen ajattelunaiheen - - ja sitten semmoinen asia, vähintään yks semmoinen asia, mitä he oppi, että he osaavat, oppiivat itestään jonkun uuden asian. Saavat jonkun hyvän kokemuksen. Se on sellanen mitä mä, mihin mä nyt oikeesti panostan vähän ehkä enemmän vielä silleen yrityksen oppilaiden kanssa. (Kielo)

- - oppis kysymään, oppis niinku sanottamaan niitä toiveita, oli ne sit millä sanoilla tahansa, mutta ylipäättään, että on se tarve tavallaan, että tulla ymmärrettyksi. Niin sehän on ihan tosi tärkeä juttu, koska silloinhan se asiakas ottaa nimenomaan ite sitä vastuuta siitä oppimisesta ja silloin se työskentely on ihan hirvittävän niinku nopeeta ja semmosta. Se samalla menee niinku syvyys suunnassa. (Neilikka)

Yksikään haastateltu laulunopettaja-yrittäjä ei suosi opetuksessaan opettajan omia kappalevalintoja vaan kaikkien laulutunneilla laulettavat kappaleet valikoituvat pääasiassa asiakkaalta ja asiakkaan toiveista. Tällöin opetuksen voidaan nähdä olevan oppijälähtöistä, jolloin vastuu oppimisesta siirtyy opettajalta oppilaalle (ks. Mesiä 2019; Weimer 2013). Joissakin tilanteissa, kuten äänittäessä, opettajat antavat omia ehdotuksia äänitettävistä kappaleista, mutta opettajan tuomat kappaleet eivät ole tunnin lähtökohtana.

Mä tuon harvemmin biisejä, koska yks isoin asia, mitä ihmiset oppii laulu- ja ylipäänsä instrumentin opiskelussa, on treenaaminen ja materiaalin hankkiminen. Se on tosi iso asia ammattimuusikkoudessa, mistä on ollut hyötyä. (Pioni)

Muita materiaaleja, joita laulunopettaja-yrittäjät käyttävät opetuksessaan, ovat erilaiset havainnollistavat kuvat esimerkiksi laulajan fysiologiasta. Lisäksi ammattikirjallisuus sekä erilaiset Internet-lähteet mainitaan opetusta tukevin materiaaleina. Pääasiassa minkäänlaisia materiaaleja ei juurikaan jaeta tunneilla varsinkaan paperisessa muodossa. Myös muistiinpanojen tekeminen ja muiden oheismateriaalien hankkiminen on asiakkaan omatoimisuudesta ja aktiivisuudesta kiinni. Joissakin tapauksissa opettaja voi lähettää yhteisesti tunnin lopussa tehdyt muistiinpanot oppilaalle esimerkiksi laskun yhteydessä, mutta opettajan on tärkeä rajata työntekoa laulutuntien ulkopuolella. Kuten Patenaude-Yarnell (2004, 396) huomauttaa, on tärkeää, ettei oppilaalle tule epärealistisia ajatuksia opettajan saatavuudesta. On myös tärkeää, ettei opettaja kuormita itseään liikaa laulutunnin ulkopuolisella ajalla.

Mulla on niinku ne CVT-taulukot siellä näkyvillä, et niistä voidaan käydä kattoo ihan läpi tai CVT-kirjasta saatetaan kattoo tarkemmin joku, et miten siellä on selitetty joku asia tai laulaja saattaa ottaa siitä valokuvan niinku itelleen omaan käyttöön tai jotain tämmöstä, mutta mä en jaa mitään materiaaleja niinku. Et nää kaikki tulee siitä niinku asiakkaiden omista toiveista tai tarpeesta. Saatetaan katsoa YouTube-videota tai jotakin livepätkeä tai niinku semmosia, mutta ei oo mitään niinku vakkarimatskua. (Neilikka)

Opettamisen lähtökohtana haastatellut laulunopettaja-yrittäjät mainitsevat asiakkaan omat toiveet opittavista asioista, mikä vaikuttaa merkittävästi laulutunnin sisältöön. Kokemus laulutaidosta, ääntöelimistön ymmärtämisestä ja kyvystä sanoittaa ääntöelimistöön liittyviä tuntemuksia sekä kokemukset onnistumisista ovat haastateltavien mainitsemia opettajan opetukseen liittyviä tavoitteita. Haastateltavat eivät juurikaan tuo itse materiaalia kuten laulettavia kappaleita laulutunneille, vaan kannustavat asiakasta etsimään ja löytämään hänelle itselleen mieluisia kappaleita ja musiikkityylejä. Tällainen lähestymistapa on linjassa McPhailin (2010, 35) huomioon oppijälähtöisestä opetuksesta, jossa korostuu oppilaan valinnanvapaus ja kannustaminen itsereflektioon.

Toisaalta laulamisen fysiologiaan liittyvät asiat tulevat opettajan aloitteesta. Päämääränä tällöin on oppilaan tiedon lisääminen laulamisen fysiologiasta sekä opettajan ja oppilaan välisen yhteisesti ymmärrettävän kommunikointikielen luominen. Pedagogisina menetelminä haastateltavat käyttävät kaikkea aiemmin opittua sekä myös CVT- ja Estill-äänenkäyttömenetelmien ominaispiirteitä.

5.2.3 Opetuksen suunnitelmallisuus

Opetuksen valmistelu etukäteen sekä jokaisen yksilön tarpeisiin vastaavan opetuksen suunnittelu kuuluvat olennaisesti laulunopettajan ammattiin (KEHA-keskus; Hyry-Beihammer ym. 2013, 152). Yksikään tämän tutkimuksen haastateltavista ei kuitenkaan varsinaisesti suunnittele yksilölaulutunteja etukäteen vaan suunnitelmat muodostuvat ”hetkessä” aina oppilaan toiveita ja tarpeita kuunnellen. Ainoat mainitut poikkeustilanteet liittyvät äänittämiseen, ryhmäopetukseen ja uran alkuvaiheisiin. Suunnittelemattomuutta haastateltavat perustelevat oppilaiden valitsemilla ja tuomilla kappaleilla, joita opettajat eivät tiedä ennakkoon vaan usein vasta laulutunnilla. Tämän vuoksi laulutuntia on haastava suunnitella etukäteen.

Joo, en [suunnittele etukäteen], kun en mä voi tietää, mitä se laulaja haluaa sillä kerralla laulaa.. - - En siis suunnittele mitään. Se on ihan, joka kerta kysellään, että mistäs lähetään, mitä laulaja toivoo ja haluaa tehdä. (Neilikka)

Sen kuulee heti, kun lähetään biisiin, että mitä meidän pitää nyt tässä tunnilla tehdä. - - Se tavallaan rakentuu heti. Sen takia mä yleensä haluankin, että lähetään vaan heti laulamaan, - - sitten ehkä se tuntisuunnitelma kehittyy sitten siinä niinku taustalla, päässä. - - Mutta kyllä mä silloin, kun aloitin opetusta ja varsinkin ryhmä-, ryhmäopetukset on eriasia. Se on aivan eri asia, mut laulun yksilöopetuksesta, jos puhutaan niin en, se on 'ovenkahva'-periaatteella. (Kielo)

Toisaalta myös ennakkoon tehty suunnitelma koetaan helposti lukitsevaksi ja määrääväksi. Mikäli oppilaan kanssa on sovittu, että seuraavalla tunnilla jatketaan samasta kappaleesta, valmistautuu opettaja tuntiin katsomalla edellisen tunnin huomioidomista muistiinpanoistaan. Haastateltavat kuitenkin korostavat, että jokainen tunti on erilainen ja tunnin kulkuun vaikuttaa myös oppilaan vireystila ja mieliala. Oppilaan elämän olosuhteet on siis otettava huomioon opetuksen suunnittelussa (Boyce-Tillman ym. 2012, 22). Näillä erilaisilla seikoilla on myös vaikutusta siihen, mitä tunnilla on opettajan mielestä tarpeellista käydä läpi.

- - jos mulla on suunnitelma päässä, jos se on paperilla myöskin, niin se rajoittaa mua ihan hirveesti. Se sulkee mun korvat, se sulkee mun silmät helposti. Mä en niinku nää sitä, mitä mun pitää oikeesti tehdä. Ja monesti vaan, se on ihan turhaa työtä, koska se menee roskakoriin. Me ei käytetä sitä. (Kielo)

Haastateltavien kokemuksen tuoman tietotaidon perusteella haastateltavat kykenevät suunnittelemaan tunnin kulkua ja sisältöä reaaliajassa, eivätkä näin koe tarvitsevänsä kirjallista, ennalta mietittyä suunnitelmaa. Vuosien varrella hankittu ja edelleen lisääntyvä tietoisuus omista käytettävissä olevista työkaluista ja opetusmenetelmistä tuo useita mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja tuntien sisältöihin.

En missään nimessä kirjota [tuntisuunnitelmaa], en. Mut mä koen, että se johtuu siitä, et mä oon tehny niin paljon, että mun ei tartte kirjoittaa, kun niitä suunnitelmamahdollisuuksia on tässä niinku [päässä]. - - Et mä voin valita sitten niistä suunnitelmavaihtoehtoista eri reittejä, mitkä sopii siihen tilanteeseen. (Kielo)

Mä oon joskus suunniteltu varmaan aika paljonkin, nyt kun muistelee, koska kun suunnittelee ja valmistele tosi hyvin, niin voi heittäytyä vapaapudotukseen. Mitä tarkemmin sä niinku tiedät minkälaisia työkaluja sulla on ja sitten, että minkälaisessa maastossa liikutaan, niin sit sä voit vaan niinku heittäytyä ja sit se tulee tietysti kokemuksen myötä. (Pioni)

Toisaalta haastateltavat mainitsevat myös mahdollisuuden suunnitella tunnin sisältöä oppilaan kanssa yhdessä, jolloin opettajalla ei tarvitse olla kaikkia vastauksia valmiina.

Ei mun tartte keksiä niitä harjoituksia niinku yksin, et mehän mietitään laulajan kanssa ja sitten tavallaan se mun tietotaito liittyy vaan siihen, että se voi olla joku kerta erilainen se harjoitus, koska mä kuuntelen sitä, mitä se asiakas toivoo, niin sit mä tavallaan niinku yhdistelen tai nopeasti intuitiivisesti mietin siinä hetkessä sen jonkun harjoituksen tai yhdessä keksitään joku semmonen. Että se tuo myös viikottain ihan uusia juttuja, paljon rikkaammin ku, että on vaan joku tietty matsku jossain, josta käyn kattomassa. (Neilikka)

Aineistosta käy ilmi, että haastateltavat suosivat suunnittelun tapahtuvan ”hetkessä”. Suunnittelun tukena he mainitsevat käyttävänsä erilaisia listauksia ja materiaalipankkeja opetettavista aiheista ja harjoitteista. Tällaiset listaukset ovat joko heidän itse tekemiään tai peräisin esimerkiksi jonkin yhdistyksen materiaalipankista tai pohjautuvat jonkin instituution opetussuunnitelmaan.

On mulla olemassa sellanen listaus tota kaikista laulamiseen liittyivistä osa-alueista. Niinku mitä voi harjotella laulamisesta. - - Mietitään, että ollaanko me tehty näitä asioita ja ootko sä tullu ajatelleeksi, että vibratoakin voi harjotella ja mitä tahansa. Tai äänenvoimakkuutta voi harjotella tai aksentointia voi harjotella. - - Niin samalla lailla se matriisi on mun päässä jo automaattisesti, - - Niin se on kyl tosi hyvä olla kaikenlaisia listoja päässä. Et sieltä pystyy vaan nappaamaan, et 'tuo, tuo ja tuo asia'. (Kielo)

Itseasiassa siellä [CVT-yhdistyksessä] kerätään sellasta materiaalipankkia niinku eri aiheista, että siinä se [sisällön] valinta on vaan siis se sitten, että me kaikki ollaan valtuutettuja CVT-opettajia, mutta koska kaikilla on vähän eri taustoja, tai ne on ruennu menemään jotakin tiettyä asiaa kohti vähän syvällisemmin, niin sit ikäänku he voi sieltä siitä tietotaidosta sinne yhteiseen materiaalipankkiin antaa jotakin infoo tai muuta semmosta. (Neilikka)

Osa haastateltavista kokee tarpeelliseksi, että heidän käytettävissä olisi jonkinlainen yksityisten laulunopettajien kokoaman sivuston, jossa olisi kerättyä monipuolisesti laulunopettamiseen liittyviä teemoja, aiheita, kappaleita ja harjoitteita. Tällainen sivusto nähdään hyödylliseksi erityisesti laulunopettamisen alkuvaiheissa tai tilanteissa, joissa tarvitsee inspiraatiota opetuksen sisältöjen monipuolistamiseen.

Kyllä varmasti ois hyötyä ja varsinkin alussa ja joskus silloin, kun hakee, kun on tylsää ja 'en jaksa, oispa inspiraatiota', niinku uusia, et ku unohtaa jonkun harjotteen niin kyllä varmasti. - - sit jotakin tulkintaharjoituksia, joitain sellasia niinku 'ainiin tasapainolauta, palikka, kuminauha - - et kaikenlaisia virikkeitä. Ja sit tietysti just, että mitä on käyttänyt tekniikkaharjoituksia ja sit ihan biisilistoja, et on tietynlaisia esimerkiksi klassisessa musiikissa on vaccaita, niin mikä ois meidän äänenkäytölle hyvää treenata jotain ja sit uusimmat hitit! Mut oppilaat oon siinä hyviä, kun ne pitää ajassa kiinni. Mut et inspiraatiota kaipaa aina. (Pioni)

Haastatteluista korostuu myös yrittäjänä toimivien laulunopettajien vapaus päättää, mitä opettaa ja kuinka laajasti sekä se, miten kauan opetettavaan asiaan käytetään aikaa. Burwellin ym. (2019, 21) huomion mukaisesti haastateltavat kokevat mahdolliseksi vastata oppilaan toiveisiin ja tarpeisiin erityisesti toimiessaan yksityisenä laulunopettajana.

Jos ihminen haluaa olla artisti, niin se ei voi olla laaja-alaista opetusta, vaan se täytyy olla todella kapeaa, omaan taitoon ja johonkin omaan tiettyyn ääneen, että ei tarvitse osata mitään muuta tyylilajia kuin se mitä sä teet. Ja sen arvon tajuaminen on tärkeää. Laaja-alaisuus on tärkeää, mutta niin on myös spesifin taidon osaaminen, että sä osaat sen sun jutun todella suvereenisti, jota kukaan muu ei osaa. Se ei tule laaja-alaisen opetuksen kautta. (Pioni)

- - kun mä opetin kuitenkin aika paljon vielä samaan aikaan, vaikka olin perustanut sen yrityseni, niin ehkä siinä kohtaa niin korostu se, että miten just niinku kiinni on niissä opetussuunnitelmissa. Tai laulaja tekee jotakin, on tekemässä tutkintoa, et sillä on niinku tavallaan silleen sen laitoksen sanelemat askelmerkit meidän niinku työlle. Ei välttämättä sisällölle niinkään paljon, mut siihen, että missä vauhdissa, vaikka asioita niin pitää tehdä tai että, no jotakin tietenkä siitä sisällöstäkin silleen, että mitä siihen pitää niinku sisältyä. (Neilikka)

Mesiän (2019) tutkimuksessa korostuu opettajien merkittävä vastuu tuntien sisällöllisten asioiden ja aiheiden valinnassa. Sen sijaan tässä tutkimuksessa opettajan valitsemien aihealueiden sijasta tuntisuunnittelussa painottuvat oppilaan omat mieltymykset ja mielenkiinnonkohteet. Sopivien harjoitteiden jakaminen oppilaalle tämän itsenäistä harjoittelua varten on puolestaan opettajan vastuulla. Opettajat käyttävät hyödykseen erilaisia materiaalipankkeja, jotka sisältävät monipuolisesti laulamiseen liittyviä aihealueita, teemoja ja harjoitteita. Näistä ”pankeista” on hyötyä myös silloin, jos oppilas ei osaa sanoa, mitä haluaisi seuraavaksi harjoitella.

Kuten Hyry-Beihammer ym. (2013, 152) toteavat: laulunopettajan työhön kuuluu suunnitella jokaiselle oppilaalle motivoivaa, tavoitteellista ja oppimista edistävää toimintaa. Näin myös tässä tutkimuksessa laulunopettaja-yrittäjän ammattiin kuuluu kyky ”räätälöidä” tunnit jokaisen asiakkaan sen hetkisiä tarpeita vastaavaksi. Tämän vuoksi tunnit eroavat usein toisistaan. Lisäksi aineistosta nousee esiin merkittävänä seikkana haastateltavien tapa suunnitella opetus ”hetkessä” eikä etukäteen ennen laulutuntia. Haastateltavien laulunopettaja-yrittäjien pitämät laulutunnit eivät siis noudata ennalta määriteltyä suunnitelmaa. Vapaus suunnittelusta pohjautuu haastateltavien kokemukseen ja sen tuomaan tietotaitoon ja itsevarmuuteen.

5.2.4 Yrittäjän kokemat haasteet toimiessaan laulunopettajana

Aineistosta käy ilmi, että opettamiseen liittyvät haasteet ovat usein pääasiassa opettajasta itsestään lähtöisiä. Syyt, jotka haastateltavien mukaan vaikuttavat opettamisen kokemiseen haastavana tai epämieluisana ovat oman taiteellisen työn vähyys, liiallinen työmäärä, väsymys ja stressi. Myös ylikuormitus, aidon vuorovaikutuksen puute ja etäopettamisen onnistumiseen liittyvät seikat kuten tekniset ongelmat, oppilaiden vastahakoisuus sekä sopivan opetustilan löytäminen mainitaan opetukseen liittyvinä haasteina.

Ja mulle ylikuormitus on tehnyt sen, että mä koen, ettei mulla oo mitään annettavaa ja sitte tuntuu tylsältä ja sitten tietyllä tavalla opettamisessakin parasta on se vuorovaikutus, kun siitä innostuu, kun ei pysty, kun suorittaa, eikä pysty siihen autenttiseen vuorovaikutukseen se jotenkin.. - - Mulla on itellä ollu siis se, että oon ollu väsyny ja toinen on ollu se etten oo saanu tehdä tarpeeksi sitä omaa taiteellista työtä. Et se balanssi on ollu väärä liian kauan aikaa, koska eihän se voi olla koko ajan täydellinen, mut se voi olla hetkellisesti. (Pioni)

Itellä ainakin, että [etäopetus on] niinku liian vaikeeta, liian työlästä, liian jotenkin paljon tämmöstä niinku vastahankaa näiltä oppilaita, sellasta huonoa energiaa ja sellasta, joka liittyy siihen tekniikkaan ja mulla ei oo sellasia tiloja, käytännön asiat tulee vastaan. (Kielo)

Toisaalta myös asiakkaissa voi tulla eteen niin sanottuja ”haastavia tapauksia”, jotka koetaan laulunopettaja-yrittäjän ammattiin liittyvinä haasteina. Tällaisia ovat esimerkiksi mieleltään epävakait, mutta vaarattomat asiakkaat sekä käytöksellään häiritsevät asiakkaat, jotka puhuvat esimerkiksi seksuaalissävyyteisesti ja vihjailevasti. Lisäksi myös kaikkeen tyytymättömät asiakkaat koetaan haastavina. Haastavien asiakkaiden suhteen haastateltavat korostavat tukiverkostojen tärkeyttä. Serra-Dawa (2010, 21) painottaa, että tällaisessa tilanteessa korostuu se, miten opettaja kohtaa oppilaansa, jotta opetus toteutuisi. Myös Patenaude-Yarnell (2004) huomauttaa, että haasteet, jotka liittyvät oppilaan emotionaaliseen tai fyysiseen hyvinvointiin, vaativat opettajalta tietoista valintaa sen suhteen, kuinka paljon hän käyttää aikaa keskustellakseen asiasta, joka vaatisi ennemminkin terapeutin pätevyyttä (emt., 395).

Semmosia niinku vähän niinku mieleltään epävakaita on ollu, ne on raskaita tunteja, mutta kun ihmiset ei oo kuitenkaan vaarallisia - - on ollut henkisesti niin rikki se ihminen, että tajuaa, että se on siellä ennemminkin selviytymässä kuin, et.. - - Ihan selkeesti huomaa, että vaikka mitä sanoo, niin se niinku tarttis enemmän terapeuttia. - - Mun mielestä niinku sitten semmoset on vaikeita, jotka on tyytymättömiä kaikkeen, joille niinku tietyllä tavalla se, että niillä on niin epärealistiset odotukset sen oman edistymisen suhteen, että niitä ei voi miellyttää, niin ne on musta kaikista vaikeimpia. - - kollegiaalinen verkosto on hyvä, kun siellä kiertää että 'jaha, tämä on taas kyselykierroksella joku oppilas' et niistä sitten ilmotellaan. (Pioni)

Myös opettajalle itselleen tuntemattoman tai oman osaamisen ulkopuolella olevan tyyllilajin tai laulutekniikan opettaminen koetaan haastavaksi. Tällaisissa tilanteissa opettajat ohjaavat oppilaan mieluusti asiasta enemmän tietävälle kollegalle, mikä on mahdollista ja vaivatonta toteuttaa opettajan toimiessa yrittäjänä.

Sellaisissa tilanteissa [on haastavaa], joissa oppilas ei oo kertonut, että se haluaa kuitenkin hevihommaa. Et kyllä mä voin auttaa, mut sellasen tunnin jälkeen sanon, että menepäs tälle. Tekniikassa pystyy aina silleen yhden tunnin aikana käymään läpi. (Pioni)

Haasteelliseksi haastateltavat laulunopettaja-yrittäjät kokevat työnsä siis silloin, kun opetustyö ei ole balanssissa oman jaksamisen, omien muiden töiden ja arjenhallinnan kanssa. Myös opettajan ja oppilaan välinen suhde vaikuttaa merkittävästi työn kokemiseen mielekkäänä ja vaivattomana. Lisäksi opettajan oman asiantuntijuuden puute nousee aineistosta esiin yhtenä haasteelliseksi koettuna seikkana. Edellä mainitut haasteet koetaan kuitenkin melko harvinaisiksi, joskin arjenhallinta vaatii useimmiten toimenpiteitä. Lopuksi voidaan sanoa, että yllä luetellut laulunopettaja-yrittäjän kokemat haasteet laulua opettaessa ovat osin yleispäteviä koskemaan myös ei-yrittäjänä toimivan laulunopettajan haasteita.

5.3 Kokemuksia yrittäjyydestä laulunopettajana

Tässä luvussa tarkastelen sitä, minkälaista yrittäminen laulunopettajana on haastateltavien mukaan. Alaluvussa 5.3.1 perehdyn tarkemmin niihin syihin, jotka ovat vaikuttaneet haastateltavien päätökseen ryhtyä yrittäjiksi. Lisäksi samaisessa luvussa tarkastelen haastateltavien ajatuksia omasta ”yrittäjä-minästään”. Laulunopettaja-yrittäjän monipuolisia työtehtäviä esittelen luvussa 5.3.2. Yrittäjyyteen liittyviä erilaisia haasteita käsittelen alaluvussa 5.3.3. Alaluvussa 5.3.4 avaan tukiverkostojen ja kilpailun asemaa laulunopettaja-yrittäjän näkökulmasta ja luvussa 5.3.5 tarkastelen haastateltavien kokemuksia koskien hyvinvointia.

5.3.1 Haastateltavien kuvaus itsestä laulunopettaja-yrittäjänä ja syitä ryhtyä yrittäjäksi

Rohkeus luottaa itseensä ja tulevaisuuteen sekä kyky sietää epävarmuutta ovat piirteitä, joita haastateltavat kokevat liittyvän yrittäjyyteen. Näkemykset ovat samansuuntaisia Gibbin (2005) ja Reizabalin ja kumppaneiden (2020) luvussa 3.1 (yksinyrittämisen määrittely) luettelemien yrittäjien tyypillisten piirteiden kanssa.

Niin tää on ihan hirveetä niinku luottamusta itseensä, tulevaisuuteen. - - ja sit sen henkisen epävarmuuden sietäminen, tietyllä tavalla ei voi tietää kuukausia tai vuottakaan eteenpäin edes mitä on tulossa. (Pioni)

Identiteetti vaikuttaa yrittäjämäiseen käyttäytymiseen (Werthes ym. 2018, 295). Hietasen ym. (2005, 450) mukaan yrittäjäidentiteettiin vaikuttavat niin yksilön muusikkoidentiteetti kuin myös musiikinopettajaidentiteetti. Tässä tutkimuksessa

jokainen haastateltava kuvailee omaa identiteettiään, jossa yhdistyy sekä opettajuus että yrittäjyys, eri tavoin, eri nimikkeillä. Erot haastateltavien yrittäjäidentiteettien välillä voisivatkin selittyä yksilöiden muiden musiikillisten identiteettien eroavaisuuksilla.

Pioni kuvaa itseään erityisesti taiteilijuuden ja laulajuuden kautta kutsuen itseään ”äänenkäytönohjaajaksi”. Lisäksi hän käyttää itsestään sanoja ”auttaja” ja ”parantaja”, eikä käytä ollenkaan ”opettaja”-sanaa kuvaamaan itseään. *Pionille* asiakkaan auttaminen sekä tämän aito kohtaaminen ja kuuleminen ovatkin erityisen tärkeitä seikkoja. Sen sijaan *Kielo* mieltää itsensä opettajaksi, sillä ei koe yrittäjänimikettä itseään oikein kuvaavaksi. Tähän voi vaikuttaa myös hänen päätyönsä oppilaitoksen opettajana, mutta myös kokemus yrittäjyysnimikkeen etäisyydestä ja rahakeskeisyydestä.

Sen kyllä siis näkee tuolla somessakin, mitä mä oon niinku tutkinut noita muita lauluopettajia, et mikä on heidän tapansa siellä olla, niin siellä on niitä, jotka on selkeesti palveluntarjoajia ja yrittäjiä. - - Se on ehkä semmonen, joku kylmyys-lämpimyyks -aste siinä olemisessa. - - se niinku se heidän profiili siellä on, jää etäiseksi, jolloin se jää jotenkin sellaseksi et 'okei nää on yrittäjiä ja nää haluaa tehdä rahaa ja heiltä ei kannata oikeestaan kysyä mitään tarkentavia kysymyksiä, koska se maksaa'. (Kielo)

Neilikalle puolestaan nimikkeet ”laulunopettaja” ja ”lauluvalmentaja” tuntuvat sopivimmilta, sillä ne kertovat heti, mitä palvelua on myymässä. Lisäksi hänen toimintaansa ohjaa tietynlainen ”freelance”-ajattelutapa, johon liittyy mahdollisuus olla sitoutumatta yhteen asiaan tiiviisti pitkän aikaa sekä asioiden muuttaminen ja kokeileminen eri tavoilla.

Myös haastateltavien kuvaamat syyt yrittäjänä toimimiseen ovat moninaiset. Päätoimisilla yrittäjillä nousee erityisesti esiin halu ryhtyä yrittäjäksi, kun taas sivutoimisella yrittäjällä tarve näyttäytyy tärkeimpänä syynä. Molemmat päätoimiset laulunopettaja-yrittäjät painottavat mahdollisuutta opettaa ja tehdä asiat omalla tavalla. Lisäksi mahdollisuus tehdä myös muita töitä kuin vain opettamista nähdään merkittävänä syynä yrittämiselle. Haastateltavien vastaukset ovatkin siis linjassa Werthes ym. (2018, 302) kanssa siitä, että usein itsenäisen ja oma-aloitteisen työskentelyn mahdollisuus vaikuttaa päätökseen ryhtyä yrittäjäksi. Sivutoimisella yrittäjällä puolestaan keikkalaskutuksen helppous ja mahdollisuus vastata kasvaneeseen opettamisen määrään on johtanut lopulta yrityksen perustamiseen. Aivan kuten aiemmin Karhumaa ym. (2010)

ja VAKA-hanke (2011) osoittavat on laskutuksen helppous yleisin syy musiikkialalla toimivien yritysten perustamiseen.

Lisäksi myös mahdollisuus vaikuttaa työmäärään, valtakunnallisen opetussuunnitelman noudattamatta jättäminen, oman terveellisen työtilan hankkiminen, mahdollisuus vierailta opettamassa eri paikoissa lyhyitä jaksoja kerrallaan sekä ajan jääminen muille töille kuten taiteilijuudelle katsotaan olevan seikkoja, jotka kannustavat yrittäjyyteen. Nämä mainitut seikat voidaan katsoa olevan myös yrittäjyyteen liittyviä etuja.

- - koska en pysty vain opettamaan, joten se on myöskin se, miksi olen yrittäjä. - - Mä haluan tehdä sillä ehdolla, että pystyn lähtemään kiertueelle ilman, että joutuu hirveesti jonglööraamaan asioita ja mun täytyy pystyä vaikuttamaan sen opetuksen määrään paljon enemmän. Niin sen takia olen yrittäjä. - - ja sitten mä oon itse niin hirveän herkkä ja tuota oppilaitokset on tosi sisäilmapaskoissa paikoissa, niin mä olen senkin myöten niinkun [yrittäjä], oma tila, että se on terve. - - ja sitten se myös, että ei tarvitse noudattaa opetussuunnitelmaa, koska mä en ihan aina allekirjoita kaikkea mitä oppilaitoksissa moralistisesti ja eettisesti siellä opetetaan. (Pioni)

mä tykkäsin myös siitä et mä pystyin piipahtaa välillä jossain ihan muualla niinku opettamassa. - - Mä haluan kuitenkin sitten ehkä niinku tehdä vähän silleen omalla tavalla ja sit se vielä se CVT-koulutus niinku lisäs sitä tunnetta, - - et tätä mä haluan niinku jatkaa omalla tavallani. (Neilikka)

Haastateltavat laulunopettaja-yrittäjät kokevat siis oman työnimikkeensä toisistaan eriävillä tavoilla. Voisi sanoa, että päätoimisina toimivat laulunopettaja-yrittäjät mieltävät itsensä enemmän palveluntarjoajiksi, kun taas sivutoimisena yrittäjänä toimiva mieltää itsensä selkeästi enemmän opettajaksi kuin palveluntarjoajaksi. Myös haastateltavien syyt ryhtyä yrittäjäksi joko halusta tai tarpeesta jakautuvat päätoimisten yrittäjien ja sivutoimisen yrittäjän välillä.

5.3.2 Laulunopettaja-yrittäjän moninaiset työtehtävät

Ruusuvirran ym. (2022, 37) huomion mukaisesti monialaiset työtehtävät ovat taidealalle tyypillisiä. Myös tässä tutkimuksessa laulunopettaja-yrittäjän työviikko koostuu monipuolisesti useista erilaisista työtehtävistä, joista kaikkia haastateltavia yhdistää laulunopettaminen ja esiintyminen muusikkona. Muita mainittuja työnkuvia ovat ryhmälauluopetus, oman musiikin tekeminen, lauluäänitys sekä erilaisten laulamiseen ja

äänenkäyttöön liittyvien koulutusten pitäminen. Lisäksi myös biisinkirjoitukseen ohjaaminen, ääninäyttely, puheopetus, äänenkäytönopetus Instagram-sovellusta hyödyntäen, koe-esiintymisvalmennus ja erilaisissa produktioissa mukana oleminen esimerkiksi lauluvalmentajana kuuluvat vaihtelevasti haastateltavien laulunopettaja-yrittäjien työtehtäviin.

- - keikkoja, - - sitten tuota noita ääninäyttelijätöitä, - - sitten mä teen musiikkia, - - studiolaulu hommeleita, - - käyn kouluttamassa jotain niin kuin äänenkäytön erilaisia kursseja. Se [työ] on kaikenlaista. (Pioni)

Jokainen haastateltava antaa yrityksen kautta laulunopetusta kaksi kertaa viikossa. Kuten Patenaude-Yarnell (2004, 396) toteaa: yksityisille laulunopettajille on tyypillistä työpäivän pituuden vaihtelu. Myös tässä tutkimuksessa haastateltujen laulunopettaja-yrittäjien työpäivien pituudet vaihtelevat viidestä tunnista yhdeksään tuntiin päivässä painottuen usein ilta-aikaan. Lisäksi viikoittaisen opetuksen määrään vaikuttavat muut työt kuten keikkailu. Muina viikonpäivinä yrittäjät tekevät muita yllä lueteltuja töitä, poikkeuksena sivutoimisena yrittäjänä toimiva *Kielo*, joka opettaa kolme päivää viikossa myös toisella asteella päätoimisena laulunopettajana.

Mähän opetan nyt muutenkin silleen käytännössä kaksi päivää viikossa just siksi, että mulla saattaa olla joku teatteriproduktio tai joku muu, - - mä saatan olla lauluvalmentaja teatterissa, - - tai mulla saattaa olla joku muu projekti jossain, mut että tavallaan sitä henkilökohtaista niinku yksilölaulunopetusta mulla on kahtena päivänä viikossa. - - kun just mä opetan vaan kahtena päivänä, niin mä tykkään pitää ne aika pitkinä päivinä, kuin ehkä sit tipotellen, vaikka viitenä päivänä. Niin kyllä niitä oppilaita saattaa olla niinku klo 11–20 välillä, et 19.30 yleensä loppuu viimeinen tunti. (Neilikka)

Myös yrityksen talouden hoitaminen kuuluu laulunopettaja-yrittäjän työnkuvaan. Erityisesti hallinnollisten töiden ulkoistaminen jakaa haastateltavien mielipiteitä. Haastateltavista *Pioni* ja *Kielo* ovat ulkoistaneet useita erilaisia hallinnollisia töitä, kuten kirjanpidon laatimisen jo yrityksen varsin varhaisessa vaiheessa. He kokevat saavansa lisää arvokasta vapaa-aikaa ulkoistamisen avulla. Kaikki haastateltavat hoitavat kuitenkin laskuttamisen itse. *Pioni* perustelee ratkaisuaan pitämällä tärkeänä sellaisten olosuhteiden luomista, jonka päälle yritystä voi kasvattaa heti alusta lähtien ja kannustaakin kaiken mahdollisen ulkoistamiseen, mikäli yrittäjällä on halu kasvattaa yritystä ja varaa maksaa palvelusta.

- - hyvän kirjanpitäjän, että on sellainen, niin se on kultaakin kalliimpi. Aika on kaikista arvokkainta mitä meillä on. - - ajattelin et se [kirjanpito] niinku on työn ulkopuolella, se on sun vapaa-ajasta pois ja se on kaikista tärkeintä, että sulla on määritelty myös vapaa-ajat ja myöskin itseään palauttava aika - -. Mitä kaikkea pystyy ulkoistamaan niin kannattaa. (Pioni)

Neilikka puolestaan tekee kaikki yrityksen hallinnolliset työt itse, sillä kokee sen olevan osa yrittäjän työnkuvaa ja laskee sen työaikaan kuuluvaksi työksi. Lisäksi hän nauttii kirjanpidon ja veroilmoituksen tekemisestä, sillä silloin hänellä säilyy käsitys yrityksen taloudellisesta tilanteesta. Hän ei myöskään koe hallinnollisten töiden tekoa kuormittavana, sillä on tottunut hoitamaan kaiken aina itse, eikä yrityksen kasvaessakaan ole kokenut tarpeelliseksi ulkoistaa mitään palveluja.

Tykkään siitä [kirjanpidon tekemisestä], koska silloin mä pysyn niinku itse ajantasalla. Kun mä joka kuukausi sitten teen ne alvit, niin samalla hahmotan sen mun firman niinku tulo- ja menoarviota siinä niinku ihan saman tien. Samoin se niinku se veroilmoituksen tekeminen, niinku mä tykkään siitä - - ja sit kun mä oon tehnyt sitä jo niin kauan niin se sujuu aika silleen samalla saphuunalla. Et tavallaan sit kun sitä on vaan tehny ite, ni ei oo tullut myöhemmin tietenkään mieleenkään, että miks se pitäisi muuttaa, et mä ostaisin kirjanpitäjäpalvelun, kun se on tähänkin asti toiminut näin. (Neilikka)

Kaiken kaikkiaan haastateltavien vastauksista nousee esiin intohimo ja nautinto yrittäjänä toimimista kohtaan. Yrittäjänä toimivan laulunopettajan työnkuva sisältää usein monia erilaisia työtehtäviä liittyen niin laulunopettamiseen kuin yritystoiminnan ylläpitämiseen. Näin ollen työviikkojen sisällöt voivat vaihdella suuresti keskenään. Yleistä on se, että erityisesti laulunopetus painottuu arki-iltoihin ja päivisin yrittäjällä on niin sanottua omaa aikaa tai muita työtehtäviä.

5.3.3 Yrityksen ylläpitoon liittyvät haasteet

Laulunopettajan yrityksen talouteen vaikuttavat oletettavasti tuntien peruuntumiset. Yleisin syy tunnin peruuntumiselle on oppilaan tai opettajan sairastuminen. Kaikilla haastatelluilla laulunopettajilla on erikseen laaditut perumisehdot. Yhteistä niille on se, että hyvissä ajoin ilmoitetusta tunnin peruuntumisesta ei laskuteta, vaan pyritään tunnin siirtoon myöhemmälle ajankohdalle. Tällä tavoin tunnista saatavaa tuloa ei täysin

menetetä, vaikkakin se siirtyy ja tuntuu päiväkohtaisesti suurempana tulonmenetyksenä erityisesti, jos kyse on yksittäisestä tunnista eikä tuntipakettiin kuuluvasta tunnista. Sen sijaan tunti ilman asiakkaan perumisilmoitusta katsotaan pidetyksi ja se laskutetaan normaalisti.

Erityisesti *Neilikalla* ja *Kielolla* on näkemyseroja siitä, kuinka paljon tuntipaketissa olevan yksittäisen tunnin peruuminen vaikuttaa yrityksen toimeentuloon. *Kielon* mukaan peruuntuminen vaikuttaa selkeästi tulon siirtymisenä, sillä kun tunti siirtyy, siirtyy tuntipaketin viimeisen tunnin käyttöpäivä ja siten siirtyy myös seuraavan paketin ostaminen. Tällöin asiakas ei ostakaan niin montaa laulutuntipakettia kuin muuten mahdollisesti ostaisi. *Neilikka* puolestaan näkee asian niin, ettei tulonsiirtymisestä ole juurikaan haittaa.

Tosi vähän oon joutunut perumaan töitä, mutta aina välillä sitä sattuu, jos on vaikka kipeenä, mutta sitten, sithän se tarkoittaa vaan sitä, et sit ne siirtyy ne tunnit, että se niinku se tulokin tavallaan vähän siirtyy, ja varsinkin jos on niinku niitä paketin ostajia, niin siinä ei tavallaan menetä mitään. Sitten jos ne kaikki olis just vaan sille kerralle tulleita, niin sit tietenkin se tulonmenetyks ois niinku isompi sinä päivänä. (Neilikka)

Lisäksi *Kielo* kokee, että tuntien peruuntumiset ja oppilaiden poissaolojen käsittely on haastavampaa yrittäjänä kuin oppilaitoksessa. Hän kokee, että oppilaitoksissa säännöt ovat selkeämmät ja niitä on helpompi noudattaa ohjeen tullessa niin sanotusti ylhäältä päin, kun taas yrittäjänä antaa helpommin ymmärrystä poissaolojen suhteen, mikä aiheuttaa taas tulonmenetyksiä tai tulon siirtymisiä.

- - oppilas, joka oli tällä viikolla poissa, niin tota niin hän olisi ite ollu tulossa kyllä tunnille, mut sit mä olin et 'ei sun kannata niinku tuhлата rahojas siihen, että oo nyt vaan kotona ja sairasta ja silleen oo rauhassa'. Se [poissaolojen käsittely] on yrittäjänä hankalampaa, koska oppilaitoksissa on mahdollista vaan sanoa, että sairaana ei tulla tunneille. That's it. (Kielo)

Viime vuosina pinnalla ollut koronapandemia on osaltaan vaikuttanut myös paljon tulojen vähenemisiin tuntien peruuntumisten vuoksi jokaisella haastateltavalla. Haastateltavat mainitsevatkin, että korona-aika on vähentänyt yksityisoppilaiden määrää ja ryhmäopetusten järjestämistä sekä pidentänyt reilusti tuntipakettien käyttöaikaa ja siten johtanut tulonmenetyksiin. Huomionarvoista on kuitenkin se, etteivät pitkään vakituisina

asiakkaina olleet laulajat tauottaneet laulutunneilla käyntiä pahimpaankaan korona-aikaan, mikä puolestaan vähensi haastateltavien tulonmenetyksiä.

Tulonmenetyksiä kompensoidakseen osa opettajista antaa etätunteja, joskin sekin jakaa mielipiteitä toimivuuden ja työn kuormittavuuden suhteen. Lisäksi päätoimiset yrittäjät kertovat hakeneensa ja saaneensa korona-aikana joko apurahaa tai toiminimipienyrittäjille kohdistettua työmarkkinatukea pärjätäkseen.

Nytten Korona-aikana mä hain ja sain sitä työmarkkinatukee, mikä myös mahdollistettiin niinku toiminimi pienyrittäjille. (Neilikka)

Ja tuota, että, no nyt on ollu tätä hommaa, että on saanut sitä yrittäjän työttömyystukea. (Pioni)

Puhuttaessa yrittäjän talouden hallinnasta, nousee esiin myös yrittäjän sosiaaliturva. Haastateltavien kokemusten mukaan yrittäjällä ei ole juurikaan sosiaaliturvaa, ja he kokevat yrittäjinä joutuvan helposti yhteiskunnan taloudellisten tukiverkkojen ulkopuolelle. *Pioni* esimerkiksi huomauttaa, ettei yrittäjän sairastuttua hänelle kuulu työterveyshuoltoa, mikä johtaa tulon menetyksiin. Nämä huomioidut ovat yhteydessä myös taiteen ja kulttuurin barometrin (2021) tulosten kanssa, jossa tutkimukseen vastanneet kokivat sosiaali-, eläke- ja työttömyysturvaan liittyvien asioiden hoidon ja avun saannin olevan erityisesti koronapandemian aikana heikosti hoidettu (Ruusuvirta ym. 2022, 81–82).

- - kun se sosiaaliturvakin on niin myöskin niin ankea. - - yrittäjällä ei ole sosiaaliturvaa. - - jää aika niinku semmosten taloudellisten yhteiskunnan turvaverkkojen ulkopuolelle yrittäjänä. - - Ja sitten, niin erityisesti korona-aikana ei ole työterveyshuoltoa. (Pioni)

Neilikka mainitsee myös yrittäjälle pakollisen² yrittäjän eläkevakuutusmaksun (YEL), jota hän pitää minimissä, mikä on hyvin yleistä pienyrittäjille, joskin sen yleisyys voi muuttua uuden lain astuessa voimaan vuoden 2023 alusta (ks. HE 102/2022vp). Hän kuitenkin kertoo säästävänsä muuta eläkevakuutusta ja on tehnytkin sitä jo pitkään. Lisäksi hänellä on muita säästöjä ja säästämisen tapoja.

---

² Yrittäjän eläkevakuutusmaksu on pakollinen, kun yrityksen työtulos eli työpanos on yli 8575,45e vuodessa (2023).

Mä teen niin kuin varmasti monet muutkin, et mulla on aika minimissä se yrittäjäeläkevakuutus, se YELi, mutta sitten mä säästän niinku muuta eläkevakuutusta. Oon säästänyt sitäkin pitkään, itse asiassa alotin jo ennen kun rupesin yrittäjäksi. - - Mulla on semmosta niinku omanlaiset ikään kuin säästötavat tai semmoset pahan päivän varalle -tavat, että mulla on erilaisia tilejä, minne mä siirtelen niinku rahaa ja sit on tilit, mistä mä käytän sitä rahaa niinku silleen arjessa. (Neilikka)

Pioni mainitsee yhtenä yrittämiseen liittyvänä haasteena myös yrityksen kasvattamisen hankaluuden. Hän onkin sitä mieltä, ettei ”laulaminen ja yrittäminen sovi kauhean hyvin yhteen, sillä sitä saa tehdä ihan vitusti, että siitä saa samanlaisen palkan, koska se työmäärä on ihan hirveä”. Hän perustelee näkemystään siten, että ”jos ajattelee, että oppilaitoksissa niitä oppilaita on 20 viikossa, niin yksinyrittäjänä sulla tulee olla niitä 100, koska kaikki ei käy joka viikko”. Hän ei myöskään näe järkeväksi nostaa tuntihintoja esimerkiksi 120 euroon, jolloin pienempi oppilasmäärä olisi kannattavampi. Pioni tiivistääkin asian sanoen: ”Laulunopettaja-yrittäjän homma on hullun hommaa, sillä se ei kannata silleen pidemmällä määrin”. Hän kuitenkin pitää laulunopettamista hyvänä lisänä osana muuta yrittäjän työnkuvaa, mutta ei näe järkevänä tehdä vain opettamista. Aivan kuten Klamerkin (2011) toteaa: taidetta ja liiketoimintaa ei tulisi yhdistää, sillä taidealan yrittäjien päätarkoituksena ei ole saada voittoa vaan mahdollisuus toteuttaa kulttuurisia arvoja. Hänen mukaansa liiketoiminta onkin vain yhdenlainen väylä tämän tarkoituksen mahdollistamiseen.

Yrityksen kasvattamisen suhteen yhdelläkään haastateltavista ei ole suuria suunnitelmia vaan jokaiselle kokemus pärjäämisestä on riittävä toimeentulon mittari. Näin ollen Wileniuksen (2004) aikaisemmin luvussa 3.1 mainitsema rajanveto ammatinharjoittajan ja yrittäjän välille näyttäisi tässä tilanteessa toteutuvan siten, että haastateltavat ovat ennemminkin ammatinharjoittajia kuin perinteisiä yrittäjiä, sillä heillä on yrityksen kasvattamisen ja muiden työllistämisen sijaan pyrkimyksenä tulla toimeen ja saada elantoa.

Mä en tarvi ehkä ku yhen oppilaan, joka käy, ostaa niinku jonkun kolmen tunnin tuntipaketin, niin mä pärjään sillä taas viikon tai kaks. (Kielo)

Et mulla on vähän sellanen, et mä en oo kasvattamassa mun firmaa - - mä oon aatellut sillee, että riittää, kun mä tuun niinku toimeen. (Neilikka)

Kuten Patenaude-Yarnell (2004, 396) huomauttaa, voivat yksityiset laulunopettajat kokea jatkuvan saatavilla olemisen kuormittavana. Tässä tutkimuksessa haastateltavat kokevat erityisesti tuntien sopimisiin liittyvät aikatauluhaasteet sekä sosiaalisen median kautta lähestyvien asiakkaiden kysymyksiin vastaamisen työntekoa kuormittavina tekijöinä. Nämä molemmat seikat vievät helposti paljon yrittäjän arvokasta aikaa ilman työstä saatavaa korvausta.

Sieltä [Instagramissa] on tullu kysymyksiä niinku 'onko sulla vinkkejä tähän ja tähän, voiksä auttaa mua, ku mulla on tämmönen ja tämmönen?'. Niin sitten siinä semmonen niinku rajanveto siihen, että mitä mä annan ilmaiseksi ja, jos mä annan, niin mä yleensä niinku yritän niinku punnita sen, että onko mahdollista, että jos mä annan sille vinkin niin se innostus just sen verran et se hoksasi että 'aa, on näin paljon asioita, mitä mä en ymmärrän, mä tarviin yksilötunnin tältä ihmiseltä' vai meneekö se siihen, että se saa tiedonmurusia ja sit se vaan janoaa lisää ja laittaa kohta seuraavan viestin ja seuraavan viestin ja seuraavan viestin? (Kielo)

Karhumaan (2000, 35) todetessa musiikkiharrastuksen olevan mahdollista johtaa lopulta ammattiin musiikin parissa, mainitsevat haastatellut laulunopettaja-yrittäjät oman työn arvostamisen olevan paikoin haasteellista juurikin ammatin pohjalla olevan pitkäaikaisen harrastuneisuuden vuoksi.

Meidät on opetettu, että tämä työ on niin intohimo hommaa ja kaikki tehdään ihan täysillä ja musiikkiin liittyy semmonen vaikea asia, niinku mikä on menny yrittäjyyteen, kun lapsesta saakka tehdään näitä asioita, niin ne pyörii monesti talkoohommilla, niin silloin se oman työn arvostaminen myöskin sitten. Huomaamatta tulee tehtyä ihan liikaa asioita, sitten alkaa miettimään, että ei mun tartte tehdä tämmöstä ilmaiseksi, koska sit se on taas siitä omasta ajasta pois, koska sillä rahalla voi ostaa itselle aikaa. Sillon voi maksaa seuraavan kuun vuokran. (Pioni)

Laulunopettaja-yrittäjän yrityksen ylläpitoon ja talouden hallintaan kuuluvat erilaiset pakolliset hallinnolliset työt, kuten kirjanpidon laatiminen, veroilmoituksen tekeminen, arvonlisäverojen (ALV) ilmoittaminen ja maksaminen sekä yrittäjän eläkevakuutusmaksun (YEL) maksaminen. Lisäksi haastateltavilla yrittäjillä talouden ylläpitoon kuuluu erilaisista tilanteista johtuen apurahojen ja erilaisten tukien hakeminen. Lisäksi, kuten aineistosta näkyy, laulunopettaja-yrittäjän toimeentuloon ja tulojen siirtymiseen vaikuttavat merkittävimmin sovittujen tuntien peruminen ja siirtäminen

myöhemmäksi. Laulunopettaja-yrittäjällä tulee olla Klamerin (2011) mainitsema tavalla myös taloudellista osaamista ja ymmärrystä, mikä näkyy erilaisten rajoitusten kuten omien resurssien, ajan sekä jaksamisen tiedostamisena.

5.3.4 Tukiverkostot ja kilpailu

Yrittämisen yksinäisyys nousee esiin erityisesti päätoimisina yrittäjinä toimivien vastauksissa. Kuitenkin kaikki haastateltavat mainitsevat erilaisia tukiverkostoja, jotka koostuvat muun muassa opettaja- ja yrittäjäkollegoista sekä erilaisista yhdistyksistä. Näistä ryhmistä haastateltavat kertovat saavansa tarvittaessa tukea esimerkiksi taloudellisesti ja kollegiaalisesti. Tukiverkostot ovatkin tärkeitä, sillä ne tuovat niin vertaistukea, oppilaita kuin myös tietoa muun muassa alan hinnoittelusta. Lisäksi tukiverkostojen yrittäjäkollegoilta saa erilaisia malleja ja esimerkkejä yrittäjänä toimimiseen.

Yrittäminenhan voi olla sellasta aika yksinäistäkin puuhaa, et siinä ei oo semmosta niinku kollegiaalista, ei nähdä välttämättä päivittäin kahvihuoneessa. (Neilikka)

- - onneksi on sitten muita yrittäjä-lauluopettajakollegoita, joiden kanssa ollaan sitten muodostettu omia semmosia niinku ryhmiä, joiden kanssa ollaan jaettu kollegiaalista tukea. - - Mulla on hyvä turvaverkosto myöskin taloudellisesti. - - Niin sit on silleen semmonen henkinen turva olemassa. (Pioni)

Verkostojen ja verkostoitumisen lisäksi haastatteluista nousee esiin myös ympärillä tapahtuvien asioiden, kuten kollegoiden työn seuraamisen olevan tärkeää urakehityksen kannalta.

Mun mielestä se on ihan tervettä, että jos haluaa olla yrittäjänä, jos haluaa pärjätä siinä, niin kyllä sitä pitää seurata sitä kenttää, mitä siinä ympärillä ihmiset tekee, keskustella asioista. (Kielo)

Päätoimisina yrittäjinä toimivat Pioni ja Neilikka eivät koe juurikaan kilpailua. He perustelevat tätä yhteisöillä ja kollegioilla, joihin he kuuluvat ja joissa on mahdollista kysyä kaikista itselle epäselvistä asioista. Lisäksi yhteisöissä haastateltavat kertovat oppivansa myös muiden kohtaamista haasteista. Kuten O'Connor (2003, 23) huomauttaa kulttuurisektorin paikallisille ja alueellisille toimijoille on tyypillistä keskinäinen verkostoituminen, mikä kehittää niin yrittäjien kulttuurisia kuin kaupallisiakin taitoja.

No en oikeestaan [koe kilpailua], että me ollaan jonkin verran sekä siellä CVT-koulutuksessa, mutta myös meidän yhdistyksessäkkin niinku käyty tällasia teemoja esimerkiksi hinnoittelusta ja silleen, kun kaikilla on niinku suht samankaltainen koulutus, mut toki myös ihan eri puolilla Suomea ihmiset asuu. - - mikään aihe ei oo niinku semmonen salamyhkäinen tai jotenkin semmoinen, mitä pitäis niinku peitellä, niin ehkä se semmonen asenneilmapiiri on ollu niinku esim. siinä yrittäjyydessä, vaikka koskien tätä kilpailu-asetelmaa tai muuta, niin ihan hirveen ihana ja hyödyllinen ja semmonen, et en, en niinku jotenki oo [kokenut kilpailua].
(Neilikka)

Sen sijaan Pioni huomauttaa, että kateuden tunne tulee esiin silloin, kun ei ole tarpeeksi oppilaita tai muita töitä. Myös sivutoimisena yrittäjänä toimiva Kielo kertoo kokevansa kilpailua oppilaista erityisesti tilanteissa, joissa oppilaita on liian vähän.

Joo, kyllä. Eiköhän se oo luonnollista [kokea kilpailua]. Ehkä silloin tai tottakai silloin, kun on vähemmän oppilaita ja silloin, ku on tiukkaa silleen taloudellisesti, niinku niitä hetkiä tulee elämässä. Niin silloin sitä rupee miettimään ehkä, että apua, et mitä mä teen ja miten mä saan niitä oppilaita ja mihin ne häviää? (Kielo)

Mesiän (2019, 178) esittämä väite siitä, että laulunopettajat eivät jaa avoimesti asiantuntijuuttaan kollegoiden kesken johtuen työelämän kilpailuasetelmista, ei toteudu tämän tutkimuksen haastateltavien vastauksissa. Sen sijaan tämän tutkimuksen haastateltavat kertovat jakavansa omaa asiantuntijuuttaan muiden kollegoiden kanssa, eivätkä juurikaan koe kilpailua keskenään. Tähän voi osaltaan vaikuttaa se, että tässä tutkimuksessa haastateltavat eivät kilpaile samasta työnantajasta vaan pikemminkin samoista oppilaista oman alueen muiden laulunopettaja-yrittäjien kanssa.

- - mulla on paljon Estille opettajakollegoita, ja me ollaan tehty sellaisia jakojuttuja. Et me ollaan laulettu keskenämme ja sit niinku siinä jaettu tietoa.
(Pioni)

Tukiverkostoilla on merkittävä rooli haastateltavien työnkuvassa. Aineiston pohjalta voisi sanoa, että haastateltavat hyödyntävät erilaisia verkostojaan paljon, eikä tuloksista nouse esiin merkittäviä kilpailullisia piirteitä laulunopettaja-yrittäjien välillä. Päinvastoin laulunopettaja-yrittäjien kenttä näyttäytyy varsin avoimena ja yhteisöllisenä työympäristönä. Aivan kuten Dobрева ym. (2020, 27) toteaa: kulttuurialalla toimivien

tukiverkostot pohjautuvat usein ystävyYTEEN, yhteistyöhön, tiedon jakamiseen, tukeen, identiteetin luomiseen ja kokemusten hankkimiseen.

5.3.5 Laulunopettaja-yrittäjän hyvinvointi

Vaikka laulunopettaja-yrittäjän on mahdollista tehdä taloudellisesti tehokkaastikin pitkiä työpäiviä, on opettajan silti tärkeää huomioida ja tunnustella omaa jaksamistaan. Tällä tavoin opettaja-yrittäjä pitää huolen siitä, että sekä kyky tehdä työtä että työn laatu pysyvät hyvänä. (Patenaude-Yarnell 2004, 396–397.) Vapaa-aika, jaksaminen ja palautuminen nousevat aineistosta kuvaamaan laulunopettaja-yrittäjien hyvinvointia. Haastateltavista kahdella on takana uupumus ja burn-out.

Jaksaakseen työssä päätoimisena yrittäjänä toimiva *Pioni* on käyttänyt aikaa suunnitellakseen ja tehdäkseen omasta työviikostaan mahdollisimman vähän kuormittavaa. Hänen työviikkonsa aikataulutusta muuttuu aina kiertueiden ja oman taiteellisen työn tekemisen mukaan. Hän kuvaa omaa taiteellisen työn ja opetustyön yhdistämistä seuraavasti:

Jos ei ollu kiertueita niinku, jos mä teen taiteellista prokkista, - - niin mulla on kuuden päivän työviikko, mutta se on viis tuntia kerrallaan putkeen ajalta kuudesta aamusta kuuteen iltaan, mut se pitää olla putkeen. Siinä välissä ja sen jälkeen ei saa tehdä mitään, ja sitten mä meen töihin. - - Mä teen neljä tuntia töitä, siinä välissä on ruokatauko ja sitten mä alan siivoamaan.

Kiertueella ollessaan hänen työviikkonsa koostuu puolestaan opetuspäivistä, kiertuepäivistä ja vapaapäivistä. Työviikkoina, jolloin hänellä on vain opetusta, sisältää viikon aikataulu opetuspäiviä sekä omaa taiteellista työskentelyä. Pystyäkseen rajoittamaan työn tekemistä, *Pioni* merkitsee kaikkien työpäivien sisällöt kalenteriin ja pitääytyy määräämässään suunnitelmassa.

Erityisen tärkeänä osana yrittäjän arkea nähdään vapaa-aika niin työpäivien jälkeen kuin myös erillisinä vapaapäivinä. Päätoimiset yrittäjät kertovat olevansa vapaa-ajan suhteen erityisen tarkkoja ja merkitsevätkin kalenteriin hyvissä ajoin tulevat vapaapäivät, sillä kokevat, että työn tekoon on helppo uppoutua ja erilaisia työtehtäviä on varsin helppoa ”haalia” liikaa. Erityisesti *Pionilla* on vapaapäivien, jaksamisen ja palautumisen suhteen erillisiä sääntöjä:

Ja sitten mulla on niinku kolmelle kuukaudelle, mä aina laitan vapaapäivät sinne, että vapaapäiviä pitää olla kaksi peräkkäin. Olen huomannut, että joskus jopa yhden kerran kolme [vapaapäivää peräkkäin], että saa vähän pidemmän palautumisen. Ja sitten niistä on veto-päiviä yhden kerran vuodessa, jolloin saa tehdä töitä - -. (Pioni)

Arkeen haastateltavat mainitsevat kuuluvan työn lisäksi myös itsestään huolehtimisen kuten lihaskuntoharjoittelun ja ulkoilun sekä myös sosiaaliset tapahtumat. Työstä palautuminen niin arkena kuin vapaapäivinäkin nähdään hyvin merkittävänä seikkana jaksamisen suhteen.

- - sit on arki mihin kuuluu työ, mutta sinne arkeen kuuluu myös itsestään huolehtiminen, sali, tuota ulkoilu, niin vapaapäiviin kuuluu itsepalauttava toiminta, että niihin ei kuulu edes juhlat, - - että niinku ei tee mitään. Ja taas arkeen mun mielestä kuuluu myöskin sosiaaliset tapahtumat, että oon alkanut olemaan aika tiukka. (Pioni)

Toisista haastateltavista poiketen *Kielon* arjessa ei vapaa-aikaa juurikaan ole, sillä hänen vielä varsin pieni lapsensa vaatii äidin huomiota runsaasti työpäivän jälkeen. Toisaalta *Kielo* kokee, että juuri lapsi auttaa irrottautumaan töistä, mikä mahdollistaa tietynlaisen vapaa-ajan arjen keskelle. Tämä vapaa-aika ei ole kuitenkaan hänen omaa aikaansa, eikä se siten juurikaan toimi palauttavana aikana. Hän myöntääkin, että palautuminen työpäivästä on hänelle haastavaa.

No nykyään se on helpompaa, kun mulla on lapsi, niin se pakottaa, etten mä pysty tekemään [töitä] silloin kun hän on. - - kun pääsee kotipihaan [töistä], niin tietää että mies on siellä lapsen kanssa kotona, niin sitten ehkä siinä tulee vähän jotenkin nollattua, tehtyä jotakin omia juttua, oltua, hengitelyä, mutta tosi vähän sitä [palautumisaikaa] on, sitä on ihan, ei sitä oo. Palautuminen on ehkä sitä legojen kasailua ja autoleikkejä ja kävelyjä ulkona silleen, kun lapsi leikkii niin siinä. (Kielo)

Keinoja, jotka haastateltavat kokevat lisäävän ja ylläpitävän jaksamista, ovat töiden moninaisuuden ja oman työnkuvan kaventaminen, selkeiden työaikojen määrittäminen, keskittyminen sellaisiin asioihin, jotka todella kiinnostavat itseä, tulevaan luottaminen ja uskomisen, aktiivisen oman arjenhallinnan ja hyvinvoinnin kehittäminen sekä erilaisten

taloudellisten tukien saaminen. Huomion arvoista on, että oman jaksamisen heikentymisen nähtiin vaikuttavan suoraan kokemukseen töiden mielekkyydestä.

Todella harvoin [koen opetuksen ikäväksi], mutta se on merkki siitä, että mun pitää joko pitää vähän lomaa tai edes vapaapäivä tai tehdä jotain omaa, niinku omien ambitioitteni kanssa töitä. (Neilikka)

Mä aloin kaventamaan omaa työnkuva, tein tosi selkeät rajat työajoille niin yhtäkkiä jaksan paremmin ja voin paljon paremmin enkä tee kaikkea. - - piti pitää vähän taukoa, mut sen mahdollisti se, kun sain apurahan. (Pioni)

Laulunopettaja-yrittäjien hyvinvointiin ja työssä jaksamiseen vaikuttavat olennaisena osana työnkuva, ympäristötekijät, aikaisemmat kokemukset jaksamisesta, omien voimavarojen huomioiminen sekä vapaa-ajasta huolehtiminen. Lisäksi yrittäjänä on mahdollista vaikuttaa paljon omaan arkeen, sen sujuvuuteen ja kuormittavuuteen työaikojen ja työpäivien määrän mukaan.

6 Pohdinta

Tässä luvussa tarkastelen saatuja tutkimustuloksia teoreettisen viitekehyksen näkökulmasta. Teen johtopäätöksiä siitä, minkälainen on yrittäjänä toimivien laulunopettajien työnkuva. Lisäksi tarkastelen saatuja tuloksia ja pohdin sitä, minkälaisia kokemuksia laulunopettajilla on toimimisesta yrittäjänä ja kuinka yrittäjyys näkyy heidän laulunopetustyössään. Lopuksi tarkastelen tutkielmani luotettavuutta sekä esittelen mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

6.1 Johtopäätökset ja tulosten tarkastelu

Tutkimukseni tarkoituksena oli selvittää yrittäjänä toimivien pop/jazz-laulupedagogien työnkuvan ominaispiirteitä. Näitä piirteitä tarkastelin kahdelta eri näkökannalta: toimiminen yrittäjänä luovalla alalla sekä yrittäjyyden vaikutus laulunopetustyöhön. Tutkielmaan osallistui kolme yrittäjänä toimivaa laulupedagogia kolmesta suomalaisesta kaupungista; Helsingistä, Tampereelta ja Oulusta. Haastateltavista kaksi toimii päätoimisina yrittäjinä ja yksi edustaa sivutoimista yrittäjää. Seuraavaksi pyrin tuloksien pohjalta muodostamaan johtopäätökset, jotka antavat lisätietoa laulunopettaja-yrittäjän työnkuvasta.

Tässä tutkimuksessa ilmeni, että laulunopettaja-yrittäjien työnkuva on monipuolinen ja laaja-alainen, kuten myös Ruusuvirta ym. (2022, 37) toteavat yleisesti kulttuurialan yrittäjyydestä. Työnkuvaan liittyy niin yrityksen ylläpitämiseen kuin myös laulunopettamiseen kuuluvia erityispiirteitä. Pääasiassa yrittäjyys tuo laulunopettajalle runsaasti sellaista työtä, jota esimerkiksi instituutiossa toimivan laulunopettajan työnkuvaan ei kuulu. Näitä yrittäjyyteen liittyviä töitä ovat muun muassa markkinointi ja asiakkaiden hankkiminen, asiakkaiden laskuttaminen, kirjanpidon laatiminen, veroilmoituksen tekeminen, arvonlisäverojen ilmoittaminen ja maksaminen sekä omasta sosiaaliturvasta huolehtiminen. Myös sopivan työtilan ja työvälineistön hankkiminen sekä erilaisten apurahahakemusten laatiminen ja tukien hakeminen kuuluvat yrittäjänä toimivan laulunopettajan työnkuvaan.

Työnkuvassa on kuitenkin havaittavissa eroavaisuuksia jokaisen yksilön välillä, sillä työnkuvaan vaikuttavat yksilön henkilökohtaiset mielenkiinnonkohteet. Tyypillisesti laulunopettaja-yrittäjät tekevät laulunopettamisen rinnalla paljon muita musiikkiin ja

äänenkäyttöön liittyviä työtehtäviä, joita ovat esimerkiksi ääninäyttely ja live-esiintymiset. Kuten taidealan yrittäjille muutenkin on tyypillistä, painottuvat tässäkin tutkimuksessa laulunopettaja-yrittäjän opetustyöt ilta-aikaan niin arkena kuin viikonloppuisinkin (ks. Pärnänen 2014, 61, 65–66). Lisäksi tälle erityislaatukselle laulunopettaja-yrittäjien ammattiryhmälle huomionarvoista on se, että työnkuvan vaihtelevuus näkyy niin opetussuhteiden kestoissa, opetuspaikoissa, asiakaskunnassa ja oppilaiden keskinäisissä tavoitteissa kuin myös oppilaiden taitotasossa, joka vaihtelee ammattilaulajista vasta-alkajiin.

Tulosten perusteella voidaan sanoa, että haastateltavat laulunopettaja-yrittäjät kokevat yrittäjyyden itselleen luontevana tapana toimia. Erityisesti päätoimisina yrittäjinä toimivat laulunopettajat kuvailevat yrittäjyyttä jopa intohimoisesti. Sen sijaan sivutoimisen yrittäjän vastauksissa on piirteitä pakkoyrittäjyydestä erityisesti yrittämisen alkuvaiheissa, sillä yritys on perustettu pääasiassa helpottamaan tulonhankkimista ja on siten koettu ainoana vaihtoehtona (ks. Albinsson 2018, 348). Yksinyrittäjille on tyypillistä yrityksen kasvattamisen sijasta toimeentulo (Wilenius 2004, 99). Näin ollen tässäkin tutkimuksessa on havaittavissa, ettei haastateltavilla ole aikeita tai halua kasvattaa yritystään. Sen sijaan opettaminen yrittäjänä nähdään usein hyvänä lisänä muiden töiden rinnalle.

Vaikka sosiaalinen media, markkinointi ja brändääminen eivät kuulu tyypilliseen musiikin koulutukseen (Huhtanen 2011, 24), käy tuloksista ilmi erityisesti sivutoimisen yrittäjän kohdalla sosiaalisen median merkittävä rooli yhtenä markkinoinnin keinoista. Hänen valveutuneisuutensa ja aktiivisuutensa sosiaalisessa mediassa kuuluu merkittävänä osana hänen laulunopettaja-yrittäjän työnkuvaan. Sosiaalisen median kautta ja sen avulla hän pyrkii mukautumaan ja vastaamaan potentiaalisten asiakkaiden tarpeisiin. Tällä tavoin tiedostaessaan asiakkaansa tarpeet hän kykenee Hoivalan (2003, 76) esittämän huomion mukaisesti tuotteistamaan palvelunsa asiakkaalle sopivaksi.

Vasten ennakko-oletuksiani ei aineistosta juurikaan ilmene haastateltavien kokevan keskinäistä kilpailua. Sen sijaan ilmapiiri laulunopettaja-yrittäjien välillä näyttyy avoimena ja toisiaan hyödyntävänä. Tukiverkostot ja muut erilaiset verkostot ovat merkittävässä roolissa kaikille haastateltaville, eikä aineistosta ole havaittavissa Mesiän (2019, 2) esitettyä huomiota erilaisten laulumetodien ja -mallien luomasta haasteesta opettajien välisen yhteisen laulopedagogiikan kielen suhteen. Sen sijaan haastateltavat ovat löytäneet itselleen juuri sellaiset yhteisöt, jotka jakavat samankaltaisen käsityksen

laulunopettamisesta ja laulunopetuksessa käytettävästä kielestä. Kollegiaalisuus ja erilaiset verkostot näyttäisivät toisin sanoen korostuvan laulunopettaja-yrittäjän työssä. Lisäksi yhteistyö toisten ammattilaisten kesken näyttäytyy merkityksellisenä ja yleisenä tapana toimia.

Erilaiset haasteet ja haastavat tilanteet kuuluvat niin laulunopettajuuteen kuin myös yrittäjyyteen. Erityisesti yrittäjyyteen liittyvänä haasteena haastateltavat mainitsevat jatkuvan saatavilla olemisen, jonka myös Patenaude-Yarnell (2004, 396) nostaa esiin yhtenä työn kuormittavuuteen liittyvänä seikkana. Lisäksi haasteina mainitaan myös oman työn arvostaminen ja erilaiset toimeentuloon ja työympäristöön liittyvät haasteet kuten yhteiskunnan tukien vähyys, tuntien peruuntumiset sekä etäopetukseen sopimattomat työtilat. Huomionarvoista on myös se, ettei laulunopettaja-yrittäjällä ole saman suuruista toistuvaa kuukausipalkkaa, vaan työstä saatava tulo määräytyy pidettävien laulutuntien ja muiden tehtyjen töiden mukaan. Tällöin peruuntuneista tai siirretyistä töistä ei saa palkkiota ennakoon ajateltuna päivänä, vaan palkkio joko siirtyy tai peruuntuu kokonaan riippuen tilanteesta ja sopimuksesta. Siten yleisten peruutusehtojen laatiminen ja niiden toteuttaminen on tärkeää yksityisenä laulunopettajana toimiville (Patenaude-Yarnell 2004, 396). Selkeästi määritellyt peruutusehdot tuovat myös itse yrittäjälle turvaa toimeentulon näkökannalta sekä varmuutta tuntien laskuttamiseen, kun mahdollisten epäselvien tilanteiden hoitamisen menetelmät on ennakoon määritelty.

Aineistosta nousee esiin myös yrittäjän työhyvinvointi. Toimeentulon kannalta on tärkeää, että yrittäjä pysyy työkunnossa. Aineistosta onkin nähtävillä haastateltavien pohtivan paljon jaksamiseen vaikuttavia asioita. Erityisesti työpäivistä ja -viikoista palautuminen näyttäytyy tärkeänä. Pysyäkseen työkykyisenä tulee yrittäjän tehdä selkeitä rajanvetoja työnteon ja vapaapäivien välille. Pärnänen ym. (2014, 77) huomauttavatkin työn ja vapaa-ajan rajojen hämärtyminen olevan kulttuurialalla toimiville yrittäjille ”pikemminkin lähes sääntö kuin poikkeus”. Myös taiteen ja kulttuurin barometri (2021) huomauttaa joka toisen tutkimukseen osallistuneista taiteen alan yrittäjistä olevan huolissaan omasta jaksamisestaan taitelijana tulevaisuuden työelämässä (Ruusuvirta ym. 2022, 43). Taidealalla toimivalle yrittäjälle onkin tärkeää pitää huolta omasta hyvinvoinnistaan, jotta yrittäjä pysyy työkykyisenä, mikä vaikuttaa yrityksen tuottavuuteen ja kannattavuuteen.

Yrittäjyys antaa myös paljon vapauksia. Vapaus näkyy esimerkiksi mahdollisuutena vaikuttaa työaikaan, työpäivien sisältöihin ja työpäivien pituuteen. Yrittäjänä täytyy kuitenkin myös kyetä joustamaan ja sopeutumaan nopeasti vaihtuviin tilanteisiin. Esimerkiksi koronapandemian aikana haastateltavat vaihtoivat lähiopetuksen osittain etäopetuksiksi. Lisäksi yrittäjällä on mahdollisuus vaikuttaa omaan työtilaan, millä voi edistää myös omaa hyvinvointia. Vapaus näkyy myös opetuksellisesti kuten sitoutumattomuutena valtakunnallisiin opetussuunnitelman perusteisiin. Yrittäjänä toimivan laulunopettajan ei siis tarvitse seurata opetuksessaan yleisesti määriteltyjä tavoitteita, vaan hän voi kohdata ja niin sanotusti palvella asiakasta juuri tämän haluamalla tavalla. Tässä tutkimuksessa erityisesti vapaus suunnitella laulutunteja ilman erillisen opetussuunnitelman tuomia rajoitteita näyttäytyi varsin mielekkäänä.

Vaikka tutkimus ei varsinaisesti käsitellyt oppijalähtöisyyttä, ei kuitenkaan voi olla sivuuttamatta aiheen merkitystä laulunopettaja-yrittäjille. Aineistosta nouseekin hieman yllättäen yhtenä isona teemana oppijalähtöisyys yrittäjänä toimivan laulunopettajan opetusmenetelmänä ja opetusfilosofiana. Haastateltavien vastauksista käy ilmi, että oppijalähtöisyys on etusijalla jokaisessa laulutunnilla vastaantulevassa tilanteessa ja se näkyy niin tuntien sisällöissä, oppilaan kohtaamisessa kuin opetusmenetelmissäkin. Oppijalähtöisessä opetuksessa avainasemassa on oppilaan aito kohtaaminen ja asioista avoimesti keskusteleminen sekä ilmapiiri, jossa oppilasta kannustetaan kysymään mieltä askarruttavista asioista. Aineistosta nouseekin esiin Gauntin (2008) ja Cencerin (2007) kuvaama kyseleminen opetusmetodinä, joka itsessään on oppijalähtöisen lähestymistavan mukainen. Molemminpuolisen kyselemisen ajatellaan vahvistavan oppilaan aktiivista osallistumista tunneilla, mikä puolestaan kehittää oppilaan omaa ajattelua ja kykyä perustella ja sanoittaa omia tuntemuksiaan ja näkemyksiään ymmärrettävästi (Gaunt 2008; Cencer 2007).

Hyry-Beihammerin (2013, 168) huomion mukaisesti haastateltavat pitävät oppilaan yksilöllistä kehitystä opetuksen perustana. Vaikka haastateltavat eivät juurikaan suunnittele opetusta etukäteen, pyrkivät he kuulemaan oppilaan toiveita kehittymisen suhteen sekä vastaamaan näihin toiveisiin yksilöllisesti jokaisen kohdalla. Oppijalähtöistä ajattelutapaa puoltaa oppilaan toiveiden kuuntelemisen ja toteuttamisen lisäksi myös konkreettisena asiana oppilaan aloitteesta tuodut harjoiteltavat kappaleet. Laulunopettaja-yrittäjien opetuksen suunnittelua ja toteutusta voisikin ohjata Mesiän (2019) esittelemä ajatus oppijalähtöisestä opetussuunnitelmasta (*learner centered curriculum*), jossa laulamisen ”perustaidot integroidaan autenttiseen ja todelliseen ongelmanratkaisuun”. Se,

ajatteleeko yrittäjä lauluoppilastaan oppilaana vai asiakkaana, ei näyttänyt vaikuttavan tapaan opettaa oppijalähtöisesti. Oppijalähtöinen lähestymistapa näyttäisi ehkä jopa päinvastoin korostuvan sellaisessa opetuksessa, jossa oppilas mielletään enemmän asiakkaaksi kuin oppilaaksi.

Johdannossa esittelemäni kysymykset koskien opettamisen suunnittelua ilman valtakunnallista opetussuunnitelman perusteita eivät nousseet esiin erityisinä huolenaiheina haastateltavien vastauksissa. Ehkä huoleni siitä, mitkä ovat tärkeimmät asiat, joita tunteilla tulisi käydä läpi ei siis ole tarpeellinen. Näyttäisikin siltä, että silloin, kun oppilas kohdataan yksilönä ja tunnint "räätälöidään" hänen tarpeitaan ja toiveitaan vastaaviksi, tulee tunnilla käytyä ne juuri hänelle tärkeimmät laululliset asiat ja osa-alueet. Haastateltavat noudattavatkin Hyry-Beihammerin (2013, 168) huomiota siitä, että opetuksen suunnittelun perustan tulee olla oppilaan yksilöllisessä kehityksessä. Sanoisinkin, että jokaisen oppilaan ei ole tarpeellista oppia samoja asioita saman opettajan tunnilla eikä siten ole myöskään tarpeellista miettiä sitä, mitkä asiat ovat kaikille yhteisesti tärkeitä. Laulunopettaja-yrittäjän työssä asiakas tai oppilas on keskiössä ja tärkeintä on vastata lauluoppilaan toiveisiin. Työ on siis eräänlaista asiakaspalvelua.

6.2 Luotettavuustarkastelu

Tieteelliseen tutkimukseen kuuluu keskeisenä osana luotettavuuden tarkastelu ja arviointi (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Tutkimuksen luotettavuuden lisäämiseksi tulee pyrkiä kuvaamaan mahdollisimman selkeästi ja tyhjentävästi sekä tutkimuksen käytänteet että tutkimuskohteet (Eskola ym. 2003, 212; Kiviniemi 2010, 81). Laadullisen tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa laadullisen tutkimuksen luonne, jossa on mahdollista liikkua vapaasti aineiston analyysin, tehtyjen tulkintojen ja tutkimustekstin välillä. Tutkijan on siten jatkuvasti otettava kantaa tehdyn työn luotettavuuden ja analyysin kattavuuden välillä, jotka ovat yhteydessä tutkimuksen eri vaiheissa tehtyihin ratkaisuihin. (Eskola ym. 2003, 208.) Laadullista tutkimusta tehtäessä tutkijan tuleekin tiedostaa ja hallita aineistonkeruuseen liittyvä vaihtelu, mikä on tutkimusprosessiin luontaisesti liittyvä elementti (Kiviniemi 2010, 81).

Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuuden arvioinnin tulee koskea koko tutkimusprosessia. Tutkimusprosessia voi tarkastella muun muassa uskottavuuden ja

tulosten siirrettävyyden kautta. Uskottavuudella tarkoitetaan käytettyjen käsitteiden ja tulkintojen vastaamista tutkittavien käsityksiin. Se, että tutkimuksen uskottavuus lisääntyisi, jos tulokset vietäisiin tutkittavien arvioitavaksi, ei ole kuitenkaan varmaa, sillä tutkittavat voivat olla estyneitä näkemään omia kokemuksiaan tai tilanteitaan ulkopuolelta. (Eskola ym. 2003, 210.) Tutkimuksen uskottavuudelle on keskeistä myös tuoda esiin tutkimuksen koko prosessi (Kiviniemi 2010, 82). Tulosten siirrettävyydellä puolestaan tarkoitetaan tulosten yleistämistä, mikä on kuitenkin rajallista erilaisten sosiaalisten todellisuuksien monimuotoisuuksien takia (Eskola ym. 2003, 211–212). Ymmärrän, että tässä tutkimuksessa tuloksia ei pysty yleistämään, johtuen muun muassa haastateltavien vähäisestä määrästä. Olen myös sitä mieltä, että yrittäjinä toimivien laulunopettajien työnkuvia on yhtä monta kuin on yrittäjiäkin. Näin ollen yksilölliset erot työnkuvassa ovat merkittäviä, eivätkä siten kokonaisuudessaan yleistettävissä.

Tutkimusprosessia voi tarkastella myös varmuuden kautta, jolloin olennaista on ottaa huomioon tutkijan ennakko-oletukset (Eskola ym. 2003, 212). Tutkimuksessani olen pyrkinyt tiedostamaan ja sanoittamaan omat ennakko-oletukseni koskien laulunopettaja-yrittäjien työnkuvan kuvausta. Lisäksi myös tulkintojen ”vahvistuvuudet” tuovat tutkimukselle luotettavuutta. Tällä tarkoitetaan sitä, että tehdyt tulkinnat ovat linjassa muiden samankaltaisten tutkimusten kanssa. (Eskola ym. 2003, 212.) Näin ollen olen pyrkinyt aineiston ja teorian yhteen nivomisella osoittamaan tulkintojeni vahvuutta.

Tutkijan tulee noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä. Laadullisessa tutkimuksessa tämä tarkoittaa esimerkiksi tutkijan avoimuutta kertoa tehdyistä ratkaisuksista ja niiden perustelemisesta. Lisäksi tutkijan on hyvä arvioida tehtyjen ratkaisujen merkityksestä lopputulokselle. Avoimuus koskee niin vaikeita ratkaisuja kuin virheidenkin sanoittamista. (Vuori.) Tässä tutkimuksessa päädyin muuttamaan tutkimuskysymykseni aineiston keräämisen ja analysoinnin jälkeen, sillä huomasin, ettei ennakko-oletukseni koskien opetuksen suunnittelua ollutkaan niin merkittävä tai paljon keskustelua herättävä aihe. Tähän voi osaltaan vaikuttaa myös kysymyksenasettelu. Koin, että olisin joutunut johdattelemaan haastateltavia liikaa, jotta olisin saanut runsaammin vastauksia koskien opetuksen suunnittelua ja opetussuunnitelmien hyödyllisyyttä. Näin ollen päädyin tutkimuskysymyksissäni laajempaan katsontakantaan koskien laulunopettaja-yrittäjien työnkuvausta ylipäänsä ja jätin kysymyksen koskien ”laulunopettaja-yrittäjien kokemuksia opetuksen suunnittelusta” pois. Tutkielmani kannalta haasteelliseksi osoittautui myös teoreettisen viitekehyksen luominen, sillä laulunopettaja-yrittäjistä ei ole juurikaan edeltäviä tutkimuksia. Näin ollen hyödynsin teoreettisessa viitekehyksessä

lähteitä, jotka koskivat yksityisopettamista ylipäänsä, joskin konteksti pysyi kuitenkin musiikin opiskelussa. On siis huomioitava, ettei kaikki teoria koske juuri pop/jazz-laulunopetusta.

Laadulliselle tutkimukselle on ominaista, että tutkija itse on suuressa roolissa tutkimuksen jokaisessa vaiheessa. Näin ollen luotettavuuden yksi tärkeimmistä kriteereistä on tutkija itse ja tutkijan toteuttama tutkimusprosessi. (Eskola ym. 2003, 2010.) On myös huomioitava, että tutkimusraportti on tutkijan oma tulkinnallinen käsitys aineistosta, ja siten tutkija on ainut henkilö, joka tekee tulkintoja aineistosta. Näin ollen on mahdollista, että joku toinen tutkija saattaisi esittää samalle aineistolle erilaisia tulkintoja painottaen toisenlaisia aineistosta nousevia ulottuvuuksia. Tutkijan tehtävänä onkin hahmottaa mahdollisimman kattavasti omat käsitykset tulkinnoistaan ja niistä perusteista, joihin tulkinnat pohjaavat. (Kiviniemi 2010, 83.) Olen pyrkinyt vaikuttamaan tutkielmani luotettavuuteen kertomalla mahdollisimman tarkasti ja avoimesti kaikki tutkimusprosessini eri vaiheet. Näitä vaiheita ovat muun muassa haastateltavien valintaan vaikuttaneet kriteerit sekä haastattelujen ajankohdat ja toteutustavat. Lisäksi olen osoittanut tavat, joilla olen analysoinut aineistoni sekä tuonut esiin eettiset arvot, joita olen pyrkinyt noudattamaan kaikissa tutkielmani vaiheissa.

6.3 Tulevia tutkimusaiheita

Kulttuurialan yrittäjillä on merkittävä rooli yhteiskunnan talouskasvussa. Siten kulttuurialan yrittäjyyden yksityiskohtaisempi ymmärtäminen koskien niin yrittäjämäistä käyttäytymistä kuin myös yrittäjämielisyyttä on tärkeää. (Werthes ym. 2018.) Kulttuurialan yrittäjyyden kasvaessa onkin tärkeää tutkia erilaisia kulttuurialan yrittämisen tapoja jatkossakin. Kuten tuloksista on huomattavissa, kuuluu laulunopettajien yksinyrittäjyyteen useita erilaisia teemoja, joiden perusteella voidaan ehdottaa erilaisia jatkotutkimusaiheita.

Yksi mielenkiintoinen jatkotutkimusaihe on laulunopettaja-yrittäjän hyvinvoinnin yksityiskohtaisempi tarkastelu, jonka voisi laajentaa koskemaan myös muiden instrumenttiopettajina toimivien yksinyrittäjien hyvinvointia. Hyvinvointia voisi tarkastella niin hyvinvointia edistävien kuin myös heikentävien tekijöiden kannalta instrumenttiopettajan arjessa. Tässä tutkimuksessa hyvinvointiin ei paneuduttu syvällisemmin, mutta tuloksista on nähtävillä sen tärkeys haastateltaville sekä

hyvinvoinnin merkitys heidän yrityksilleen. Työhyvinvoinnin tutkiminen kulttuurialalla olisi merkityksellistä myös yhteiskunnan kannalta, sillä yrittäjien työhyvinvoinnilla on merkitystä myös kansantalouteen. Hyvinvointia, työssäjaksamista ja työkyvyn ylläpitoa voisi tutkia kvalitatiivisia menetelmiä käyttäen esimerkiksi haastatteleamalla sekä kvantitatiivisesti tekemällä kyselyn laajalla otannalla, jolloin tulokset olisivat paremmin yleistettävissä.

Mielenkiintoista olisi myös tutkia sitä, miten ja mistä instrumenttiopettajat saavat yrittäjyyteen liittyvää koulutusta. Tuleeko osaaminen pääasiassa onnistumisten ja erehdysten kautta vai saako tarvittavan tiedon itsenäisesti tietoa hakemalla ja muiden yrittäjien kanssa keskustelemalla? Entä käyvätkö yrittäjiksi haluavat yksilöt itsenäisesti esimerkiksi korkeakoulujen avoimia kursseja? Tarpeellista voisi olla myös tarkastella sitä, olisiko instrumenttiopettajilla ylipäänsä halua osallistua juuri heitä varten räätälöidyille yrittäjyyskoulutuksille ja milloin yrittäjyyskoulutukseen olisi hyödyllisintä osallistua. Tällainen tutkimus antaisi tietoa myös eri musiikinalojen opintosuunnitelmien kehittämiseksi.

Myös taidealan yrittäjien toimentuloon vaikuttavien seikkojen syy-seuraussuhteisiin perehtyminen olisi ajankohtaista. Ylipäänsä luovalla alalla tapahtuvan yrittäjyyden ollessa epävarma ala toimeentulon kannalta, olisi tärkeää saada lisää tutkimustietoa siitä, minkälaisia tilanteita ja erilaisia ahdinkoja luovan alan yrittäjät kohtaavat. Tiedon lisääntyessä erilaisiin haasteisiin voitaisiin vastata ennakoivasti. Lisäksi jatkotutkimuksissa voisi perehtyä siihen, kenelle yksityiset instrumenttitunnit sopivat, keitä asiakkaat ovat ja miksi he haluavat ennemminkin yksityisille instrumenttitunneille kuin instituution tarjoamille tunneille. Mielenkiintoista olisi siis tutkia sitä, mitä asiakkaat odottavat yksityisiltä instrumenttitunneilta. Näin saataisiin tärkeää tietoa siitä, minkälaiseen tarpeeseen yksityistä opetuskenttää voisi tai tulisi kehittää.

Lähteet

- Albinsson, S. 2018. Musicians as Entrepreneurs or Entrepreneurs as Musicians? *Creativity and Innovation Management* 27(3), 348–357.
- Annola, A. & Turunen, J. 2016. Estill Voice Training. *Laulupedagogi* 2015–2016, 10–19.
- Boyce-Tillman, J., Emmons, S. & Popeil, L. 2012. Solo Voice Pedagogy. Teoksessa G. E. McPherson & G. F. Welch (toim.) *The Oxford Handbook of Music Education* 1, 1–25.
- Burwell, K., Carey, G. & Bennett, D. 2019. Isolation in studio music teaching: The secret garden. *Arts and humanities in higher education* 18(4), 372–394.
- Carey, G. & Grant, C. 2015. Teacher and student perspectives on one-to-one pedagogy: practices and possibilities. *British Journal of Music Education* 32(1), 5–22.
- Caves, R. E. 2003. Contracts between Art and Commerce. *Journal of Economic Perspectives* 17(2), 73–83.
- Cencer, B. 2007. The Music Teacher as Coach... Empowering Students to Realize Their Inner Potential. *The American Music Teacher* 57(1), 31–33.
- Davidson, J.W. & Jordan, N. 2007. “Private teaching, private learning”: An exploration of music instrument learning in the private studio, junior and senior conservatories. Teoksessa L. Bresler (toim.) *International handbook of research in arts education* 1, 729–744.
- De Bruin, A. 2005. Multi-level entrepreneurship in the creative industries: New Zealand’s screen production industry. *International Journal of Entrepreneurship and Innovation*, 143–150.
- DeFazio, R. 2013. Private Music Teaching: As A Business. *The American Music Teacher* 62(4), 35–38.
- Dobrev, N & Ivanov, S. 2020. Cultural entrepreneurship: a review of the literature. *Tourism & Management Studies* 16(4), 23–34.
- Eriksson, P. & Koistinen, K. 2014. Monenlainen tapaustutkimus. Kuluttajatutkimuskeskus tutkimuksia ja selvityksiä 11/2014. Saatavilla <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/153032/Tutkimuksia%20ja%20sel>

[vityksi%E4_11_2014_%20Monenlainen%20tapaustutkimus_Eriksson_Koistinen.pdf?sequence=1](#), luettu 2.2.2022.

- Eskola, J., Lätti, J. & Vastamäki, J. 2018. Teemahaastattelu: lyhyt selviytymisopas (ePub-versio). Teoksessa R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2003. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Vastapaino.
- Gaunt, H. 2009. One-to-one tuition in a conservatoire: the perceptions of instrumental and vocal students. *Psychology of Music* 38(2), 178–208.
- Gaunt, H. 2008. One-to-one tuition in a conservatoire: the perceptions of instrumental and vocal teachers. *Psychology of Music* 36(2), 215–245.
- Hausmann, A. & Heinze, A. 2016. Entrepreneurship in the Cultural and Creative Industries: Insights from an Emergent Field. *Artivate* 5(2), 7–22.
- HE 102/2022 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yrittäjän eläkelain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta. Saatavilla https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_102+2022.pdf, luettu 13.1.2023.
- Hietanen, L & Ruismäki, H. 2021. Entrepreneurial identity formation through musical identity formation. *Music education research* 23(4), 443–453.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2005. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Huhtanen, K. 2011. Kohti luovaa yrittäjyyttä. *Musiikkikasvatus* 14(1), 24–33.
- Hyry, E. K. 2008. Soitonopettajan praktinen tieto. *Musiikkikasvatus* 11(1–2), 49–59.
- Hyry-Beihammer, E. K., Joukamo-Ampuja, E., Juntunen, M-L., Kymäläinen, H. & Leppänen, T. 2013. Instrumenttiopettaja oppilaan kokonaisvaltaisen muusikkouden kehittäjänä. Teoksessa M-L. Juntunen, H. M. Nikkanen ja H. Westerlund (toim.) *Musiikkikasvattaja. Kohti reflektiivistä käytäntöä*. Jyväskylä: PS-kustannus. 150–182.
- Hyvärinen, M., Suoninen, E. & Vuori, J. Haastattelut. Teoksessa J. Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen arkisto.

- Saatavilla <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-aineistot/haastattelut/>, luettu 29.10.2021.
- Juhila, K. Teemoittelu. Teoksessa J. Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen arkisto. Saatavilla <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>, luettu 3.11.2021.
- Karhumaa, M. 2000. Musiikkibisnes: kevyt musiikki ammattina ja liiketoimintana. Helsinki: Oy Edita Ab.
- Karhumaa, M., Lehtman, I. & Nikula, J. 2010. Musiikki liiketoimintana. Helsinki: Kustannusyhtiö Teos.
- KEHA-keskus. Työmarkkinatori: Musiikkipedagogi. Saatavilla <https://tyomarkkinatori.fi/amatit/musiikkipedagogi>, luettu 6.1.2023.
- Kirjalainen, E. 2010. Viisi vuotta valmistumisesta – ammattikorkeakoulusta valmistuneiden urakehitys. Uraseuranta vuonna 2003 valmistuneille. Selvitys seitsemän ammattikorkeakoulun yhteisistä tuloksista. Saatavilla <https://docplayer.fi/2780472-Viisi-vuotta-valmistumisesta-ammattikorkeakoulusta-valmistuneiden-urakehitys.html>, luettu 10.2.2023.
- Kiviniemi, K. 2010. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa J. Aaltola ja R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus. 70–85.
- Klamer, A. 2011. Cultural entrepreneurship. The Review of Austrian Economics 24, 141–156.
- Kubacki, K. & Croft, R. 2011. ”Markets, music and all that jazz”. European journal of marketing 45(5), 805–821.
- Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- Laaksonen, V. 2015. Complete Vocal Technique ja kriittinen pedagogiikka. European voice teachers association, Laulupedagogi 2015–2016, 20–23.
- McPhail, G. J. 2010. Crossing boundaries: sharing concepts of music teaching from classroom to studio. Music Education Research 12(1), 33–45.

- Mesiä, S. 2015. Pop/jazz-laulun opettaminen pohjoismaisissa korkeakouluissa; Opettajien verkosto jakamassa kokemuksiaan päivittäisestä työstään. European voice teachers association, *Laulupedagogi* 2015–2016, 38–44.
- Mesiä, S. 2019. *Developing Expertise of Popular Music and Jazz Vocal Pedagogy Through Professional Conversations: A collaborative project among teachers in higher music education in the Nordic countries*. Väitöskirja, Helsinki: Taideyliopiston Sibelius-Akatemia.
- Nix, J. & Roy, N. 2012. Voice health and vocal education. Teoksessa G. E. MacPherson ja G. F. Welch (toim.) *The Oxford Handbook of Music Education* 1, 1–24.
- Numminen, A. 2005. *Laulutaidottomasta kehittyväksi laulajaksi: tutkimus aikuisen laulutaidon lukoista ja niiden aukaisemisesta*. Väitöskirja, Helsinki: Taideyliopiston Sibelius-Akatemia.
- O'Connor, J. 2003. Julkinen ja yksityinen sektori kulttuuriteollisuudessa. Teoksessa M-L. Niinikoski ja K. Sibelius (toim.) *Kulttuuribusiness*. Porvoo: WSOY, 12–29.
- Opetusministeriö. 2006. *Luovien alojen yritystoiminnan kehittäminen: Verkostomainen toimintamalli -selvitys*. Opetusministeriön julkaisuja 2006:47, 4–61.
- OP kevytyrittäjä. Saatavilla https://op-kevytyrittaja.fi/?gclid=CjwKCAjwqJSaBhBUEiwAg5W9p6oTmY3FpcRq3Z5wNGYNkkh5iFc7NbvDoHQcmuj6KSm6kRRanbGVBBocCcDQQA_vD_BwE, luettu 24.11.2022.
- Patenaude-Yarnell, J. 2004. The Private Studio: The Teacher/Student Relationship. *Journal of Singing* 60(4), 395–398.
- Pärnänen, A. & Sutela, H. 2014. *Itsensätyöllistäjät Suomessa 2013*. Helsinki: Tilastokeskus, 1–157.
- Reizabal, M. L. & Benito Gómez, M. 2020. When theory and practice meet: Avenues for entrepreneurship education in music conservatories. *International Journal of Music Education* 38(3), 352–369.
- Ruusuvirta, M., Lahtinen, E., Rensujeff, K. & Kurlin Niiniaho, A. 2022. *Taiteen ja kulttuurin barometri 2021. Tulevaisuuden taiteentekijät*. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore: Cuporen verkkojulkaisuja 69, 4–123.

- Ruusuvuori, J. & Nikander, P. 2017. Haastatteluaineiston litterointi (ePub-versio). Teoksessa M. Hyvärinen, P. Nikander ja J. Ruusuvuori (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino.
- Saarela, A. 2011. Nyt on musiikin vapaan kentän vuoro! Valtakunnallisen klubi- ja aluekiertuehanke VAKAn loppuraportti. 4–50.
- Sadolin, C. 2011. Kokonaisvaltaisen äänenkäytön tekniikka. Kööpenhamina: Shout Publishing.
- Scherdin, M. & Zander, I. 2011. Art entrepreneurship: An introduction. Teoksessa M. Scherdin ja I. Zander (toim.) Art entrepreneurship, 1–9.
- Schwetter, H. 2018. From record contract to artpreneur? Musicians' self-management and the changing illusion in the music market. University of Applied Sciences for Health & Sport. Kritika Kultura 32, 183–207.
- Scott, M. 2012. Cultural entrepreneurs, cultural entrepreneurship: Music producers mobilising and converting Bourdieu's alternative capitals. Poetics 40(3), 237–255.
- Serra-Dawa, A. S. 2010. The teacher-student relationship in one-to-one singing lessons: a longitudinal investigation of personality and adult attachment. University of Sheffield: Department of Music.
- Steinhauer, K., MacDonald Klimek, M & Estill, J. 2017. The Estill Voice Model: Theory & Translation. Pittsburgh: Estill Voice International.
- Suomen virallinen tilasto (SVT). 2021. Kulttuuriväryvoima Suomessa. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla https://www.stat.fi/til/kl/2020/01/kl_2020_01_2021-06-15_tie_001_fi.html, luettu 25.11.2022.
- Tarjanne, P. 2020. Luovan talouden tiekartta. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2020:48, 9–34.
- Tilastokeskus. Käsitteet: Y-tunnus. Saatavilla https://www.tilastokeskus.fi/meta/kas/y_tunnus.html, luettu 5.12.2021.
- Tilastokeskus. Käsitteet: Yrittäjä. Saatavilla <https://www.tilastokeskus.fi/meta/kas/yritlkm.html>, luettu 5.12.2021.
- Tilastokeskus. Käsitteet: Yksinäisyrittäjä. Saatavilla <https://www.tilastokeskus.fi/meta/kas/yksyrit.html>, luettu 5.12.2021.

- Tolvanen, H. 2011. Pelisilmää ja monitaituruutta. Rytmimusiikin kentän muutos ja muusikoiden osaamistarpeet. Teoksessa M. Muukkonen, M. Pesonen ja U. Pohjannoro (toim.) Muusikko eilen, tänään ja huomenna. Näkökulmia musiikkialan osaamistarpeisiin. Musiikkialan toimintaympäristöt ja osaamistarve – Toive, loppuraportti. Sibelius-Akatemian selvityksiä ja raportteja 13/2011, 63–73.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Saatavilla https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf, luettu 22.12.2022.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3. Saatavilla https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf, luettu 22.12.2022.
- Työ- ja elinkeinoministeriö. Luovan talouden edistäminen. Saatavilla <https://tem.fi/luova-talous>, luettu 25.11.2022.
- Valtasaari, M. H. 2012. Laulunopetuksen aseman ja sisällön muutokset: laulunopetuksen uhkia ja mahdollisuuksia. Musiikkikasvatus 14(2), 20–28.
- Valtasaari, H. 2017. Kestääkö ääni? Laulunopetuksen vaikutus opettajaksi valmistuvien ääneen laatuun ja ilmaisuun. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Vartiainen, O. 2013. Soitonopettaja työnsä reflektioijana. Teoksessa M-L. Juntunen, H. M. Nikkanen ja H. Westerlund (toim.) Musiikkikasvattaja. Kohti reflektiivistä käytäntöä. Jyväskylä: PS-kustannus. 183–203.
- Verohallinto. Kevytyrittäjä. Saatavilla <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/yritystoiminta/uusi-yritys/kevytyrittaja/>, luettu 24.11.2022
- Vilka, H., Saarela, M. & Eskola, J. 2018. Riittääkö yksi? Tapaustutkimus kuvaajana ja selittäjänä (ePub-versio). Teoksessa R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Vuori, J. Tapaustutkimus. Teoksessa J. Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavilla

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusasetelma/tapaututkimus/>, luettu 25.10.2021.

Vuori, J. Tutkimusetiikka ihmistieteissä. Teoksessa J. Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteiden tietoaarkisto. Saatavilla <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusetiikka/tutkimusetiikka-ihmistieteissa/>, luettu 16.12.2022.

Werthes, D., Mauer, R. & Brettel, M. 2018. Cultural and creative entrepreneurs: understanding the role of entrepreneurial identity. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research* 24(1), 290–314.

Weimer, M. 2013. *Learner-centered teaching: Five key changes to practice*. San Francisco: John Wiley & Sons.

Wilenius, M. 2004. Luovaan talouteen: kulttuuriosaaminen tulevaisuuden voimavarana. Sitran julkaisuja 266. Helsinki: Sitra.

Yrittäjät. Kevytyrittäjäyys. Saatavilla <https://www.yrittajat.fi/tietopankki/yrittajaksi-ryhtyminen/mita-yrittajyyson/kevytyrittajyyys/> , luettu 24.11.2022.